

Godina XV. / br. 49 / rijeka / travanj 2019 / besplatni primjerak

zeleno i psavo

magazin primorsko-goranske županije

Vransko jezero

U potrazi za ostacima
potopljenog dvorca

gradovi općine

Republika Hrvatska

Primorsko-goranska
županija

Adamićeva 10, 51000 Rijeka
T: ++385 51 351-600 F: ++385 51 212-948
info@pgz.hr • www.pgz.hr

Župan:

Zlatko Komadina

Zamjenici župana:

Marina Medarić

Marko Boras Mandić

Petar Mamula

Predsjednik Županijske skupštine:

Erik Fabijanić

Opći podaci

Ukupno stanovništvo
296.195

Najviše stanovnika
Grad Rijeka
128.624

Najmanje stanovnika

Općina Viškovo
14.445

Najviše naselje
Begovog Razdolje
- 1.060 m.n.v.

Najviši planinski vrh
Kula - Bjelolasica
- 1.534 m.n.v.

Gradova
14

Općina
22

Naselja
510

Naselja bez stanovnika
42

Infrastruktura

Ceste
3.490 km

Željeznice
135,5 km

Luke
86

Zračne luke
4

Radi lakšeg ažuriranja molimo prijaviti svaku promjenu prikazanih podataka u Općinama i Gradovima s područja PGŽ na tel. 051/351-612

Grad Čabar

Narodnog oslobođenja 2,
51306 Čabar
T +385 51 829 490
F +385 51 821 137
info@cabar.hr
www.cabar.hr

Gradonačelnik:
Kristijan Rajšel
Predsjednica Vijeća:
Vazma Malnar

Općina Skrad

Josipa Blaževića-Blaža 8,
51311 Skrad
T +385 51 810 620
F +385 51 810 680
opcina.skrad@ri.t-com.hr
www.skrad.hr

Načelnik:
Damir Grgurić
Predsjednik Vijeća:
Ivan Crnković

Najmanje stanovnika
Općina Brod Moravice
865

Grad Delnice

Trg 138. brigade HV 4,
51300 Delnice
T +385 51 812 055
F +385 51 812 037
gradonacelnik@delnice.hr
www.delnice.hr

Gradonačelnik:
Ivica Knežević
Predsjednik Vijeća:
Goran Bukovac

Općina Brod Moravice

Stjepana Radića 1,
51312 Brod Moravice
T +385 51 817 180
F +385 51 817 002
opcina@brodmoravice.hr
www.brodmoravice.hr

Načelnik:
Dragutin Crnković
Predsjednik Vijeća:
Branimir Svetličić

Općina Ravna Gora

Ivana Gorana Kovačića 177,
51314 Ravna Gora
T +385 51 829 450
F +385 51 829 460
opcina-ravna-gora@ri.t-com.hr
www.ravnagora.hr

Načelnik:
Mišel Šouka
Predsjednik Vijeća:
Franjo Ružić

Grad Vrbovsko

Ulica hrvatskih branitelja 1,
51326 Vrbovsko
T +385 51 875 115
F +385 51 875 008
marina.tonkovic@vrbovsko.hr
www.vrbovsko.hr

Načelnik:
Dražen Mufić
Predsjednica Vijeća:
Jasna Božić

Općina Mrkopalj

Stari kraj 3,
51315 Mrkopalj
T +385 51 833 131
F +385 51 833 101
opcina@mrkopalj.hr
www.mrkopalj.hr

Načelnik:
Josip Brozović
Predsjednik Vijeća:
Zvonko Matković

Najviše naselje
Begovog Razdolje
- 1.060 m.n.v.

Najviši planinski vrh
Kula - Bjelolasica
- 1.534 m.n.v.

Općina Fužine

Dr. Franje Račkog 19,
51322 Fužine
T +385 51 829 510
F +385 51 835 768
opcina-fuzine@ri.t-com.hr
www.fuzine.hr

Načelnik:
David Bregovac
Predsjednik Vijeća:
Slavko Starčević

Općina Matulji

Trg Maršala Tita 11,
51211 Matulji
T +385 51 274 114
F +385 51 401 469
opcina.matulji@ri.htnet.hr
www.matulji.hr

Načelnik:
Mario Ciković
Predsjednik Vijeća:
Darjan Buković

Grad Rijeka

Korzo 16,
51000 Rijeka
T +385 51 209 333
F +385 51 209 334
ured-grada@rijeka.hr
www.rijeka.hr

Gradonačelnik:
mr.sc. Vojko Obersnel
Predsjednik Vijeća:
Andrej Poropat

Općina Kostrena

Sv. Lucija 38,
51221 Kostrena
T +385 51 209 000
F +385 51 289 400
kostrena@kostrena.hr
www.kostrena.hr

Načelnik:
Dražen Vranić
Predsjednik Vijeća:
Dražen Soldan

Grad Opatija

Maršala Tita 3,
51410 Opatija
T +385 51 701 322
F +385 51 680 114
grad.opatija@opatija.hr
www.opatija.hr

Gradonačelnik:
Ivo Dujmić
Predsjednik Vijeća:
Fernando Kirigin

Općina Lovran

Šetalište maršala Tita 41,
51415 Lovran
T +385 51 291 045
F +385 51 294 862
opcina.lovran@ri.ht.hr
www.opcinalovran.hr

Načelnik:
Bojan Simonić
Predsjednik Vijeća:
Branislav Petković

Općina Mošćenička Draga

Trg slobode 7,
51417 Mošćenička Draga
T +385 51 737 621
F +385 51 737 210
info@moscenicka-draga.hr
www.moscenicka-draga.hr

Načelnik:
Rikardo Staraj
Predsjednik Vijeća:
Kristijan Dražul

Grad Cres

Creskog statuta 15,
51557 Cres
T +385 51 661 950
F +385 51 571 331
grad@cres.hr
www.cres.hr

Gradonačelnik:
Kristijan Jurjako
Predsjednik Vijeća:
Marčelo Damijančević

Grad Mali Lošinj

Riva lošinjskih kapetana 7,
51550 Mali Lošinj
T +385 51 231 056
F +385 51 232 307
gradonacelnik@mali-losinj.hr
www.mali-losinj.hr

Gradonačelnica:
Ana Kučić
Predsjednik Vijeća:
Elvis Živković

Grad Rab

Trg Municipium Arba 2,
51280 Rab
T +385 51 777 480
F +385 51 724 777
tajnica@grad-rab.com
www.rab.hr

Gradonačelnik:
Nikola Grgurić
Predsjednik Vijeća:
Željko Peran

Općina Lopar

Lopar 289 A,
51281 Lopar
T +385 51 775 593
F +385 51 775 597
info@opcina.lopar.hr
www.opcina-lopar.hr

Načelnik:
Josip Borić
Predsjednik Vijeća:
Dino Ivanić

Grad Krk

Trg bana Josipa Jelačića 2,
51500 Krk
T +385 51 401 111
F +385 51 221 126
grad-krk@ri.t-com.hr
www.grad-krk.hr

Gradonačelnik:
Darijo Vasilčić
Predsjednik Vijeća:
Marinko Pavlić

Općina Punt

Novi put 2,
51521 Punt
T +385 51 854 140
F +385 51 854 840
opcina@punt.hr
www.punt.hr

Načelnik:
Marinko Žic
Predsjednik Vijeća:
Goran Gržanić

Općina Malinska - Dubašnica

Lina Bolmarčića 22,
51511 Malinska
T +385 51 750 500
F +385 51 750 510
info@malinska.hr
www.malinska.hr

Načelnik:
Robert Anton Kraljić
Predsjednica Vijeća:
Mirjana Maršić

Općina Baška

Palada 88,
51523 Baška
T +385 51 750 550
F +385 51 750 560
opcina-baska@ri.t-com.hr
www.baska.hr

Načelnik:
Toni Juranić
Predsjednik Vijeća:
Tanja Grj

Općina Vrbnik

Trg Škujica 7,
51516 Vrbnik
T +385 51 857 099
F +385 51 857 310
info@opcina-vrbnik.hr
www.opcina-vrbnik.hr

Načelnik:
Dragan Zahija
Predsjednik Vijeća:
Ivan Juranić

Općina Dobrinj

Dobrinj 103,
51514 Dobrinj
T +385 51 848 344
F +385 51 848 141
opcina-dobrinj@ri.t-com.hr
www.dobrinj.hr

Načelnik:
Neven Komadina
Predsjednik Vijeća:
Zoran Kirinčić

Općina Omišalj

Prikešte 13,
51513 Omišalj
T +385 51 661 970
F +385 51 661 982
opcina@omisalj.hr
www.omisalj.hr

Načelnica:
Mirela Ahmetović
Predsjednik Vijeća:
Anto Trogrlić

Dužina morske obale
1.065 km

Najveći otoci
Cres i Krk
10.578 ha

Najmanji otok
Bolljkovac (Rab)
0,11 ha

Površina kopna
3.588 km²

2-6 90 dana

županijski info

6-11 razgovor

Radojka Šverko, hrvatska glazbena diva

Još uvijek je radost susreta s publikom neopisiva

12-13 vizitka

Adriatic Croatia International Club - ACI

Dvadeset i dvije marine u lovu na nove rekorde

14-15 na kafe

Ana Kučić, gradonačelnica Malog Lošinja

Ponosni na činjenice kada predstavljamo naš otok

16-17 projekti

Regionalna razvojna agencija PGŽ

Bit ćemo najinovativnija regija

18-19 obljetnice

60 godina pionirske trajektne linije

Crkvenica – Šilo prva jadranska pruga

20-21 među nama

Županijska uprava za ceste PGŽ

Sve važnije ceste pokrivene asfaltom

22-23 oko nas

Ususret Rijeci 2020 – EPK pravac Lungomare

Cijeli Kvarner postaje muzej na otvorenom

24-29 kartulina

Ravna Gora, najveća goranska općina

U samom srcu zelene Hrvatske

30-31 sport

Marina Mavrinac Matulja, svjetska prvakinja u ribolovu

Zlatnu Marinu ne vole jedino ribe

32-33 sport

Jasna Lulić Drenjak, dobitnica Nagrade M. Milinković

I osobe s invaliditetom mogu biti vrhunski sportaši

34-35 obljetnice

Šahovski klub „Lošinj“

Otočki zaljubljenici igre sa 64 polja

36-39 reportaža

Ispod površine Vranskog jezera

U potrazi za ostacima potopljenog dvorca

40-41 pijat

Kauzlarićevi dvori, Delnice

„Gostilna“ koju je teško zaobići

42-43 naši vaši

Tabitha Burrill, Bribir

Raditi u Bribiru bolje je nego u Londonu

44-45 eko-etno

Turistička ponuda za sve dane u godini

Feel & Taste u opatijskom zaleđu

46-47 pet pitanja

Olivera Baljak, nacionalna dramska prvakinja

Važno mi je ovo kazalište i ovaj grad

48 - 90 dana

Sportske igre umirovljenika PGŽ

49 nagradna križaljka

Ravna Gora

50 info zip

dobitnici nagradne križaljke

51 štorija

Susak, otok koji leži na stupovima

Predbilježi se i besplatno primaj poštom magazin Primorsko-goranske županije **zeleno i plavo**
info@pgz.hr • www.pgz.hr
• tel: 051 / 351 612

Impressum

ISSN 1845-5220 • Izlazi 3 puta godišnje • Godina XIV • Broj 49 • Travanj 2019.

Izdavač:

Primorsko-goranska županija,
Adamićeva 10, Rijeka
info@pgz.hr
www.pgz.hr
tel: 051 / 351 612

Za izdavača:

Zlatko Komadina

Odgovorni urednik:

Ermina Duraj

Glavni urednik:

Dragan Ogurlić

Autori tekstova:

Dragan Ogurlić,
Marinko Krmpotić,
Davor Žic,
Boris Perović,

Edi Jurković,

Anto Ravlić,
Walter Salković,
Marinko Babić,
Marko Randić

Fotografije:

Petar Fabijan,
Rino Gropuzzo,
Sandro Rubinić,
Marinko Krmpotić,
Marinko Babić,
Goran Matijašec,
Anto Ravlić,
Walter Salković,
JU Priroda,

Naslovnica:

Marinko Babić

Ilustracija:

Vjekoslav Vojo Radoičić

Likovno oblikovanje:

Ivica Oreb

Marketing i produkcija:

Makol marketing, Rijeka,
narudžba oglasa na
e-mail: makol@makol.hr
ili fax 051 / 677 226

Tisak:

Radin print, Sv. Nedelja

Naklada:

15.000

Idući jubilarni 50. broj magazina "Zeleno i plavo" izlazi u srpnju 2019.

Dan Primorsko-goranske županije

Značajni iskoraci prema obnovljivim izvorima energije

Nagrade za životno djelo uručene su Elsu Kuljaniću i Alenki Juretić. Godišnje nagrade dodijeljene su Dini Škamu, Nikici Sečenu, Hani Rižovski Delogu i Plesnom klubu »Dance Queen« iz Kraljevice

Dan Primorsko-goranske županije obilježen je svečanom sjednicom u opatijskom Centru Gervais. Svečanost je svojim dolaskom uveličala predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar Kitarović, a na sjednici su dodijeljene i županijske nagrade.

Kao i svih godina ranije domaćin skupa primorsko-goranski župan Zlatko Komadina prigodno se obratio uzvanicima s nekoliko važnih poruka. Istaknuo je zadovoljstvo činjenicom da su kroz regionalnu vlast u proteklu godinu u svim sektorima nadležnosti održali stabilnost te uspješno nastavili trend kapitalnih i investicijskih ulaganja, vidljivih po cijeloj Županiji.

– Mi smo u Županiji dokazali da znamo upravljati svojim nadležnostima, a rezultat su obnovljene i novoizgrađene škole, školske sportske dvorane, zdravstvene i socijalne ustanove, lučka infrastruktura, lokalne prometnice, novi kulturno-turistički sadržaji, projekti valorizacije naše prirodne baštine. Učinili smo i značajne iskorake u okretanju ka obnovljivim izvorima energije, inicirali smo gradnju najveće solarne elektrane na Cresu, u pripremi je i gradnja fotonaponske elektrane u okviru projekta Unije samoodrživi otok. Zahvaljujući upravo tim našim aktivnostima Cresko-lošinjski arhipelag odabran je za provedbu pilot projekta energetske tranzicije, kao jedan od prva tri takva projekta u Europskoj uniji, rekao je

Nastup članova KUD „Zvir“ Jelenje

Nagrađeni Plesni klub »Dance Queen« iz Kraljevice

Predsjednik županijske Skupštine Erik Fabijanić, predsjednica RH Kolinda Grabar-Kitarović i župan Zlatko Komadina s dobitnicima Nagrade za životno djelo Elsom Kuljanićem i Alenkom Juretić

župan Komadina. On je najavio Konferenciju o razvoju Gorskog kotara već koncem travnja u Mrkoplju, a osvrnuo se i na gospodarsku sliku Županije.

– Kako smo prema svim parametrima među najrazvijenijim hrvatskim županijama, ne iznenađuje ni nedavno objavljeni podatak da smo i po indeksu gospodarske snage pozicionirani u samom vrhu, među četiri županije koje su iznad prosjeka RH. No, nisam siguran da ćemo tu poziciju uspjati održati ukoliko se uruši jedan od najvećih gospodarskih subjekata u Županiji, brodogradilište 3.maj, koji sa sobom vuče i brojne kooperante, dobavljače i manje tvrtke. Duboko sam uvjeren da se to neće dogoditi. I zato neka nam živi „3. maj“, završio je porukom župan Zlatko Komadina.

Prigodnim govorom uzvanicima se obratila i predsjednica Kolinda Grabar Kitarović, koja je, uz čestitke za Dan županije, naglasila i potrebu decentralizacije Hrvatske te bolje prometne i gospodarske valorizacije otoka i Gorskoga kotara.

Na svečanoj akademiji uručene su i Nagrade za životno djelo Primorsko-goranske županije Elsu Kuljaniću i Alenki Juretić, dok su laureati godišnjih nagrada Dino Škamo, Nikica Sečen, Hana Rižovski Delogu i Plesni klub »Dance Queen« iz Kraljevice. U prigodnom programu nastupili su Mateo Resman, učenici OŠ Marija Martinolića s Lošinja, KUD „Zvir“ Jelenje, Dance Queen, a program je ležerno vodio Robert Ferlin.

Snimio: S. Rubinić

Još jedna podrška „3. maju“
– župan Zlatko Komadina

Županija protiv plutajućeg LNG-a, predsjednica za

U svom govoru župan Komadina jasno je istaknuo da se županijske vlasti ne slažu s projektom plutajućeg LNG terminala u Omišlju, i to iz ekonomskih, energetske, ekoloških i estetskih razloga. Za razliku od župana, predsjednica Grabar-Kitarović je izrazila zadovoljstvo što gradnja LNG-terminala na Krku ulazi u fazu realizacije „svjesna kako u vezi s tim ima raznih prijedora, ali Hrvatska mora imati mogućnost diverzifikacije nabave plina. To jača i našu poziciju na europskoj energetske karti, ali jača Hrvatsku i politički“, rekla je.

Pedeset godina bilo koje profesije dug je period, ali mislim da mi još nije vrijeme ugasiti svjetla – Radojka Šverko

Još uvijek je radost susreta s publikom, gdje god da gostujem, neopisiva

Poredamo li tek kronološke podatke iz njene bogate biografije, moglo bi se pomisliti da su se pomiješali životopisi nekoliko osoba, slučajno istog imena, od kojih je svaka postigla fantastične uspjehe. Među njima je voditeljica sa španjolske televizije koja je ugostila i slavnog Julia Iglesiasa. Pa i renomirana pjevačica svjetskog glasa, koja je na festivalu pobijedila glazbenike kao što su David Bowie ili Natalie Cole. Jedna od tih osoba ima i bogato kazališno iskustvo, brojne uloge u zapaženim rock operama Karolina Riječka i Gubec-beg.

A sve one zovu se – Radojka Šverko. Istinska diva hrvatske glazbene scene ne staje niti nakon pola stoljeća uspješne karijere, pa je tako nedavno objavila i jazz album „As Time Goes

By“ koji je zaslužio i dvostruku nominaciju za Porina. Svako ljeto joj je ispunjeno nastupima, a tijekom jednog takvog otvorenog koncerta pred splitskom publikom kazala je da na novinarsko pitanje da ukratko opiše svoj život odgovara: „Imam dva braka, dvije kćeri, dva bajpasa i četiri stanta na srcu te četiri Porina“.

Koliko je duhovita u „kratkoj“ formi, toliko je otvorena i zanimljiva u ovom dugom razgovoru, u kojem se prisjeća koncerata pred četrdesetak tisuća ljudi u publici, nastupa diljem svijeta, različitih životnih uloga – onih na „daskama koje život znače“, one za mikrofonom, ali i one u intimi doma, majčinske.

Pola stoljeća na glazbenoj sceni

Jedan bogati život teško je svesti ne samo u novinski tekst, već i u čitavu knjigu, a emocije s kojima Radojka Šverko govori o glazbi, motivacija s kojom i dalje pristupa svom životnom pozivu garancija su da je ta knjiga daleko od posljednjih poglavlja.

Više od pola stoljeća trajete na glazbenoj sceni. Pet godina nakon Porina za životno djelo, kao najvišeg glazbenog priznanja u Hrvatskoj, i dalje aktivno radite, što potvrđuju i nominacije za ovogodišnju diskografsku nagradu, u kategorijama jazz glazbe. Nakon tolikih uspjeha kod publike i kod kritike, što Vas i dalje motivira na bavljenje glazbom?

– Glazba je izvor mog života. Glazba je moja profesija. Ona me hrani. Sve ono što sam postigla djelujući u ovoj profesiji, samo je dio onoga što sam mogla postići. Pedeset godina bilo koje profesije dug je period. Jedino se kod nas, umjetnika, izbjegavaju teme vezane za godine, rokove i trajanja. Mislim da mi još nije vrijeme ugasiti svjetla, s obzirom na radost druženja s publikom.

Čini mi se da niste skloni govoriti puno o prošlosti, no teško je ne spomenuti barem neke atraktivne detalje iz bogate karijere, koji se čine doista nevjerojatnima. Recimo, podatak da ste na glazbenim natjecanjima pobijedili slavna imena kao što su David Bowie ili Natalie Cole. Ili da ste imali vlastitu emisiju na španjolskoj televiziji u kojoj je gostovao čak i Julio Iglesias. Kada gledate unatrag, postoji li nešto što biste posebno izdvojili kao svoj najveći uspjeh?

– Moram priznati da je lijepo prisjetiti se i ovakvih detalja vezanih za nastupe na svjetskim pozornicama. Pobjede, trofeji, kamere, reflektori – sve je to lijepo, ali želja za povratkom doma uvijek je bila jača od svega. Iskustva koja sam stjecala putujući svijetom dragocjena su, jer su me odgajala, gradila samopouzdanje, tako važnu osobinu da bih mogla stati na još veću pozornicu pred još veći auditorij od trideset-četrdeset tisuća ljudi. Još kao puno mlađa, postavljala sam si pitanja i tražila odgovore, na primjer: Zašto bi

razgovor

Radojka Šverko, diva hrvatske glazbene scene

Uvijek sam se rado odazivala pozivima za MIK i mislim da je bilo dobrih glazbenih uradaka koje i danas izvodim na solističkim koncertima, čak i izvan čakavskog područja. Moram reći da čakavsko narječje nije moj materinji izričaj. Čakavštinu sam najviše zavoljela zahvaljujući mojoj prvoj svekrvi. Tako je počelo. Čakula na čakulu i tako vrime pasa

Napisao: Davor ŽIC
Snimio: Goran MATIJAŠEC i privatna arhiva

U mojem djetinjstvu maštanja nisu išla tako daleko. Naš je svijet bio svijet bez automobila, televizora, telefona, mobitela, bicikala – Radojka kao djevojčica u Buzetu, pedesetih

netko rođen u Parizu, Londonu ili Los Angelesu, bio vrijedniji od mene? Pa, ja sam Hrvatica, rođena u najljepšoj zemlji na svijetu. Zato sam i danas ovdje, tu su mi djeca i ne mogu zamisliti da napuste svoju zemlju.

Trebala predstavljati Španjolsku na Eurosongu

Krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih nastupali ste diljem svijeta, s nemalim uspjehom. Jeste li imali ponude ostati „vani“? Pitate li se ikad kako bi Vaš život izgledao da ste karijeru gradili izvan naše države?

– Bilo je mnogo razgovora na ovu temu, od samih početaka, kada sam s gospodinom Alfijem Kabiljom boravila u Španjolskoj. Čak je producent Figueras pripremao teren i naručio pjesmu kojom bih predstavljala Španjolsku na Eurosongu. Čak sam i snimila pjesmu te ovladala

kastanjetama u pjesmi. Moram priznati da sam bila ushićena, ali se ubrzo sve izjalovilo, jer se umiješala politika. Bivša država i Španjolska u to vrijeme nisu imale diplomatske odnose i ne bi bilo uputno da pjevačica iz komunističke zemlje predstavlja fašističku Francovu Španjolsku. Ovo nije bio kraj naših suradnji, iako su neki iz ekipe ovo sve teško podnijeli.

U „glazbene vode“ ušli ste putem školskog zbora, a često ističete utjecaj nastavnika glazbenog odgoja Branka Jiraseka koji je prvi prepoznao Vaš talent. Jeste li već kao djevojčica u Istri maštali o glazbenoj karijeri? I jeste li oduvijek znali da će pjevanje biti Vaš poziv?

– U mojem djetinjstvu maštanja nisu išla tako daleko. Naš je svijet bio na ograničenom prostoru. Svijet bez automobila, bez televizora, telefona, mobitela, bicikla. Imala sam obitelj, mamu, tatu, dvije sestre i brata. Radio prijemnik je bio izvor informacija, prozor u svijet, svijet glazbe. U našoj kući se pjevalo, svi smo bili jako muzikalni. Jednostavno su se geni tako pomiješali. Bilo bi logično da smo svi završili glazbene škole, ali tata je to dopustio samo starijoj sestri, a ja sam morala u ekonomsku, mlađa sestra u upravnu, da bi nakon očeve smrti, brat ipak krenuo putem glazbene naobrazbe.

Čakula na čakulu i tako vrime pasa

Djetinjstvo ste proveli u Istri, živjeli ste dugo u Rijeci, otpjevali ste i svečanu pjesmu Primorsko-goranske županije. Koliko ste vezani uz ovaj kraj? I što biste izdvojili kao najdraže u njemu?

– Rođena sam u Pazinu, a u Buzet smo se doselili kad sam imala četiri godine. Školovala sam se u Puli, udala se u Rijeci, preselila se u

Zagreb, putovala svijetom, vraćala se doma i ovdje ostala. Najdulje sam vrijeme živjela u Zagrebu, ali moram reći, da svi ovi nabrojeni gradovi još uvijek žive u meni. Svi su gradovi ostavljali tragove u meni, odgajali me, oblikovali, pridonosili onom što danas jesam i kakvom će me pamtiti.

Među brojnim festivalima, ovdašnja publika rado pamti vaše nastupe na MIK-u. Pjevanje na čakavskom narječju vam je blisko?

– Rado sam se odazivala pozivima za nastupe na MIK-u i mislim da je bilo dobrih glazbenih uradaka koje i danas izvodim na solističkim koncertima, čak i izvan čakavskog područja. Moram reći da čakavsko narječje nije moj materinji izričaj. Moja je mama Dalmatinka, rođena u Imotskom, iz katoličke obitelji, a tata je rodom s Čićarije iz sela Prapoće, također iz katoličke obitelji. Djed je bio hrvatski učitelj, teta Marija također. Vjerujem da je to sve pridonijelo mojem interesu za hrvatskim narječjima i u tom bogatstvu i raskoši oblikovanja riječi i nazivlja pronalazila sam veliko zadovoljstvo. Ne samo čakavskog narječja, koje se proteže od sjevera preko otoka, do juga, nego i kajkavsko narječje, uključujući i bednjanski kao najteže razumljivo kajkavsko narječje. Sa sličnim oblicima sam se susretala putujući svijetom i odgonetavala različitost govora na engleskom, njemačkom, španjolskom govornom području. Sve vrvi od dijalekata i to je prekrasno. Da se vratim na postavljeno pitanje, čakavštinu sam najviše zavoljela zahvaljujući mojoj prvoj svekri. Tako je počelo. Čakula na čakulu i tako vrime pasa.

Talent je važna karika

Rekli ste već da Vaš otac nije bio sklon tome da upišete glazbenu školu, pa ste je pohađali „poskrivečki“. U glazbenom svijetu, koliko je važna takva formalna naobrazba? Odnosno, je li za uspjeh važniji talent i inspiracija ili vježba i učenje?

– Složila bih se s onima koji smatraju da je talent ipak najvažnije polazište za bavljenje ili izučavanje bilo kojeg zvanja. Imamo svijetlih primjera gdje se spojilo jedno i drugo, odnosno talent i obrazovanje. Ali, jednako tako imamo visokoobrazovanih ljudi koji se baš i nisu pozicionirali na ljestvici kvalitete. Nešto nedostaje, a to je genetska predispozicija. Ne moramo se zadržati samo na polju glazbe, nego i u drugim zanimanjima. Talent je važna karika u životima ljudi.

Današnja glazbena scena prilično se razlikuje od one iz doba kada ste kretali u svijet glazbe, prije pola stoljeća. Jesu li te promjene donijele napredak ili su unazadile glazbu? Mislite li da biste sa svojim glazbenim umijećem mogli uspjeti u današnjim uvjetima „show businessa“?

– Kao što znate, ja se još uvijek držim i djelujem u ovoj profesiji. Možda tih nastupa

Još kao puno mlađa, postavljala sam si pitanja i tražila odgovore, na primjer: Zašto bi netko rođen u Parizu, Londonu ili Los Angelesu, bio vrijedniji od mene? Pa, ja sam Hrvatica, rođena u najljepšoj zemlji na svijetu. Zato sam i danas ovdje, tu su mi djeca i ne mogu zamisliti da napuste svoju zemlju.

Zašto bi meni bilo bolje nego drugim ženama

Cijeli život živite za glazbu, ali i od glazbe. Danas nije jednostavno biti zaposlenom ženom, majkom, spajati poslovne i obiteljske obaveze... A vjerujem da je to teže bilo prije četrdesetak godina. Posebice u glazbenoj industriji, koja poznaje česta putovanja i izbivanja. Kako ste uspjeli „balansirati“ privatni život i život „za mikrofonom“?

– Često sam izgovarala rečenicu, koju ću i sada ponoviti: Zašto bi meni trebalo biti bolje, nego drugim ženama? Bez obzira na profesiju, ženu koja se odluči postati majkom čeka mnogo odricanja. Uvijek sam se uspoređivala s ljudima koji su u većim životnim nevoljama u odnosu na mene. I u mojem životu je bilo bura i oluja, ali sam strpljivo čekala da utihnu nevere i plovila dalje. Bez pomoći obitelji, ta putovanja ne bi bila moguća. Ono što je najvažnije, djeca su rasla okružena ljubavlju i neizmjerom se ponosim i divim se njihovoj dobroti i skromnosti.

Međunarodna slava i nastupi u crkvama

Međunarodnu slavu dosegli ste pjevajući pjesme Alfija Kabilja, no surađivali ste i s drugim skladateljima. Postoji li autor ili pjesma koju biste posebno izdvojili u svojoj karijeri?

Teško mi je odvojiti ulogu koju ću posebno pamtiti. Uvijek ću naglašavati svoju zahvalnost pokojnom gospodinu Vladi Štefančiću koji mi je ukazao tako veliko povjerenje i odabrao upravo mene za ulogu Jane u rock-operi Gubec-beg

Ovo što se danas događa na sceni daleko je od onog na što bih se odazvala kao gledatelj ili slušatelj. Pitam se, a ima nas mnogo koji slično razmišljamo, gdje je nestala glazba? Zašto su je mnogi odbacili i zamijenili paradiranjem, razgolićavanjem svoga tijela kao u nekom izlogu. Osobno nemam ništa protiv ljepote i besprijeckorno oblikovanih tijela, ali gdje je tu glazba?

Pobjede, trofeji, kamere, reflektori – sve je to lijepo, ali želja za povratkom doma uvijek je bila jača od svega – u Opatiji početkom sedamdesetih

– Teško mi je odgovoriti na Vaše pitanje. Ja sam vokalna solistica i moja interpretacija ovisi o mnogo faktora, a to su melodija, tekst, aranžman i tempo u kojem je autor to sve zamislio. Kako će pjesma zazvučati u konačnici, ovisi i o tome, koliko vas autor prepozna je i što od vas kao interpreta očekuje. Gospodin Alfi Kabiljo je osjetio da je sa mnom suradnja moguća, a vrijeme je pokazalo da je bio u pravu. Nastupali smo i pobjeđivali na svjetskim festivalima, koji su ponekad okupljali dvadeset, tridesetak i četrdesetak tisuća slušatelja. Danas sa svojom skromnošću mogu reći da su takvi uspjesi neponovljivi.

Uz zabavnu glazbu, okušali ste se i u mnogim drugim žanrovima, od sakralne glazbe i jazz. Tražili ste uvijek nove izazove? Kolike su sličnosti u glazbenim stilovima, postoji li razlika u pristupu?

– Sve ovo što ste nabrojili nije bilo osmišljeno niti planirano. Sve se događalo spontano. U osnovnoj školi družila sam se s klasičnom glazbom, pjevajući u zboru ili svirajući u tamburaškom orkestru. Često smo organizirano posjećivali koncerte klasične glazbe kojih je u ono vrijeme u Buzetu bilo dosta. To su bili nastupi komornih sastava, koncerti klasične gitare, opernih pjevača, dramske predstave, itd. Sve je to ostavljalo nekog traga u našem odgoju i razvoju. Kao odrasloj osobi, ništa mi od glazbe nije bilo strano. Zahvaljujući profesorici Jasni Šumak, zatim mojoj sestri, pa gospođi Ljerki Očić, pokojnom Ivici Frleta, profesoru Vladimiru Babinu i maestru Alanu Bjelinskom, uvrstila sam u program autore klasične i sakralne glazbe, te prije 35-40 godina započela s održavanjem koncerata u crkvama, katedralama. Nastupila sam tako kod nas i u mnogim gradovima Europe.

Prvi profesionalni nastup, otok Katarina, 1967.

Moram priznati da sam ispočetka imala kompleks u izvođenju klasične glazbe, ali sam s obzirom na reakciju slušatelja nastavila hrabro naprijed i dan danas uživam kada u crkvi mogu pustiti svoj glas. Na gostovanjima u inozemstvu koristila sam repertoar sa skladbama stranih autora, u pratnji stranih orkestara, simfonijskih, filharmonijskih, komornih sastava ili bandova. S obzirom na to da moja gostovanja nisu bila u organizaciji naših iseljenika, nego sam radila sa strancima za strance, logičan je i odabir repertoara.

Glumica i pjevačica u rock-operama

Kako se osjećate dok pjevate? O čemu razmišljate tijekom nastupa? Ponesu li Vas emocije iz pjesama koje izvodite?

– Usporedila bih nastup na koncertu sa susretom dvoje ljudi. Započne razgovor koji traje i što se vrijeme više odmiče, postajete bliskiji, pitomiji. Što se više dajete, to ste bliži jedno drugom. Na mojim koncertima često kapne suza i na pozornici i u publici. Moram se povjeriti: najdraže mi je kada muškarci zaplaču od ganuća, jer ja sam zbog muškaraca puno i previše plakala (smijeh).

Često ste nastupali i u kazališnim produkcijama. Što Vas je privuklo na „daske koje život znače“? Imate li ulogu koju posebno pamтите?

– Teško mi je odvojiti ulogu koju ću posebno pamtit. Uvijek ću naglašavati svoju zahvalnost pokojnom gospodinu Vladi Štefančiću koji mi je ukazao tako veliko povjerenje i odabrao upravo mene za ulogu Jane u rock-operi Gubec-beg. Nije bilo jednostavno ni lako, u deset dana sa četiri samostalne probe, uskočiti u predstavu. Osim toga, bila sam strano tijelo u ansamblu kazališta Komedija u kojem su, manje-više, svi znali sve o svakome i bili kompaktna cjelina, a tada tu idilu poremeti dolazak u ekipu netko “s ceste”, kako je mene komentirala jedna osoba koja je visoko kotirala kao glumica i pjevačica. Nisam se osjećala dobrodošlom. Trebalo je vremena, truda, stalnog dokazivanja, kreativnosti, da bih postala respektiranim dijelom ove i takve cjeline. S vremenom smo postali bliski i danas gajimo prijateljstva i respekt jedni prema drugima.

Radojka Šverko otpjevala je Svečanu pjesmu PGŽ „Zavičaju, tebi“

Uslijedila je rock-opera Grička vještica s glavnom ulogom Nere, zatim Jadnici u ulozi Fantine, Karolina Riječka u glavnoj ulozi Karoline Belinić, istinita priča iz prošlosti grada Rijeke početkom devetnaestog stoljeća. Prije dvije godine dodijeljena mi je uloga majke Mare u glazbenoj predstavi Mirakul Ivice Krajača i Dražena Žanka. Scenarij je temeljen na povijesnim događajima s temom obrana od turske agresije na Cetinsku krajinu, Sinj i ostalih područja. Žao mi je što ne postoji izvor financiranja ovakvih sadržaja koji doprinose jačanju domoljublja i ostalih vrijednosti.

Rock-opere su pomalo netipična kazališna ostvarenja. Koje su specifičnosti rada na takvim projektima, u odnosu na „obične“ opere?

– Ipak postoji poveznica između opera i rock-opera, a to je pjevanje i gluma istovremeno. Potrčati od jednog kraja do druge točke pozornice, pjevati i plakati istovremeno, padati, ustajati i pri tom ne zapostaviti tekst i melodiju... Ovo je kategorija umjetnosti u kojoj se čovjek uistinu troši, umara i fizički i emotivno, ali ja sam svejedno voljela kazalište, bolje rečeno, dvoranu Lisinski u kojoj sam se godinama osjećala kao doma. Zagreb je uistinu bio prava prijestolnica kulture, grad u koji su se slijevale mase ljudi zahvaljujući talentiranim autorima kao što su Ivica Krajač, Miljenko Prohaska, Vlado Štefančić, Karlo Metikoš, Dražen Žanko, Ljubo Kuntarić, Vlado Vukmirović, Silvije Glojnarčić. Da nije bilo njih, na kazališnim daskama ne bi bilo mene. Koristim priliku da im još jednom i na ovaj način zahvalim na svemu učinjenom i na doprinosu da kroz njihova djela postanem bolja i odgovornija u zaštiti digniteta moje profesije.

Put s puno neizvjesnosti

Pratite li hrvatsku glazbenu scenu? Postoji li glazbenik ili glazbenica koju posebno cijenite? Vidite li nekoga od njih tko bi mogao biti aktualan i nakon 50 godina karijere? I što slušate osobno, kakvu glazbu birate za opuštanje?

– Glazbenu scenu uglavnom pratim preko malog ekrana. Neosporo je da imamo velik broj talentiranih glazbenika i pjevača, ali postavljam pitanje dobivaju li baš oni ponajbolji adekvatan medijski prostor i promidžbu u centralnom terminu najgledanijeg programa. Možda bi na toj temi svi mogli i morali poraditi, otvarajući prostor novim talentiranim generacijama po strožim kriterijima od ovih koji su zavlitali našom glazbenom scenom. Ali, na moje veliko zadovoljstvo, postoji klasična glazba uz koju se mogu opustiti i ublažiti napetost i nervozu.

Traže li vas mlađi kolege i kolegice kakav savjet?

I što biste im rekli, imate li kakav recept za uspjeh?

– Teško je bilo koga savjetovati, naročito detektirati savjet za uspjeh. To je nemoguće. Ako se nakratko osvrnemo na moje početke, pa i na dolazak na kazališne daske – to nitko nije mogao isplanirati. Sve se događalo slučajno, bez menadžera i agenata, kojima je svejedno što prodaju, kojima je svejedno kako se vi osjećate. Oni su važni, a ne vi kao umjetnik, senzibilna duša koja u sebi nosi kod umjetnosti. Sretno svima koji će krenuti na taj put, put bez kraja i s puno neizvjesnosti. ■■

Na američkom nosaču aviona Saratoga

Mnoga priznanja su stradala u selidbama

Uz brojne Porine, uključujući i onoga za životno djelo, te druge nagrade, nagrađeni ste i Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića za iznimne zasluge na području kulture. Koliko Vam znače nagrade u radu?

– Kroz moje ruke je prošlo mnogo trofeja i različitih priznanja. Mnogo je toga izgubljeno, uništeno uslijed mnogih selidbi, koje su mi također oduzimale snagu i često volju za životom. Ali još uvijek postoje sačuvani dokazi jednog vremena, kronologija jedne karijere i podsjetnici na minuli rad. Raduje me osvrnuti se na prošla vremena, to mi daje snagu za nastavak putovanja kroz život.

Radojka '60

Godišnje gotovo 700 tisuća
nautičara odabire ACI za
svog domaćina

Dvadeset i dvije marine u pohodu na nove rekorde

Napisao: Davor ŽIC
Snimio: Petar FABIJAN

Stvoriti od Hrvatske svjetsku nautičku velesilu, u turbulentnim političkim okolnostima sredine osamdesetih godina prošlog stoljeća, kada je zemlja bila okrenuta prvenstveno masovnom turizmu po principu „sunce i more“, a marine diljem obale i na „tisuću otoka“ mogle se nabrojati na prste jedne ruke – mora da je ideja zvučala gotovo pa heretički.

No, kada iza nje stoji čovjek koji je kao „dječak ratnik“ zaslužio Orden za hrabrost jer je u spektakularnoj akciji uništio neprijateljsko uporište, koji je s 13 godina pobjegao u partizane i kraj Drugog svjetskog rata dočekao sa 16 godina

kao zapovjednik bataljuna, koji je u poraću na noge postavio brojne velike gospodarske projekte, tada niti ideja da će zemlja bez marina, u okviru raspadajuće države, postati najboljom nautičkom destinacijom na Mediteranu – ne zvuči nerearno.

Sasvim sigurno, nije bilo jednostavno Veljku Barbieriju predstaviti projekt koji je uključivao izgradnju čak 16 nautičkih luka, diljem jadranske obale, u svega dvije godine, no sezonu 1986. godine marine Umag, Rovinj, Pula, Pomer, Supetarska Draga, Rab, Žut, Piškera, Jezera, Vodice, Skradin, Trogir, Split, Milna, Vrboska i Palmizana dočekale su potpuno spremne pružiti kompletnu paletu osnovnih usluga u nautičkom turizmu. Tako je zaživio Adriatic Club Yugoslavia, koji danas uspješno djeluje na tržištu pod imenom - Adriatic Croatia International Club ili diljem svijeta poznatom kraticom ACI. Svom osnivaču, koji je ACI vodio do 1992. godine, lanac nautičkih marina zahvalio se nazvavši njegovim imenom prvu marinu izgrađenu nakon 24 godine, onu u Slanome dovršenu prije 2016. godine, ukupno 22. pod plavo-bijelom ACI-jevom zastavom.

Marine u središtu gradova i prirodnih ljepota

– Svaka od 22 marine smjestila se u samom središtu drevnih gradova poput Rovinja, Pule, Splita, Korčule i Dubrovnika, na otocima Cresu, Rabu, Murteru, Braču i Hvaru ili u neposrednoj blizini jedinstvenih prirodnih ljepota Hrvatske i nacionalnih parkova Brijuna, Kornata, Krke te Mljeta. O savršenoj uklopljenosti ACI marina svjedoči fascinantant sklad krajolika kojim

ACI ima najveći lanac nautičkih luka na
Mediteranu – ACI Marina Rab

Prošla godina bila je i rekordna u poslovanju tvrtke koja je svoje sjedište lani iz Opatije preselila u Rijeku. Prihodi su uvećani za sedam posto, ali znatno brže rasla je dobit – visokih 54 posto. Posljedica je to, ističu u kompaniji, ulaganja u modernizaciju marina i unaprjeđenje usluge, a s ulaganjima ne planiraju stati niti nakon otvorenja rovinjske marine

Jadran stvoren za nautičko otkrivanje

Jedno od istraživanja Tomas Nautike otkrilo je kako je svaki drugi inozemni nautičar hrvatskom obalom Jadrana plovio čak šest puta ili više. Nautičari hrvatski Jadran svakim novim posjetom iznova otkrivaju, a istraživanje njegovih ljepota i skrivenih kutaka gotovo je nezamislivo bez adekvatno opremljenih ACI marina, koje osim sigurnog veza i tehničke podrške, nude široku paletu dodatnih sadržaja. Jedan od kurioziteta ACI-jevih dodatnih sadržaja je zasigurno i jedinstveni ACI Golf Range u ACI marini Dubrovnik.

su okružene. Da je upravo to ono što današnji nautičari traže potvrđuje podatak da godišnje gotovo 700 tisuća nautičara odabire ACI za svog domaćina, kazali su iz tvrtke ACI.

Već sada ACI ima najveći lanac nautičkih luka na Mediteranu, a dodatno će ga zaokružiti najmodernijom marinom u regiji, koja je nedavno dovršena na atraktivnoj poziciji u Rovinju i koja će već ove sezone spremna dočekati posjetitelje.

– U sezonu 2019. ACI ulazi sa realizacijom najveće investicije u povijesti ACI-ja. Naime, 25. ožujka svoja vrata nautičarima otvorila je potpuno obnovljena ACI marina u Rovinju nakon što su privedeni kraju radovi na najmodernijoj, a po mnogima i najljepšoj marini nautičkog turizma na Jadranu, koja će najvišim standardima dizajna i tehnološkim rješenjima biti uz bok elitnim svjetskim destinacijama. Nedvojbeno je da će na ovaj način obnovljena ACI marina pozicionirati Rovinj na sam vrh nautičke karte Europe. Vrhunski dizajn uz implementaciju najnovijih tehnoloških rješenja te visoka razina tailor made tehničke i ugostiteljske usluge marine, na tragu najmodernijih nautičkih one stop shop odredišta, idealno će se uklopiti u destinaciju čijem ubrzanom turističkom razvoju svjedočimo, poručili su iz tvrtke.

Naglasili su kako će na kopnenom dijelu korisnicima u Rovinju biti dostupno 1.400 kvadratnih metara komercijalnih prostora, uključujući ugostiteljske sadržaje, restoran i caffe-lounge bar, trgovinu prehrambenim proizvodima, wellness, trgovine kvalitetnim i poznatim robnim markama, uredske prostore za predstavništva i prodaju luksuznih jahti, charter agencije, trgovinu nautičkom opremom i servisni centar.

Dvjesto novih vezova u Rovinju

Zaokret je napravljen i u morskome dijelu rovinjske marine, gdje je omogućen prihvata većih

jahti. Marina raspolaže sa 196 vezova na koje će se moći privezati jahte prosječne dužine od 17 metara (dosadašnja prosječna dužina plovila bila je 11 metara). Marina na godišnji vez može primiti i jahte do 35 metara dužine, a u tranzitu i znatno veća plovila.

Prošla godina bila je i rekordna u poslovanju tvrtke koja je svoje sjedište lani iz Opatije preselila u Rijeku. Prihodi su uvećani za sedam posto, na 216 milijuna kuna, ali znatno brže rasla je dobit – u odnosu na 2017. godinu, 38,4 milijuna kuna ostvarenih lani znači i skok od visokih 54 posto. Posljedica je to, ističu u kompaniji, ulaganja u modernizaciju marina i unaprjeđenje usluge, a s ulaganjima ne planiraju stati niti nakon otvorenja rovinjske marine.

– Pred ACI-jem je novi investicijski ciklus u podizanje razine opremljenosti i standarda usluge i ponude, informatizaciji i digitalizaciji svih procesa operativnog upravljanja u samim marinama i otvaranja novim tržištima putem sajmovi i digitalnim kanalima, zaključili su iz kompanije. ■■

Pogled na ACI marinu Cres – noću

Napisao: Walter SALKOVIĆ
Snimio: Walter SALKOVIĆ,
i Arhiva ZIP

Svako naše mjesto i svaki naš otok je specifičan i te specifičnosti su poželjne raznolikosti koje želim ukomponirati u jednu skladnu cjelinu. U budućnosti se još više moramo brinuti o svakom mjestu posebno i poštivati želje njegovih stanovnika te ih ugraditi u zajednički cilj naših građana, a taj je stvoriti uvjete u svim našim mjestima da mladi ostanu tu živjeti i raditi, kaže Kučić

Grad Mali Lošinj ima više od 8.100 stanovnika

Ana Kučić jedina je gradonačelnica u Primorsko-goranskoj županiji, a Grad Mali Lošinj vodi dvije i pol godine. Diplomirala je menadžment na Ekonomskom fakultetu u Rijeci, a prvo radno iskustvo stjecala u obiteljskoj firmi koja se bavila nautičkim turizmom. U politiku se uključuje 2008. godine kad postaje članicom Gradskog poglavarstva, a na lokalnim izborima 2009. godine izabrana je za zamjenicu gradonačelnika Garija Cappellija. Nakon što je Cappelli 2016. godine postao ministar turizma u Vladi Andreja Plenkovića, Ana Kučić preuzima dužnost gradonačelnice. Na lokalnim izborima 2017. godine u prvom krugu osvaja 50,79% glasova i time svoj prvi puni mandat na čelu najvećeg grada na hrvatskim otocima. Grad Mali Lošinj ima više od 8.100 stanovnika, a obuhvaća južni dio otoka Cresa, otok Lošinj, te još pet nastanjenih manjih otoka i niz nenastanjenih otočića.

Na pitanje kako bi ukratko predstavila Lošinj, Kučić odgovara:

– Unatoč tome što smo otok na Jadranu kojem je osnovna gospodarska grana turizam, nemamo samo sunce i more. Imamo i bogatu povijest, baštinu, iznimna arheološka nalazišta, Apoksiomena, dobru prometnu povezanost, blagu klimu, tradiciju zdravstvenog turizma dugu gotovo 130 godina, izvrsnu ponudu, te smještajne kapacitete visoke kategorije.

To su sve podaci koje s ponosom iznosimo kada predstavljamo naš otok. Međutim, Lošinj je puno više od toga, a to najbolje znaju njegovi stanovnici. Život na otoku ljeti je poprilično užurban, dok u jesen i zimu imamo puno više vremena za sebe i za različite sadržaje kojih ne nedostaje. Na Lošnju djeluje više od 60 različitih udruga, od onih sa skromnijim članstvom do onih u kojem se članstvo broji u stotinama. Imamo obnovljenu kino-dvoranu, veliku knjižnicu i dva muzeja.

Izgradnja stanova i poticanje nezaposlenosti

Jeste li zadovoljni kvalitetom života na otoku, brine li i Vas iseljavanje mladih?

– Problem iseljavanja nije zaobišao ni Lošinj, iako u puno manjoj mjeri nego što je to slučaj s drugim otocima. Vjerujem da je veća vjerojatnost da će ostati na otoku ako se mladim osobama i obiteljima osiguraju osnovni preduvjeti, prije svega rješavanje stambenog pitanja te radno mjesto. Na našem Zavodu za zapošljavanje gotovo da i nema visokoobrazovanih nezaposlenih osoba, a nije rijedak slučaj da na Lošinj dosele i osobe iz drugih krajeva Hrvatske.

S ponosom iznosimo činjenice kada predstavljamo naš otok

U proteklih nekoliko godina na Lošnju je izgrađeno gotovo 150 stanova za mlade obitelji, od čega je dio gradskih stanova koje smo, sukladno listi, dali u najam, dio POS-ovih koji su kupljeni, a dio prodan po komercijalnim cijenama.

Uz stan, rekli ste da treba osigurati i radno mjesto. Što činite za poduzetnike?

– Prošle godine Grad Mali Lošinj je donio novi Program mjera poticanja poduzetništva za razdoblje od 2018. do 2020. godine koji se sastoji od čak osam mjera poticanja poduzetnika. To su potpore novoosnovanim tvrtkama i obrtima, potpore za zapošljavanje, potpore za financiranje pripreme i kandidiranja EU projekata, potpore jačanju poduzetničkih kompetencija i konkurentnosti na tržištu, potpore za jačanje promotivnih aktivnosti, potpore za nabavu strojeva i opreme, potpore za očuvanje i razvoj tradicijskih i deficitarnih obrtničkih zanimanja te potpore poljoprivredi. Grad Mali Lošinj poduzetnike potiče od 2012. godine i do sada je podijeljeno više od 3 milijuna kuna, a uskoro u poslovnoj zoni Kalvarija počinjemo izgradnju poduzetničkog inkubatora „Impulsi centar Lošinj“. Kako bi se potaknula poljoprivredna proizvodnja u razradi je i projekt dodjele gradskog poljoprivrednog zemljišta u najam za 1 kunu.

Temeljni dokument svakog grada je proračun. Što se može iščitati iz lošinskog, koji su Vam prioriteti?

– Iz godine u godinu bilježimo rast proračuna, te on za 2019. godinu iznosi 114 milijuna kuna, od čega čak 35 milijuna kuna otpada na izgradnju i uređenje komunalne infrastrukture. No, ono što Mali Lošinj razlikuje od drugih gradova nisu veliki građevinski projekti koji zadovoljavaju opće, javne interese, iako ni njih ne nedostaje, već briga za one kojima je to najpotrebnije, odnosno za djecu te stare i nemoćne osobe.

Stvari želimo dodatno unaprijediti

Koje velike građevinske projekte smatrate najvažnijim?

– Prošle godine sanirali smo pristan na Malim Srakanama. Radovi su vrijedni 2 milijuna kuna, uz financiranje Ministarstva mora, prometa i infrastrukture u iznosu 600 tisuća te 200 tisuća kuna od Primorsko-goranske županije. Ova investicija je dokaz kako vodimo računa o svakom pojedinom stanovniku našeg Grada jer na Malim Srakanama kroz cijelu godinu žive samo dvije osobe. Obećali smo da će ovaj mandat obilježiti ulaganja u mala mjesta i otoke i toga se

S nedavnog otvorenja plovećeg muzeja „Nerezinac“ na Rivi lošinskih kapetana, kojem su prisustvovali i župan Zlatko Komadina, ministar Gari Cappelli te zamjenica župana Marina Medarić. Župan je muzej otvorio presijecanjem lošinskog krokanta.

Izgradnja rive na Susku vrijedna je čak 16,8 milijuna kuna

pridržavamo. Nakon prve faze parternog uređenja Suska koja je bila vrijedna 3,5 milijuna kuna, u prošloj godini dovršeni su radovi na izgradnji rive vrijedni čak 16,8 milijuna kuna. Projekt se realizirao sredstvima Ministarstva pomorstva, Primorsko-goranske županije i Županijske lučke uprave, dok smo mi kao Grad sudjelovali sa 1,5 milijuna kuna.

Obnovili smo ribarnicu, izgradili pristupnu cestu u industrijskoj zoni, te dovršavamo izgradnju javne rasvjete na području od Valdarki pa sve do hotela Punte, a sanirali smo kolnik u centru grada. S takvim projektima ćemo nastaviti.

Koje još planove želite izdvojiti?

– Upravo su započeli radovi na uređenju plaže Kadin vrijedni 2 milijuna kuna, a njima će se produžiti staza, urediti nogostup, dodatna sunčališta i ulazi u more, te će se postaviti sanitarni čvor i novi tuševi. Od Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku smo dobili 600 tisuća kuna kojima ćemo obnoviti sustav grijanja i hlađenja dječjeg vrtića. Najvrijedniji projekti koji se pripremaju su aglomeracije Mali Lošinj i Nerezine vrijedni čak 380 milijuna kuna kojima će se obnoviti sustavi za prikupljanje otpadnih voda.

Što još želite promijeniti u Lošnju, kakav biste željeli da bude na kraju vašeg mandata?

– Ne bih rekla da želim nešto promijeniti, radije bih se malo drugačije izrazila – neke stvari želim dodatno unaprijediti. Svako naše mjesto i svaki naš otok je specifičan i to su one poželjne raznolikosti koje želim ukomponirati u jednu skladnu cjelinu. U budućnosti se još više moramo brinuti o svakom mjestu posebno i poštivati želje njegovih stanovnika te ih ugraditi u zajednički cilj naših građana, a taj je stvoriti uvjete u svim našim mjestima da mladi ostanu tu raditi, živjeti, da imaju djecu koja će rasti i uživati tamo gdje su bili njihovi djedovi i bake. Na taj način vratit ćemo život u sva mjesta na našem području. ■■

Korištenje čiste energije

U javnosti je odjeknula informacija da je cresko-lošinsko otočje započelo svoju energetska tranziciju. Što to znači?

– Energetska tranzicija je prijelaz s korištenja fosilnih goriva na obnovljive izvore energije. Zahvaljujući programu Tajništva za otoke koje je inicirao upravo „naš“ europarlamentarac Tonino Picula, rođen u Malom Lošnju, cresko-lošinskome arhipelagu će Tajništvo pružiti stručnu pomoć prilikom kreiranja plana tranzicije prema „čistoj“ energiji. Lošinj godišnje ima oko 2.600 sunčanih sati i sve će se više koristiti sunčeva energija za proizvodnju električne energije ili za zagrijavanje vode. Planiramo izgradnju solarne elektrane s fotonaponskim panelima u blizini mjesta Ustrine koja bi zajedno sa creskom solarnom elektranom u Orlecu trebala doprinijeti sigurnijoj opskrbi električnom energijom obaju otoka. Tu je i izgradnja solarne elektrane na Unijama koja bi opskrbljivala lokalna kućanstva i desalinizator za pitku vodu. Na dijelovima obalne šetnice na području Malog Lošinja postaviti ćemo samostojeću solarnu javnu rasvjetu, a s obzirom na rastući trend korištenja električnih vozila različitih kategorija, uređuje se nekoliko električnih punionica za e-automobile i e-bicikle, dok na više mjesta otoka Lošinja postoje tzv. „pametne klupe“ koje omogućavaju korisnicima punjenje mobilnih uređaja koristeći solarnu energiju, rekla je Kučić.

Napisao: Davor ŽIC
Snimio: Petar FABIJAN

Naša županija sa svojim je gradovima i općinama, kvalitetnim radom mnogih ljudi, danas među tri najuspješnije u Hrvatskoj po korištenju europskih fondova, a naša je zadaća pružati dodatnu stručnu podršku za nastavak uspješne apsorpcije EU sredstava, kažu u Regionalnoj razvojnoj agenciji

Možemo postati najinovativnija regija na ovim područjima

Primorsko-goranska županija osnovala je 2018. godine – sukladno Zakonu o regionalnom razvoju – svoju Regionalnu razvojnu agenciju, regionalnog koordinatora, čija je zadaća priprema razvojnih strateških dokumenata PGŽ, unaprijeđenje apsorpcije sredstava iz europskih fondova te uloga koordinatora nove faze transformacije plavo-zelene županije u pametnu regiju.

Na čelu kvalitetnog osmeročlanog tima je ravnatelj Vedran Kružić, jedan od vodećih domaćih stručnjaka na području razvoja gradova i regija, koji je dosadašnje iskustvo stjecao u javnom sektoru kao pomoćnik ministra gospodarstva i član visokih tijela Vijeća EU, ali i privatnom sektoru kao stručni konzultant specijaliziran upravo za područje pametnih gradova i digitalne ekonomije.

– Osnovni ciljevi Razvojne agencije su koordinacija i poticanje održivog ravnomjernog regionalnog razvoja županije, stvaranje uvjeta za podizanje konkurentnosti i pametne specijalizacije regije te priprema i provedba razvojnih projekata

Kružić: PGŽ ima ogromne potencijale za razvoj, stoga treba stvarati preduvjete za novi uzlet regionalnog gospodarstva

u suradnji s javnopravnim tijelima s područja PGŽ. Naše djelovanje temeljimo na viziji razvoja Primorsko-goranske županije kao pametne, održive i konkurentne regije. Smatram da naša županija ima ogromne potencijale za razvoj, ne samo kroz nove projekte i investicije koje se pripremaju i provode, već i kroz stvaranje preduvjeta za novi uzlet regionalnog gospodarstva, privlačenje kvalitetnih tvrtki i talenata, poticanje inovacija u privatnom i javnom sektoru. Navedene inicijative trebale bi postati zamašnjak i nositelj novih ideja i transformacije gospodarstva, čitavog društva, prema onom cilju kojem teže sve visokorazvijene zajednice današnjice – pametnim gradovima i konkurentnim regijama. Decentralizirane, fiskalno osnažene, konkurentne regije, koje imaju ovlasti i odgovornosti upravljanja vlastitim resursima i javnim funkcijama, pokazuju brojni svjetski primjeri, nositelji su nacionalnih gospodarstava te ključni preduvjet unapređenja kvalitete i standarda života svojih stanovnika, objašnjava Kružić.

Razvoj i implementacija pametnih rješenja

Kao savjetnik u najvećoj hrvatskoj ICT kompaniji, Kružić je razvijao strategiju primjene rješenja za razvoj pametnih gradova, a brojna rješenja u čijem je osmišljavanju aktivno sudjelovao implementirana su upravo u gradovima Primorsko-goranske županije.

– Čvrsto sam uvjeren da razvoj i implementacija inovativnih rješenja sa ciljem učinkovitog pristupa upravljanja gradovima i regijama, njihovim resursima, procesima i javnim uslugama, koje omogućava adekvatna primjena razvijenih digitalnih tehnoloških rješenja, može predstavljati prigodu za razvoj jednog novog poduzetničkog ekosustava u našoj regiji pri tom otvarajući veći broj dobro plaćenih radnih mjesta. Uz grad Rijeku koja već danas građanima nudi brojna inovativna rješenja, s ponosom treba istaknuti da se iznimno uspješno razvijaju projekti pametnih i samoodrživih otoka, poglavito na Krku i Unijama. Otok Cres imati će najveće solarnu elektranu u Hrvatskoj. Pred nama je zadaća da uz krčke gradove, pametni gradić Kastav, osiguramo implementaciju pametnih rješenja u svim gradovima, naseljima i selima, na korist svih stanovnika regije, čime možemo postati najinovativnija regija na ovim područjima, pojašnjava Kružić.

Ravnatelj Regionalne razvojne agencije ističe da su projekti iz domene pametnih gradova i pametnih regija jedno od pet temeljnih područja kojima se bavi ustanova koju predvodi.

– Naša uloga je strateško upravljanje regionalnim razvojem, kao koordinatora između razvojnih strategija s nacionalne razine i lokalnih razvojnih strategija. Jednako je važno i poticanje investicija stvaranjem atraktivnog investicijskog okruženja, pri čemu bi agencija trebala biti referentna točka za investitore spremna ulaganja našu regiju, ali i promotor regionalnog gospodarstva. Jačanje poduzetničkog ekosustava, poticanjem osnivanja klastera i kvalitetnijeg povezivanja i međusobne suradnje gospodarstvenika sa Sveučilištem i ostalim znanstveno-obrazovnim institucijama, usko je povezana s regionalnim razvojem te predstavlja važan zadatak ove agencije, ističe Kružić.

Priprema i provedba EU projekata

Značajan dio posla Regionalne razvojne agencije odnosi se na pripremu i provedbu programa i projekata, pri čemu se prvenstveno misli na projekte i fondove EU.

– Trenutno sudjelujemo u pripremi i provedbi EU projekata vrijednosti većoj od 70 milijuna kuna. Posebno treba istaknuti aktivnosti vezane uz realizaciju projekta razvoja Regionalnih centara kompetentnosti. EU natječajima, u suradnji s Upravnim odjelom za odgoj i obrazovanje PGŽ, Ugostiteljskom, Medicinskom i Elektrotehničkom srednjom strukovnom školom, trenutno pripremamo preduvjete za ozbiljno opremanje i adaptaciju te unapređenje obrazovnih programa. U suradnji sa svim partnerima u navedenim ćemo školama značajno podići uvjete i kvalitetu obrazovanja, kompetencija i vještina na ovim, za regiju iznimno važnim strukovnim profesijama i sektorima, upozorava Kružić, dodavši kako kod pripreme i provedbe programa i projekata agencija pruža podršku javnim tijelima, prvenstveno Županiji i njenim institucijama i ustanovama, jedinicama lokalne samouprave i državnim tijelima u dijelu u kojem ih za to zaduži Ministarstvo regionalnog razvoja.

– Naša županija sa svojim je gradovima i općinama, kvalitetnim radom mnogih ljudi, danas među tri najuspješnije u Hrvatskoj po korištenju europskih fondova, a naša je zadaća pružiti dodatnu stručnu podršku za nastavak uspješne apsorpcije EU sredstava i u sljedećoj financijskoj perspektivi EU. Važan preduvjet uspješnosti provedbe i realizacije projekata na području regije u perspektivi do 2030. godine donošenje je novog razvojnog dokumenta PGŽ sa čijim donošenjem krećemo sredinom godine, govori Kružić.

„Gorski kotar u fokusu“

Uz PGŽ, Regionalna agencija nositelj je projekta „Gorski kotar u fokusu“ koji okuplja sve dionike važne za razvoj „zelenog srca“ Hrvatske, sa ciljem definiranja strateških smjernica i mjera koje bi se ugradile u Program razvoja, ključni provedbeni dokument netom donesenog Zakona o brdsko-planinskim područjima.

– Razvoj i povratak aktivnosti na područje Gorskog kotara važan je element realizacije vizije pametnoj, održivoj i konkurentnoj Primorsko-goranskoj županiji. Sa najbližim suradnicima analizirali smo sve strateške dokumente donesene na području Gorskog kotara posljednjih dvadesetak godina. Nabrojali smo više od 850 mjera i aktivnosti. Posljednjih mjeseci organizirali smo i uspješno zaključili ciklus radionica tijekom kojeg smo sa više od 70 stručnjaka iz javnog i gospodarskog sektora, znanosti i obrazovanja, vodećim ljudima JLS-ova i državnih tvrtki, analizirali izazove, pokazatelje i potencijale tog predivnog područja. Namjera nam je na temelju postignutih zaključaka pripremiti prijedloge prioriteta, konkretnih mjera koje svoje mjesto mogu pronaći u Programu razvoja koji se donosi na razdoblje od četiri godine a koje će goranskom kraju omogućiti razvoj i status kakav zasluhuje, govori Kružić.

Uz aktivno sudjelovanje u strateškom upravljanju regionalnim razvojem, privlačenju investitora, pripremi i provedbi EU projekata te razvoju koncepta pametne regije, agencija je i koordinator provedbe Strategije pametne specijalizacije sa Sveučilištem u Rijeci.

– Potpisan je važan sporazum o suradnji PGŽ i Sveučilišta. Sveučilište je definiralo pet područja vlastite pametne specijalizacije koja su ujedno od posebnog interesa za Županiju, na kojima će se zajedničkom suradnjom poticati razvoj novih projekata, znanja i kompetencija. Navedena područja su javno zdravstvo i kvaliteta života; inovativno i otvoreno društvo (građanstvo, inkluzivnost i kultura); bio-nano-info tehnologije; energija – transport – održivi razvoj; te turizam, prirodni i tradicionalni resursi za budućnost, zaključuje Kružić. ■■

Osmeročlani tim RRA ispred sjedišta u Ciottinoj ulici u Rijeci

Vedran Kružić, ravnatelj Regionalne razvojne agencije PGŽ

Web adresa
www.prigoda.hr

Razvojna agencija aktivno radi na promoviranju razvojnih potencijala putem kontinuiranog prikupljanja projekata s područja županije, održavanjem i promocijom Kataloga investicija Primorsko-goranske županije. Uz održavanje kataloga Razvojna agencija omogućuje uvid u aktualnosti i najave EU natječaja na svojoj web stranici www.prigoda.hr.

60 godina od
uspostave pionirske
pruge u Hrvatskoj

Prema redu plovidbe, trajekti Bodulka i Kačjak su ljeti prometovali četiri puta dnevno u oba pravca, a zimi dva puta dnevno. No, ljeti bilo i po 13 tura dnevno

Napisao: Anto RAVLIĆ
Snimio: Foto IVANČIĆ i Arhiva ZIP

„Bodulka” završila plovidbu u Rovinju

Prvi trajekt na Jadranu je izgrađen u Šibeniku 1952. godine kao desantni brod. Nakon šest godina održavanja linije Crikvenica – Šilo, trajekt „Bodulka” seli na liniju Drvenik – Sućuraj (1965. - 1968.), kratko drži liniju Split – Supetar, a 1971. i 1972. prometuje na liniji Biograd – Tkon. Godine 1979. „Jadrolinija” prodaje prvi hrvatski trajekt poduzeću „Jadranturist” iz Rovinja, a godinu kasnije trajekt mijenja ime u „Rovinjka”. Sve do 2008. godine služi za prijevoz putnika i opskrbu hotela na Crvenom otoku kod Rovinja. Ostat će zapisano da je sudjelovao 2008. godine u gašenju požara na turskom brodu „Und Adriyatik” uz obalu Istre. Od tada je na mrtvom vezu. Zadnji vlasnik „Maistra” je trajekt kao kulturno dobro morao ponuditi Ministarstvu kulture, Istarskoj županiji i Gradu Rovinju koji su imali pravo prvokupa. Čekajući mjesecima odobrenje za prodaju, trajekt je potonuo 10. listopada u rovinjskoj luci. Izrezan je 2013. godine, a sve što je ostalo su natpis „Rovinjka” i okrugli prozori koji su pohranjeni u Pomorskom i povijesnom muzeju Istre u Puli. „Bodulka” je imala kapacitet 12 vozila i 140 putnika te imao brzinu od pet čvorova.

Prvi trajekt na Jadranu zaplovio je na liniji Crikvenica – Šilo

Trajekt „Bodulka”, vlasništvo „Kvarnerske plovidbe” iz Rijeke, isplovio je iz Šila prema Crikvenici s uzvanicima, autobusom, tri automobila i nekoliko motocikala

U nedjelju, 12. travnja 1959. godine, uspostavljena je prva trajektna linija u Hrvatskoj. Prije 60 godina drveni trajekt „Bodulka”, vlasništvo „Kvarnerske plovidbe” iz Rijeke, isplovio je iz Šila prema Crikvenici s uzvanicima, autobusom, tri automobila i nekoliko motocikala. Povodom isplavljanja prvog trajekta Muzej Grada Crikvenice i Hrvatski pomorski muzej Split pripremaju prigodnu izložbu, „Prva na Jadranu”.

Zanimljivo je da o trajektnom prometu na kvarnerskim otocima postoji više znanstvenih i stručnih radova dok su ostali dijelovi obale slabije obrađeni. Glavni izvor informacija o trajektnim linijama u Dalmaciji bila je „Slobodna Dalmacija”. Prvi trajekt zaplovio je 1850. godine između Engleske i Škotske, u Njemačkoj trajekt kreće u akciju 1868. godine, četiri godine kasnije trajekt uvode Danci, a 1892. godine trajekt plovi i u Švedskoj. Zanimljivo je da se kod nas još 1929. godine razmatralo uvođenje trajektna linije između Plomina i Cresa, no Drugi svjetski rat je osujetio planove.

Gužve u Crikvenici

Drugi trajekt u Hrvatskoj, dvije godine nakon Crikvenice, zaplovio je na liniji Orebić – Korčula 1961. godine, a pokrenuo ga je Narodni odbor kotara Dubrovnik koji ga je prepustio „Poduzeću za ceste Dubrovnik”.

Uvođenje prvih trajekata uključivalo je podosta improvizacije. Ulazak i silazak s trajekta predstavljao je mali vozački pothvat. Na Šilu se prijelazni most

dopunjavao daskama. Red na trajektnom pristaništu bio je nepoznat pojam. Automobili koji su čekali ukrcaj smetali su vozilima koja su silazila s trajekta. Nije bilo parkirališta u trajektnim lukama, a ceste na otocima bile su više nego skromne. Znalo je doći do incidenata između vozača jer su na trajekt često uspijevali ući oni koji su bili agresivniji. Usprkos svemu, trajekti su prihvaćeni i odigrali su veliku ulogu u povezivanju kopna i otoka te otoka međusobno. Čak su nadmašili očekivanja, kad je riječ o prometu i ekonomskim rezultatima na kratkim relacijama. Linija Crikvenica – Šilo pokazala se kao pogođena. Već 1960. godine prevezeno je 20 tisuća vozila, a godinu kasnije 22 tisuće vozila.

Godine 1963. „Jadrolinija” je od „Kvarnerske plovidbe” preuzela trajekt Bodulku i prugu Crikvenica – Šilo te pokrenula trajektnu vezu Miškovići – Miletići kojom je povezala Pag s kopnom. Iste godine „Jadrolinija” preuzima od „Lošinjske plovidbe” i trajekt „Vangu” s prugom Rabac – Cres te otvara još jednu vezu s Krkom, Črišnjevo – Voz kao i prugu Rijeka – Porozina. Godine 1965. u prometu na Jadranu je 12 trajektnih linija. Na području Primorsko-goranske županije, uz spomenute, funkcionira i linija Jablanac – Rab koju održava Lučko komunalno poduzeće Rab te linija Karlobag – Pag.

Desantni brodovi kao adut

Postojeći trajekti ne mogu više servisirati narasli promet. Planira se gradnja novih trajekata, no zbog nedostatka novca i inertnosti ništa od novih

Dovršetkom Krčkog mosta ukinute su linije Crikvenica – Šilo te najkraća (15 minuta) i najprometnija linija na Jadranu Črišnjevo – Voz (P. Grabovac)

trajekata. Umjesto toga, od ratne mornarice uzimaju se rashodovani desantni brodovi i preuređuju se u trajekte. Jedini novi trajekt „Voz” izgrađen je 1964. godine u Kraljevici. To je prvi namjenski trajekt za prijevoz motornih vozila i putnika.

Na kraju 1965. godine „Jadrolinija” raspolaže s devet trajekata. Iste godine kupljen je prvi feribot „Liburnija” koji održava vezu Zadar – Ancona. Godine 1968. uvedena je linija Jablanac – Stara Novalja. Sljedeće godine uspostavljena je pruga Senj – Lopar koja godinu kasnije postaje cjelogodišnja. Promet je sve veći i tijekom sezone uvodi se više trajekata na pojedinim linijama. Prugu Črišnjevo – Voz drže tri trajekta, a Brestova – Porozina dva trajekta.

Godine 1970. najprometnija trajektna linija na Jadranu je linija Črišnjevo – Voz s 50 polazaka dnevno. Na Sjevernom Jadranu slijedi linija Brestova – Porozina s 21 polaskom dnevno, potom linija Crikvenica – Šilo (11 puta), Karlobag – Pag (šest puta), Rijeka – Porozina (četiri puta) te Senj – Lopar, Krk – Lopar, Jablanac – Stara Novalja po tri puta dnevno. Trajektima je te godine prevezeno više od 480 tisuća vozila ili dvostruko više no dvije godine ranije. Uvode se i nove linije. Senj – Baška, Senj – Lopar, Lopar – Baška, Jablanac – Pudarica, Jablanac – Stara Novalja i Stara Novalja – Pudarica. „Lošinjska plovidba” novim feribotom „Marina” (danas botel) spaja Rijeku i Cres te Cres i Rabac koju 1971. godine zamjenjuje linijom Mali Lošinj – Zadar – Pula.

Prvi put je trajekt zaplovio na brzoj pruzi Rijeka – Dubrovnik 1972. godine. Linija se održavala dva puta tjedno. Cjelogodišnje održavanje pruge nije išlo na ruku samo motoriziranima putnicima koji više nisu morali strepiti od zimskih nepogoda već je znatno doprinijelo sigurnoj opskrbi i transportu robe u zimskim mjesecima.

Posada „Bodulke”

Posadu prvog trajekta „Bodulke” koji je povezao Crikvenicu i Šilo činili su su kapetan Osip Lončarić, noštro Anton Gršković Vlastelin, kormilari Alvižo Butković i Ive Car, makiništ Jure Barbačić i B. Car kao kapo makine.

S otvorenja trajektna linije Crikvenica – Šilo 1959., a već dvije godine kasnije 1961. „Bodulka” je prevezla više od tisuću autobusa, više od 15 tisuća automobila i kamiona, tri tisuće bicikala i motocikala te 77 tisuća putnika

Imena trajekata iz Hrvatskog primorja

Niz trajekata je nosilo ime po toponimima iz Hrvatskog primorja. „Brestova” je držala liniju Črišnjevo – Voz. Izgrađena je 1948. godine u Švedskoj, „Jadrolinija” ju je kupila 1970. godine, a izrežana je 1994. godine. „Cresanka” je izgrađena u Grčkoj 1962. godine, držala je liniju Rijeka – Porozina te izrežana 1994. godine. „Čutin” je izgrađen 1947. godine kao ribarski brod, a 1963. postaje trajekt i povezuje Jablanac s Rabom. Nakon 18 godina ponovno se preuređuje u ribarski brod u režiji firme „Riba” iz Rijeke. Trajekt „Jablanac” povezivao je mjesto po kojem je dobio ime s Rabom. Izgrađen je 1948. godine u brodogradilištu Martinšćica kao ribarski brod. Trajekt postaje 1964. godine i može primiti šest automobila. Trajekt „Kačjak” držao je zajedno s „Bodulkom” liniju za Šilo. Izgrađen je 1954. godine kao desantni brod ratne mornarice u Uljaniku. Godine 1981. preinačen je u trajekt kapaciteta 309 vozila. Godine 1993. u Maslenici ga je pogodila granata pobunjenih Srba. Hrvatska vojska izvukla je trajekt i dotečila ga u Punat gdje je godinu kasnije izrezan. Trajekt „Klimno” također je izgrađen kao desantni brod 1954. godine. Držao je prugu Rijeka – Porozina, a 1991. godine pao je u ruke pobunjenim Srbima pri padu Novigrada. Napušten je potonuo uz obalu Novigrada. Izvađen je i izrezan 1997. godine. „Krčanka” je izgrađena 1970. godine u Nizozemskoj, plovila je na liniji Senj – Lopar. „Lošinjanka” je izgrađena 1969. godine, a plovila je na liniji Črišnjevo – Voz. Trajekt „Rabljanka” izgrađen je u Uljaniku 1955. godine za potrebe ratne mornarice, a 1966. ga „Rapska plovidba” preuređuje u trajekt. „Voz” koji je plovio na liniji Voz – Črišnjevo izrezan je 1994. godine, nakon samo 30 godina službe.

Današnji pogled na nekadašnju trasu trajekta Crikvenica – Šilo (S. Rubinić)

Primorsko-goranska županija brine o cestama - sve važnije pokrivenne su asfaltom

I za nas je jedna relativno blaga zima bez previše snježnih padavina pa i bez (ne)opravdanih povika na rad zimske službe. Izostanak bijelog pokrivača dobrodošao je za održavanje prometnica, ali nije imao blagotvoran učinak na blagajnu Županijske uprave za ceste kao što bi se moglo očekivati.

Ljudi misle da mi ostvarujemo značajne uštede kada su zime blage poput ovogodišnje, ali tu se varaju. I da nema niti jedne pahulje mi ćemo potrošiti 17 milijuna kuna za kupovinu soli koju moramo posipati po cestama, za pripravnost mehanizacije i dežurstva ljudi što samo po sebi košta oko 3 milijuna kuna – govori nam Georg Žeželić, ravnatelj Županijske uprave za ceste (ŽUC) Primorsko-goranske županije.

Žeželić napominje i da na zimsku službu u Primorsko-goranskoj županiji trošimo značajne iznose jer se prometnice pod ingerencijom ŽUC-a već godinama čiste mnogo češće od propisanog državnog standarda što valja i platiti. Prema zakonu čišćenje cesta je obavezno tek po prestanku nevremena i ako je snježni pokrivač viši od 10 centimetara. Kako su građani PGŽ navikli na viši standard, ŽUC ide s nadstandardom čišćenja i mehanizacija izlazi na prometnice već tijekom

Sredstva iz kojih se ŽUC financira dolaze prije svega iz naknade za uporabu javnih cesta, što nije povećano od 2003. godine – obnovljena prometnica u Kraljevici

nevremena i to neovisno o debljini snježnog pokrivača.

Samo 36 km neasfaltiranih cesta – s razlogom

Županijska uprava za ceste (ŽUC) Primorsko-goranske županije osnovana je 1997. godine. Tada je državna tvrtka Hrvatske ceste (HC) iz svog sastava izdvojila na razini države sve županijske uprave za ceste koje su preuzele brigu o županijskim i lokalnim cestama, dok su državne ceste ostale pod ingerencijom HC.

Formiranje županijskih uprava za ceste se pokazalo dobrim potezom ministarstva. Vidim njihovu opravdanost – tvrdi ravnatelj Žeželić.

Razinu iznad Hrvatskih cesta su Hrvatske autoceste (HAC) koje brinu o autocestama, dok su na nižoj razini nerazvrstane ceste o kojima se brinu jedinice lokalne samouprave.

Na području Primorsko-goranske županije ŽUC upravlja s 883 kilometara cesta od čega je 545 kilometara županijskih, a 318 kilometara lokalnih cesta. Zanimljivo je da su gotovo sve prometnice asfaltirane izuzev 36 kilometara cesta pod makadamom što predstavlja izuzetno visok standard u nacionalnim okvirima.

Moglo bi se, doznajemo u ŽUC-u, i tih 36 kilometara asfaltirati, ali je procijenjeno da za tim nema potrebe jer je riječ pretežno o sporednim pravcima ili planinskim putevima za posebne namjene koje koriste terenska vozila. U zimskim uvjetima lakše ih je održavati kao makadam koji je potrebno samo redovno 'dohranjivati'.

– Nije problem u asfaltu, ovako je lakše održavati te prometnice koje se ionako rijetko koriste – objašnjava nam Georg Žeželić, ravnatelj ŽUC-a.

Što se kvalitativne strukture prometnica pod ingerencijom Županijske uprave za ceste tiče, ona je razmjerno povoljna. Lošim i vrlo lošim je ocijenjeno tek 11 posto cesta, dok je golemu većina ocijenjena kvalitetnim. Pritom je 7 posto cesta dobilo ocjenu vrlo dobar, 32 posto je ocijenjeno dobrim, a 50 posto prihvatljivim.

Zimi pola županijskih prometnica pod snijegom

Valja podsjetiti da je glavna zadaća ŽUC-a održavanje cesta što se dijeli na redovno održavanje i izvanredno održavanje.

Pri planiranju aktivnosti ŽUC se rukovodi Zakonom o cestama, Pravilnikom o održavanju cesta, odlukama o razvrstavanju cesta i Zakonom o sigurnosti u prometu. Tome valja dodati i zahtjeve koji se 'ne mogu odbiti'. Riječ je o zahtjevima policijske uprave za intervencijama, zahtjeve jedinica lokalne samouprave, zahtjeve inspekcija i na kraju, ne i najmanje važno na aktivnosti utječe i uvid samih vođitelja ŽUC-a u stanje na prometnicama.

Što uključuje redovno, a što izvanredno održavanje? Mada bi mogli pomisliti da se zimske neprilike vode kao 'izvanredne', zimska služba zapravo spada u redovno održavanje, kao i sanacija (pituranje) horizontalne i vertikalne signalizacije, čišćenje šahti, postavljanje rubnika, košenje trave i rezanje grana uz rub ceste te krpanje asfalta nakon zimskog perioda.

Kako je gotovo polovina županijskih prometnica, čak 400 od 880 km, zimi pod snijegom, veliki dio sredstava za redovno održavanje odlazi zimskoj službi. Od 44 milijuna kuna namijenjenih redovnom održavanju čak 21 milijun ide zimskoj službi, a taj se iznos može i povećati ako je zima u Gorskom kotaru i na Ćićariji izuzetno oštra. A posljednjih godina za razliku od ove, podsjetimo, imali smo dvije vrlo snježne zime i jednu s ledolomom.

Izvanredno održavanje cesta pak odnosi se na nadogradnju cesta u županiji. Primjerice, u 2019. godini među planiranim projektima su sanacija županijske ceste Permani – Brešca, sanacija ceste u zoni Žegoti, novo raskršće u Matuljima kod HOPS-a i velika sanacija ceste Mladenici – Ronjgi u Općini Viškovo. Na istoku županije radit će se u centru Bribira, novi rotor u Novom Vinodolskom, gradit će se novi ulaz u Vrbnik (za autobuse) te sanacije u Puntu, na Malom Lošinju i u Mrkoplju.

Od sanacija lokalnih cesta u 2019. izdvajamo radove u Kufcima, Loknarima, Donjoj Dobri, u Zalesini, Plemenitašu i Petrcima, dok je još otvoreno pitanje sanacije ulaza u Orlec na Cresu.

Korekcijama u naknadi za vozila do kvalitetnijih cesta

Ravnatelj Žeželić podsjeća nas da nije sve u asfaltiranju jer je osim toga tu i puno projektiranja

i geodetskih mjerenja, a 90 posto poslova odrađuju firme iz Primorsko-goranske županije.

Za izvanredno održavanje planirano je u ovoj godini oko 30 milijuna kuna, što Žeželić ocjenjuje nedovoljnim.

Ukupan godišnji proračun ŽUC-a ove godine iznosi 82 milijuna kuna od čega šest milijuna kuna odlazi u Grad Rijeku kojem je prepuštena briga o gradskim prometnicama koje čine 6% županijske mreže. Čak 71 milijun odlazi na održavanje, a samo 5 milijuna na 'administraciju' koja broji 11 zaposlenika, što je, kaže Žeželić, u skladu sa svjetskim standardima učinkovitosti i isplativosti.

Sredstva iz kojih se ŽUC financira dolaze prije svega iz naknade za uporabu javnih cesta, što je jedna od stavki u 'cestarini' koju pri registraciji plaćaju vlasnici motornih vozila, a taj izvor puni 90 posto proračuna. Ta se naknada nije povećala ni za kunu još od 2003. što ograničava ambicije u održavanju cesta. A da sve bude još nepovoljnije u mandatu ministra Hajdaš Dončića su ukinuta sredstva koja je Ministarstvo prometa iz trošarina na benzin transferiralo u sve županijske uprave za ceste. Tu je izgubljeno 8 milijuna na razini PGŽ. Ostatak sredstava za proračun ŽUC-a dolazi iz naše županije koja je primjerice financirala cestu do Platka, ali i iz jedinica lokalne samouprave koje ponekad sufinanciraju i do 50 posto radova. Uglavnom je riječ o bogatijima gradovima i općinama iz priobalja i s kvarnerskih otoka.

– Tražimo usklađivanje naknada za vozila kojima bi se moglo kvalitetnije financirati rad županijskih uprava za ceste na razini zemlje, u čemu imamo načelnu podršku ministra mora, prometa i infrastrukture Olega Butkovića. Prema predloženom planu došlo bi do manje korekcije cijena pa bi primjerice pri registraciji Clia to bilo 45 kuna više, a kod nešto većeg Meganea 93 kune. Kada bi se tim korekcijama naši prihodi povećali za 12-15 milijuna kuna mogli bi ih preusmjeriti u izvanredno održavanje i zadovoljiti brojne potrebe u županiji, smatra Žeželić. ■■

Nakon kružnog toka u Industrijskoj zoni Bakar na Kukuljanovu izgradit će se i novi rotor u Novom Vinodolskom

Georg Žeželić, ravnatelj Županijske uprave za ceste

Posao koristan za zajednicu

Pitamo ravnatelja je li se zaletio kada je nedavno u jednoj TV emisiji rekao da „voli svoj posao“. Nije, uvjerava nas.

– Ovo je lijep posao, da, s tim da bih želio za ŽUC više novaca jer bi to značilo i više posla, a to bi bilo bolje za svih. Posao je lijep jer je dobro posložen, koristan za zajednicu. Iz dana u dan stvarate nešto, pomažete i popravljate. Petsto metara nove ceste metara je ipak petsto metara i lijepo je to vidjeti ili proći kroz novi rotor koji smo zgotovili. Dobra smo ekipa koja zna raditi korektno i pošteno – zaključuje Georg Žeželić, ravnatelj Županijske uprave za ceste.

Ekipa Županijske uprave za ceste – ravnatelj, stručni suradnici i voditelji odjela

Pravac Lungomare postaviti će trajne umjetničke radove na deset mjesta širom Kvarnera: u Brseču, Lovranskoj Dragi, u Voloskom, na riječkoj plaži Grčevo, na riječkoj Ribarnici, u Kostreni, Crikvenici, Loparu na Rabu, kod Baške na otoku Krku i na Malom Lošinju

Iva Kelentrić, voditeljica pravca Lungomare

Cijeli Kvarner postaje muzej na otvorenom

Primorsko-goranska županija jedan je od dva osnivača, uz Grad Rijeku, TD RIJEKA 2020 koje skrbi za pripremu i provedbu projekta Rijeka 2020 – Europska prijestolnica kulture. Ovaj projekt omogućit će bolje pozicioniranje naše županije i Grada Rijeke kao kulturne destinacije na razini cijele Europe.

Naša je županija unutar ovog velikog projekta pored infrastrukturnog projekta 'Putevima Frankopana', posebno aktivna u dva programska pravca: Lungomare i 27 susjedstava koji okupljaju brojne gradove i općine.

U ovom broju predstaviti ćemo vam upravo pravac Lungomare koji se predstavlja i kao kulturno-turistička ruta koja povezuje obalne gradove Primorsko-goranske županije.

– Pravac Lungomare postaviti će trajne umjetničke radove na deset mjesta širom Kvarnera: u Brseču, Lovranskoj Dragi, u Voloskom, na riječkoj plaži Grčevo, na riječkoj Ribarnici, u Kostreni, Crikvenici, Loparu na Rabu, kod Baške na otoku Krku i na Malom Lošinju. Ovih deset lokacija čine prirodni pojas koji okružuje Kvarnerski zaljev. One predstavljaju različite vrste zajednica – gradske, industrijske, turističke, ruralne, otočke, ribarske ili morske. Time će u sklopu projekta Rijeka 2020 – Europska prijestolnica kulture, cijeli Kvarner dobiti specifičan muzej na otvorenom – govori nam Iva Kelentrić, voditeljica pravca Lungomare.

Svi umjetnički radovi tiču se određenih specifičnosti i posebnosti samog mjesta u kojem se postavljaju. Da bi te specifičnosti bile što

Marian Ravasz i Ilona Nemeth posjetili su Crikvenicu

bolje uočene i izdvojene te odabrane kao tema umjetničkih radova, u proteklom razdoblju su provedena istraživanja ovih mjesta i to na različite načine: kroz razgovore s lokalnim organizacijama u kulturi, razgovore sa stanovnicima i opsežno prikupljanje različitih informacija o svakom pojedinom mjestu.

Umjetničke intervencije u prostoru

Ideja vodilja u ovom ambicioznom projektu bila je koncentrirati se na posebnost koja je lokalnom stanovništvu važna, a koja u određenoj mjeri povezuje i baštinu i sadašnji trenutak. Iskristalizirale su se različite teme: od tuge zbog zatvorene škole koju djeca više ne pohađaju ili pak visoke cijene vode što oduvijek predstavlja velik problem stanovništvu jedne općine, preko ljepote starih suhozida koji su služili za ograđivanje stada ovaca pa sve do odnosa turizma, brodograđevne industrije i tradicionalnog pomorstva.

Koliko mjesta – toliko tema važnih lokalnim ljudima. Tako prepoznate lokalne specifičnosti ponuđene su kao teme umjetnicima svjetskog glasa koji će izraditi umjetnička djela za postavljanje na ovim lokacijama.

Kustos pravca Lungomare je renomirani europski kurator, Čeh Michal Koleček koji je odabrao umjetnike čiji su studijski posjeti umjetnika na odabranim lokacijama već započeli njihovim boravkom u rezidencijama i susretima s lokalnim stanovništvom.

Mada se cjeloviti program projekta Rijeke 2020 – Europska prijestolnica kulture, pa tako i pravca Lungomare drži u tajnosti do rujna 2019., kada će u skladu s praksom drugih europskih prijestolnica kulture biti objavljen, već sada se znaju neka renomirana imena koja obilaze Kvarner.

Tako je u Loparu na Rabu početkom godine boravila poznata japanska umjetnica Harumi Yukutake iz Tokija, Ilona Nemeth i Marian Ravasz posjetili su Crikvenicu, a Davor Sanvincenti Lovransku Dragu.

Umjetnici osluškuju lokalno stanovništvo

Okvirno su poznate i teme na nekim lokacijama, pa ćemo ih ukratko predstaviti.

Brseč ostaje bez djece pa je nakon 175 godina zatvorena Osnovna škola Eugen Kumičić. Može li umjetnička instalacija koja bi služila i kao igralište vratiti dječje aktivnosti u blizini škole? Umjetnička instalacija u Lovranskoj Dragi obradit će pak temu pitke vode i njene distribucije kroz povijest.

Riječka ribarnica koja je umjetničko djelo samo posebi, simbol i esencija grada Rijeke svakodnevno na usluzi svim kupcima i znatiželjnicima, bit će obogaćena audio – vizualnom instalacijom.

Plaža Grčevo dobit će mnoštvo novih sadržaja u suradnji pravca Lungomare i Dječja kuća, a slično je u Kostreni gdje je u planu projektiranje i proizvodnja razigrane urbane opreme za plažu s umjetničkom vrijednošću. Crikvenica će dobiti spomenik koji će svojom estetskom strukturom svjedočiti o crikveničkom naslijeđu.

Umjetnička intervencija oplemenit će i jednu od najvećih kvarnerskih atrakcija - bačanske mrgare, uistinu jedinstvene suhozidne ovčarske torove u obliku cvijeta koji postoje samo na još dvije lokacije u svijetu, u Walesu i na Islandu.

Harumi Yukutake već je posjetila Lopar i svojom interpretacijom prirode i njene refleksije kao jedne od specifičnosti naselja. Novom kulturnom atrakcijom moći će se pohvaliti i Mali Lošinj koji će biti bogatiji za umjetničko djelo u centru grada.

U konačnici, nastat će svojevrsna turističko-kulturna ruta s vjerodostojnim pričama svakog pojedinog mjesta, pričama koje je umjetnicima ispričalo samo stanovništvo i o kojima se, upravo zbog toga, na svakom koraku može doznati još i više.

Autorske bure

Osim spomenutih umjetničkih djela, programski pravac Lungomare donosi i zbirku priča pod nazivom Autorske bure koje su pisali autori, regionalni pisci, njih 16, koji su također inspirirani lokacijama na Kvarneru. U tim su mjestima boravili, družili se s mještanima, održavali književne večeri i u tom procesu pronašli inspiraciju za pisanje.

Na ovaj način kvarnerska umjetnička ruta dobit će i svoje spisateljsko izdanje. Urednik knjige Autorske bure je Krno Lokotar, zbirka donosi poznate književnike Faruka Šehića (tema: riječka ribarnica), Dortu Jagić (Volosko), Milenu Benini (Brseč), Vladimira Arsenijevića (Pećine), Lejlu Kalamujić (Kostrena), Noru Verde (Bakar),

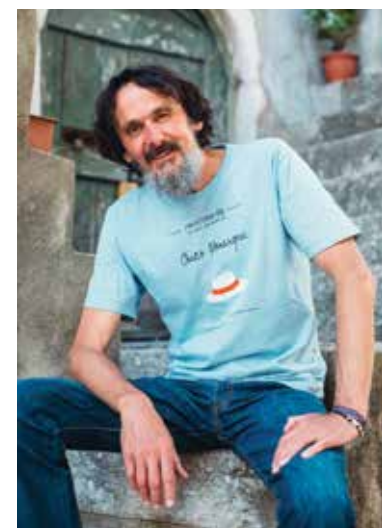

Roberta Perišića (Crikvenica), Envera Krivca (Zebar), Edu Popovića (Baška), Asju Bakić (Lopar), Olju Savičević Ivančević (Filozoji), Damira Karakaša (Cres), Teu Tulić (Mali Lošinj), Bekima Sejranovića (Susak), Zorana Žmirića (Lovran), a kao bonus autor pojavljuje se i Josip Novakovich.

– U planu su i interpretacijske ploče na svim lokacijama, katalog, 30-minutni dokumentarni film o umjetnicima i njihovom kreativnom procesu, prije, za vrijeme i nakon završetka instalacije, a nakon svega u planu je i putujuća izložba po Europi – otkriva nam Iva Kelentrić, voditeljica pravca Lungomare.

Svečana otvaranja umjetničkih instalacija na svakoj pojedinoj lokaciji predviđena su do početka ljeta 2020. U konačnici, nakon 2020. godine, turističkim zajednicama na Kvarneru trebali bi ostati dostupni sve vizualni i tekstualni materijali ovog projekta koji se mogu koristiti u svrhe daljnjeg razvoja i promocije umjetničke kvarnerske rute. ■■

Karta Lungomare – umjetnički radovi bit će postavljeni na deset mjesta po Kvarneru a svi se tiču specifičnosti i posebnosti mjesta u kojem se postavljaju

Pisac Edo Popović boravio je u Baški

Književnik Bekim Sejranović pisao je o Susku

Japanska umjetnica Harumi Yukutake iz Tokija početkom godine boravila je u Loparu na Rabu

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ
Snimio: Rino GROPUZZO i Arhiva ZIP

Ravnogorska kuharica

Za mene je Ravna Gora baš to o čemu
sam progovorila u knjizi – okusi i
sjećanja na djetinjstvo – Blažica Sveticki

Kada si korijenima vezan za svoje rodno mjesto, zadovoljan što imaš vlastiti krov nad glavom koji si naslijedio od svojih predaka, miris i okus svakog jela podsjeća te na mamu, na baku... svaki kutak u kući podsjeća na oca, na djeda. Svjestan svih nedostataka odluke da ostaneš ovdje, ako još uvijek možeš, bez obzira na godine, uživati u simfoniji šumskih divova, čuješ melodiju polja, cvjetni šum u travi, lišće na vjetru, škripanje snijega...; raduješ se viđenju susjeda srna, uvijek iznova diviš se kakva remek djela tu priroda stvara bojama u četiri tona: proljetni tepih šarenoga cvijeća, ljetni smiraj zanosnog sutona, bajni kolaž jeseni, čarobne vizure u bijelom; sve to daje ti smiraj duši i tu dišeš punim plućima; raznježe te priče o prošlim vremenima i bez ognja osjećaš toplinu doma – onda si sretan čovjek. I tako, srcem punim ljubavi za svoj rodni kraj možeš mu oprostiti što je ponekad surov i okrutan. Jer, naš dom je u planini u srcu šume. Za strance zeleno srce, za nas topli dom u srcu“, napisala je Blažica Sveticki svoj poetski odgovor na naše pitanje – zašto volim Ravnu Goru?

Za početak „kartuline“ o Ravnoj Gori odabrali smo nju jer je ona jedna od onih koji kreativno, aktivno i s puno ljubavi godinama sudjeluje u životu svog mjesta.

Kuharica iz bakine škrinje

Mogli smo krenuti i s nekim drugim, jer Ravna Gora zaista ima ljudi koji daju veliki doprinos razvoju svog mjesta, ali iza Blažice su brojni turistički projekti te udruga Plodovi gorja Gorskog kotara kroz koju je surađujući s Primorsko-goranskom županijom, promovirala goranske, posebno ravnogorske ljepote i posebnosti. Također, Blažica je prošle godine objavila jednom od književnih nagrada „Gorančica“ nagrađenu knjigu „Kuharica iz bakine škrinje“ koja je, iako joj u nazivu stoji

pojam kuharica, daleko više od obične kuharice.

Naime, pisanju knjige pristupila je tako da je obradila četiri godišnja doba i narodne običaje vezane uz njih stavivši naglasak, naravno, na gastro tradiciju. Tako smo dobili jedan nesvakidašnji gurmansko-poetski vodič kroz prošlost i tradiciju ravnogorskog kraja, ali i Gorskog kotara općenito:

– Za mene je Ravna Gora baš to o čemu sam progovorila u knjizi – okusi i sjećanja na djetinjstvo, na ljude koji su činili i čine moj život. Običaje sam opisala ne toliko na temelju nekog posebnog proučavanja – jer je riječ o običajima koji su većini ljudi poznati – već kroz razgovore s nekim starijim ljudima pa sam na ta način dobila i prikaz dijela tradicije mog zavičaja, rekla nam je Sveticki.

Dobri temelji za razvoj

A kad se od tog poetskog i na tradiciji utemeljenog pogleda na Ravnu Goru okrenemo sadašnjosti, onda vrlo brzo postaje jasno da je Ravna Gora, kao najveća goranska općina, trenutačno u fazi razvoja čiji su temelji dobri i u prosjeku znatno čvršći od većine drugih goranskih sredina.

Svjestan je toga i aktualni načelnik Mišel Šćuka (HDZ) kojem je ovo prvi mandat kojeg, ističe, provodi svakodnevnim radom koji nadilazi okvire radnog vremena i kojem je temelj suradnja sa svima koji Ravnoj Gori žele dobro. Dokaz tome je i činjenica da njegov HDZ u Općinskom vijeću nema većinu, ali je suradnja s koalicijom SDP-PGS koja ima vijećnika više, vrlo dobra: „Svi smo mi tu ne zbog sebe, već zbog dobrobiti mjesta, a ako tako razmišlja većina, onda je napredak itekako moguć“, poručuje Šćuka ističući kako je i suradnja s županijom te državom kad je riječ o praćenju projekata ravnogorske lokalne samouprave na vrlo visokoj razini: „Posebno nam u posljednjih godinu-dvije pomaže država, a naravno da i dalje očekujemo i nadamo se pomoći Županije u brojnim projektima.

Ravna Gora danas ima stabilnu drvenu industriju koju vode poduzeća „Calligaris“ i „Ravna“ koji proizvode stolice i drvene ploče, a uz njih tu je i nekoliko vrlo uspješnih pilanara. Nadam se i vjerujem u daljni razvoj i okretanje prema finali, odnosno još veći broj zaposlenih i to ljudi visoke i više stručne spreme, kao i radnika sa srednje stručnom spremom. Mi već i sada imamo jako nisku stopu nezaposlenosti, a truditi ćemo se da i dalje kroz što bolje uvjete rada za obrtnike i poduzetnike privučemo ulagače na dodatna ili pak nova investiranja. Također smo zadovoljni i činjenicom da imamo sve veći broj poduzetnika i obrtnika i to nas, naravno, raduje jer znači razvoj za te obrte i poduzeća, kao i za cijelu našu sredinu.“

U samom srcu zelene Hrvatske

Srcem punim ljubavi za svoj rodni kraj možeš mu oprostiti što je ponekad surov i okrutan. Jer, naš dom je u planini u srcu šume. Za strance zeleno srce, za nas topli dom u srcu, napisala je Blažica Sveticki svoj poetski odgovor na naše pitanje – zašto volim Ravnu Goru?

**Slobodan grad uz
Karolinsku cestu**

Ravna Gora ime je najvjerojatnije dobila po tome što je smještena na širokoj planinskoj visoravni na visini od 775 do 910 metara. Prvo naselje stvoreno je još u doba srednjeg vijeka, a iz povijesnih je izvora znano je u 16. stoljeću Ravna Gora doživjela nekoliko žestokih napada Turaka zbog čega je veliki dio stanovništva pobjegao u Sloveniju idakle se vratio nekoliko desetaka godina kasnije s – kajkavskim natječjem. Taj dio povijesti vidljiv je u mjestu i danas jer Ravnogorci svoje mjesto dijele na „slovenski“ i „hrvatski“ dio! Za razvoj mjesta ogromnu je ulogu imala izgradnja Karolinske ceste uz koju je mjesto smješteno i koja je uz domaće stanovnike obogatila ovaj kraj i doseljenicima iz Slovenije, Češke, Slovačke i Njemačke. Josip II., nasljednik Marije Terezije, izdao je 14. ožujka 1785. godine Ravnoj Gori grb i povelju kojom ju je ubrojio među privilegirane slobodne gradove svoje carevine.

Ravna Gora, kao najveća goranska općina, trenutačno je u fazi razvoja čiji su temelji dobri i u prosjeku znatno čvršći od većine drugih goranskih sredina

**Ravnogorska privreda preživjela
doba krize**

Kad je riječ o komunalnoj infrastrukturi onda treba reći kako bi pročistač trebao biti u funkciji ove godine, a od ostalih većih poslova u planu je izgradnja vodovoda na Starom Lazu. No, temeljni projekt nam je izgradnja dječjeg vrtića pri čemu smo milijun eura osigurali iz EU sredstava, a za realizaciju projekta koji ukupno traži 14,5 milijuna kuna dići ćemo kredit i vjerujem da će u jesen 2020. godine dječji vrtić u Ravnoj Gori početi s radom. Planovi su brojni, a posla iza nas isto tako jako puno. Prošle smo godine radili na uređenju ceste

Bajt – Vrh koja će uskoro biti dovršena, uređen je prostor pred Crkvom sv. Katarine i pločnik od škole prema glavnoj prometnici. U Staroj Sušici položen je elektro kabel uz prometnicu čime su uklonjeni problemi vezani uz opskrbu električnom energijom, obnovljen je Vatrogasni dom u Staroj Sušici te Dom kulture u Starom Lazu, kao i nogostup u Kupjaku u dužini od 500 metara“, rekao je Šćuka nabrojivši tek neke od aktivnosti realiziranih u njegove dosadašnje nepune dvije godine mandata te naglasivši kako se vrlo uspješno, uz jedinstvo i zajednički trud na boljitku cijelog kraja, može još i više.

U odnosu na ostale goranske sredine, što ističe i načelnik Šćuka, Ravnogorci imaju vrlo razvijenu privredu. Posljedica je to činjenica da se nekadašnje čuveno drvo-prerađivačko poduzeće „Radin“ nije u doba pretvorbe i privatizacije, poput mnogih drugih u Hrvatskoj, raspalo i nestalo. Uz dobre ulagače, a najčešće pod rukovodstvom domaćih ljudi, ravnogorska je privreda preživjela doba krize pa danas od svih goranskih sredina najmanje problema sa nezaposlenošću ima upravo Ravna Gora. Uspješno u njoj rade velike firme kao što su „Calligaris“ ili „Ravna“ d.o.o., ali i niz manjih privrednih subjekata i obrtnika čiji rad potvrđuje kako su Ravnogorci znani kao kreativni i sposobni te dovoljno hrabri prihvatiti nove ideje.

Posao s nasadima jelki

Primjer za to je i Nenad Jurković koji se pred 13 godina počeo baviti uzgojem i prodajom

božićnih jelki i do danas je taj posao razvio tako da na skoro tri hektara zemljišta godišnje uzgoji oko 10.000 sadnica jelki čime si osigurava lijep dodatni izvor prihoda:

„Krenuo sam 2006. godine vođen mišlju kako je malo bez veze da u Gorskom kotaru, s izuzetkom državnih šumarija, ne postoji netko tko se bavi proizvodnjom i prodajom božićnih jelki. Upoznao sam se sa stanjem u Hrvatskoj, nabavio prve potrebne sadnice te pripremio zemljište pri čemu je prednost svakako u tome da je riječ o našem obiteljskom zemljištu pa nismo morali plaćati najam. Poslom se bavi nekoliko nas iz obitelji, a od samog smo početka znali da se uspjeti ne može odmah, već da treba nekoliko godina ulagati i razvijati posao te omogućiti nasadima jelki da se razviju do pune ljepote. Danas možemo konstatirati da smo uspjeli te da krajem svake godine bilježimo veliko zanimanje za naše proizvode i prodamo baš sve što nikne. Naravno, nastojat ćemo i dalje razvijati ovaj posao i širiti ponudu, a hoće li nas to odvesti na neka nova područja, odnosno hoće li nam ovo postati glavni posao i izvor prihoda, tek ćemo vidjeti“, rekao je Nenad Jurković naglasivši kako Gorski kotar pruža puno mogućnosti za ovakve i slične aktivnosti.

**Uspješna šahovska enklava
ima i svoju ulicu**

Posebnost Ravne Gore svakako je i šah, a najveće zasluge za to pripadaju profesoru Zdenku Jurkoviću, šahovskom neimarar koji je pred 55 godina u tadašnjoj ravnogorskoj osnovnoj školi pokrenuo šahovsku sekciju zapalivši tako iskru ljubavi prema toj intelektualnoj i plemenitoj igri. Desetljećima kasnije Ravna Gora ima dva kluba

Šahovska ulica u Ravnoj Gori - možda i jedina takva u svijetu

Šahovska ulica priznanje je ne samo šahu kao igri, već i brojnim šahistima Ravnogorcima – Zdenko Jurković

Ravna Gora danas ima stabilnu drvnu industriju koju vode poduzeća „Calligaris“ i „Ravna“

Uz nisku stopu nezaposlenosti, radiuje sve veći broj poduzetnika i obrtnika – načelnik Mišel Šćuka

„Goranku“ i Šah školu „Goranka“, a u Ravnu Goru proteklih su desetljeća dolazile brojne titule i priznanja pri čemu je zaista za svaku pohvalu podatak da od brojnih šahovskih hrvatskih klubova više nastupa u prvoligaškoj konkurenciji svih uzrasta od „Goranke“ ima samo zagrebačka „Mladost“!

Od 1992. godine i ulaska u 1. ligu ravnogorski šahisti su u seniorskoj, juniorskoj i kadetskoj konkurenciji osvajali brojna odličja, a uz klupske uspjehe pod vodstvom prof. Jurkovića u Ravnoj Gori stasali su i sjajni pojedinci koje predvodi

Frankopanski dvorac u Staroj Sušici

međunarodni majstor Hrvoje Jurković, majstorski su kandidati Bruno Juranić, Tomislav Brenc i Domagoj Grhurić, a kod žena prve su majstorske kandidatkinje bile Blanka Breljak Pavečić i Sanja Komadina, a nakon njih tu su Romana Herljević, Andrea Starčević, Barbara Rački te Lora Kukić.

No, najoriginalniji doprinos šaha Ravnoj Gori nedvojbeno je – Šahovska ulica. Možda i jedina takva u svijetu ova je ulica ime dobila početkom devedesetih, neposredno nakon burnih društvenih promjena, odnosno u trenutku kad je Ravna Gora stekla pravo postati zasebna lokalna samouprava: „Šahovska ulica priznanje je ne samo šahu kao igri, već i brojnim šahistima Ravnogorcima, ali bih rekao i svima ostalima koji vole ovu igru. Postojanje Šahovske ulice zavrijeđuje svoje mjesto i u turističkom predstavljanju Ravne Gore, a naravno da ćemo se svi u klubu i ja osobno itekako truditi da nastavimo ovu šahovsku priču i da ta plemenita igra i dalje bude iznimno bitan i značajan dio društvenog i sportskog života Ravne Gore“, rekao je Jurković.

Mješoviti pjevački zbor „Gimpl“ jedan od brandova Ravne Gore

Posljednjih nekoliko godina, točnije od 2013. godine i nastupa na HTV-ovom televizijskom showu „Do posljednjeg zbora“, jedan od brandova Ravne Gore je i mješoviti pjevački zbor „Gimpl“ koji je krajem prošle godine proslavio 15 godina djelovanja što i nije tako puno, ali je u tom kratkom vremenu „Gimpl“ održao brojne koncerte u Hrvatskoj i van nje (Slovenija, Francuska, Makedonija), objavili su tri CD-a te odlično predstavljali ne samo Ravnu Goru, već i Gorski kotar i Primorsko-goransku županiju, a svaki nastup van Hrvatske značio je i stvaranje lijepje slike o Hrvatskoj. Žaklina Majetić Mufić koja je kao dirigentica na čelu „Gimpla“ od 2010. godine i koju mnogi vide kao najznačajniju osobu u tom uzletu „Gimpla“, smatra kako je uspješan višemjesečni nastup u HTV-ovoj emisiji promijenio sve:

„Jednostavno, tada smo postali poznati u cijeloj Hrvatskoj kao jedini zbor koji je iz malog mjesta došao tako visoko. Naravno, to je jako motiviralo sve nas na dodatni rad pa smo nakon te 2013. godine održali brojne koncerte, razvili suradnju s nizom drugih zborova, primjerice, u Hrvatskoj s zborom iz Nedelišća ili čuvenim zborom Agape, a van Hrvatske sa zborom Les Garrigues iz istoimenog gradića nedaleko od Montpelliera u Francuskoj, ali i sa zborovima iz Makedonije i Slovenije. Uspjeh je, naravno, povećao ionako uočljivo zanimanje za rad u našem zboru pa i tu bilježimo rast kvalitete, a osobno sam presretna činjenicom da naš rad predstavlja svojevrsnu zahvalu svima koji se u Ravnoj Gori bave glazbom, od zbarskog pjevanja do puhačkog orkestra s vrlo dugom tradicijom i raznih drugih sastava. U Ravnoj Gori glazbi se već gotovo dva stoljeća kroz

razne pjevačke udruge i društva poklanja velika pažnja pa smo sretni zbog toga što smo spoznaj u tom dijelu ravnogorske tradicije proširili na državne okvire“, rekla je Žaklina Majetić Mufić.

Idealno za bijeg iz gradske vreve

Ravnogorci se, potpuno opravdano, vole hvaliti i uspjesima vezanim uz skijaško trčanje, tipičan goranski sport. TSK „Ravnogorac“ godinama je u u samom vrhu hrvatskog skijaškog trčanja, a uz brojne klupske naslove prvaka u raznim kategorijama te pojedinačne naslove prvaka i prvakinja Hrvatske, klub je poznat i po tome što je niz njegovih članova (Damir Jurčević, Denis Klobučar, Edi Dadić, Gabrijela Skender te trener Zoran Skender) stekao status olimpijca i nastupio na Olimpijskim igrama. Naravno, radi se sve da se ta linija sudjelovanja ravnogorskih trkača na olimpijskim igrama i nastavi, a planovi razvoja uključuju, uz pomoć Općine Ravna Gora i raznih drugih sponzora, i kupnju ratraka te stvaranje uvjeta (kvalitetna staza u mjestu, snježni topovi) koji bi potvrdili status Ravne Gore kao središta goranskog i hrvatskog skijaškog trčanja te osiguravanjem infrastrukture koja bi se mogla koristiti bez obzira na nedostatak pravog snijega ponuditi ljepote ovog sporta i potencijalnim turistima, odnosno skijašima trkačima iz drugih sredina.

Naravno, svaka priča o razvoju Ravne Gore uključuje i turizam pa tako načelnik Šćuka naglašava kako u prvom planu treba biti sportski i rekreacijski turizam jer za obje te vrste na području Ravne Gore postoje odlični uvjeti. Slaže se s tim i direktorica TZO Ravna Gora Rahela Vitasović koja dodaje kako područje Ravne Gore nudi i znatno više od toga:

Ravnogorska kuharica uz gastro tradiciju obrađuje sva četiri godišnja doba i narodne običaje vezane uz njih. Njome smo dobili nesvakidašnji gurmansko-poetski vodič kroz prošlost i tradiciju ravnogorskog kraja

Žaklina Majetić Mufić na čelu je „Gimpla“ od 2010.

Mješoviti pjevački zbor „Gimpl“ krajem prošle godine je proslavio 15 godina djelovanja

Svaka priča o razvoju Ravne Gore uključuje i turizam pa tako u Općini naglašavaju kako u prvom planu treba biti sportski i rekreacijski turizam jer za oba segmenta turizma na području Ravne Gore postoje odlični uvjeti

Brojne udruge i klubovi

Ravnogorcima je kulturni, društveni i sportski život oduvijek vrlo važan, a danas u mjestu djeluje niz pažnje vrijednih udruga kao što su KUD “Sloga”, Limena glazba Ravna Gora, Hrvatsko kulturno društvo „Gora“, Ravnogorski tamburaši, Školski pjevački zbor “Brezice” OŠ “Dr. Branimir Marković”, Mješoviti pjevački zbor “Gimpl” i Crkveni zbor “Svete Terezije Avilske”. Od sportskih klubova uz već spomenuti TSK „Ravnogorac“ tu su još i nogometaši „Goranke“, odlični kuglači „Goranke“, već spomenuti šahisti, planinari, auto klub...

Marina Mavrinac
Matulja, svjetska
prvakinja u ribolovu

Lovran

*Marinin tata Bruno je poznati
ribolovac, prvak Europe iz usidrene
barke, a nono Piero je bio prvak
Jugoslavije u panuli*

Napisao: Boris PEROVIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Marina je u Južnoafričkoj Republici osvojila svoju prvu pojedinačnu svjetsku medalju, i to odmah zlato.

Ekipno se već šest puta penjala na svjetsko postolje.

U ribolovu je punih 36 godina kao natjecateljica, a zaposlena je kao učiteljica u produženom boravku škole u Ičićima, majka je troje djece, i – svjetska prvakinja

Zlatnu Marinu ne vole jedino ribe

Hrvatska i Lovran imaju svjetsku prvakinju u ribolovu, u veljači u Južnoafričkoj Republici Marina Mavrinac Matulja okitila se zlatom na svjetskoj smotri u lovu s obale, a pritom je i kao članica ekipe osvojila broncu. Oduševila je ta vijest Lovrance koji su svojoj Marini priredili veličanstven doček, kao što je i njezin uspjeh veličanstven. Iako je od Svjetskog prvenstva već prošlo neko vrijeme, i dalje ju pozdravljaju i čestitaju, poput konobarice u kafiću u kojem smo vodili razgovor. Znala sam ja, kad-tad se to moralo dogoditi – već je navikla Marina čuti takve riječi od sugrađana kojima je iskreno drago zbog njezinog zlata.

– Doživjela sam u svom gradu da mi prirede doček zbog vrhunskog rezultata, nisu takve stvari rezervirane samo za nogometaše, tenisače ili rukometaše. Zapalili su baklje u moju čast, svirala je muzika na mulu, doživjela sam sve skupa jako emotivno. Došla sam iz Afrike u kratkim rukavima, od silnog uzbuđenja i adrenalina nije mi uopće bilo zima.

Ili te hoće ili te neće

Pred polazak nije očekivala da može postati svjetska prvakinja, a i ekipna medalja nije bila u prognozama.

– Kad sam bila juniorka, onda je to bio svojevrsni šok doći na svjetsko prvenstvo. Imali smo slabu opremu, svaki put bismo nešto novo naučili,

odlazili u neke nove države, na neke nove plaže. Sad u Južnoj Africi bili smo već drugi put tamo, na puno toga smo već bili spremni, a već smo tamo osvojili srebrnu ekipnu medalju prije dvije godine. No, u listopadu smo bili na svjetskom prvenstvu u Walesu gdje smo bile nešto lošije nego inače, tek devete ekipno, a ja sam pojedinačno bila 29. Zbog toga mi se prije puta u Afriku činilo da su te medalje nekako daleko jer smo prije toga dvije godine zaredom osvajale druga mjesta i činilo se tako jednostavno osvojiti medalju. U Južnoafričkoj Republici su sad bile Svjetske igre u ribolovu, održavale su se svjetska prvenstva u svim disciplinama u više gradova, sudjelovalo je ukupno nekoliko tisuća ribolovaca. U danima dok smo se privikavali, na treningu smo lovile puno manje nego druge reprezentacije, ali bilo nam je bitno shvatiti kako loviti u tamošnjim uvjetima.

No, kad je krenulo natjecanje, bila je to druga pjesma, hrvatske ribolovke su odmah bile među boljima.

– Kaže se ili te hoće ili te neće. Nekad detalji odlučuju, jedna riba može biti presudna, a meni je dolje baš sve polazilo od ruke. Nije mi smetao ni jaki vjetar koji je dizao pijesak pa je sva oprema bila zatrpana, bit će da sam navikla na vjetar na barki kad smo jedrili. Potpuno sam mirno bacala i vukla, nisam osjećala nikakav stres. Shvatila sam taj boravak dolje kao dobitak da se odmaknem

od svakodnevnog ritma i tako sam se i ponašala. Takvo razmišljanje mi je puno pomoglo, lovila sam s osmijehom, željela sam jednostavno dati najbolje od sebe, nisam razmišljala o pobjedi. Znala sam da se sve možemo mjeriti s najboljima, hrvatski ribolov je uvijek u svjetskom vrhu, ja sam već peta hrvatska reprezentativka koja je osvojila zlatnu medalju.

Suživot s kobrama

Marina je osvojila svoju prvu pojedinačnu svjetsku medalju, i odmah zlato. Ekipno se već šest puta penjala na svjetsko postolje.

– Imala sam veliku šansu prije 22 godine u Irskoj, bila sam na kraju četvrta, a sve dane sam bila u konkurenciji za medalju. Ekipno sam bila treća u Portugalu i na Sardiniji, druga u Belgiji i u Irskoj, u Južnoj Africi prije dvije godine druga i sad treća. Zajedno sa mnom, ovu broncu je osvojila i Sanja Lotspaich iz Ičića, izbornik Srećko Šobot je iz Lovrana, a trener Luka Bučević iz Ičića.

Južnoafričku Republiku je upoznala dva puta u kratkom vremenu. Za Europljane je zemlja egzotična, ali i opasna, i što se tiče nekih ljudi, i što se tiče svijeta životinja. Tako je Marina vidjela kobru na putu do plaže s koje je lovila.

– Kobra dolje ponekad bude doslovno kućna životinja. No, ljudi se tamo ne uzbuđuju previše, govore da ona neće nikad napasti prva ako ju se ne dira. To su neke stvari s kojima su se oni navikli živjeti. Prvi put kad smo bili u Južnoj Africi bilo nas je malo više strah, kad smo prolazili kroz šikaru za doći do plaže hodali smo iza nekih Francuza koji su sa štapovima razgrtali granje. Sad se više nisam tako bojala, iako sam vidjela kobru. Gledala je ona u mene, ali ne zato jer me željela napasti nego je tražila svoj plijen. Ja sam u širokom luku prošla pored nje i to je bilo sve. Kobre ulaze i u more, kupaju se, ali opasno može biti jedino ako netko stane na takvu zmijurinu.

Cijeli život i cijela familija u ribolovu

Marina je u ribolovu praktički oduvijek, u familiji je imala puno ribolovaca i tako je odgojena od malih nogu.

– Lovila sam s tatom na barki kad sam bila još jako mala, s osam godina sam se počela natjecati u našem klubu Zubatac. Tata Bruno je poznati ribolovac, bio je prvak Europe iz usidrene barke, nono Piero je bio prvak Jugoslavije u panuli. Tata je dugo godina bio u reprezentaciji, ima dosta ekipnih odličja, bio je trener muške reprezentacije. Uvijek mi je davao savjete, daje mi ih i danas kad se više ne natječe, ali stalno roni, lovi crve. Kad sam bila mala, rekao bi mi da najprije uzmem masku i preronim područje gdje ću loviti, da točno vidim kako se riba kreće, gdje je koja grota, a to su sve bitne stvari.

U ribolovu je punih 36 godina kao natjecateljica, ali nije se nikad zasitila. Jedino je imala prekid od

nekoliko godina, kad se više posvetila jedrenju, a nešto kasnije i majčinstvu.

– Bilo je to u doba kad je jedrenje bilo jedini način da budem zajedno sa suprugom Tinom budući da je on uz jedrenje jako vezan. Tako sam i ja naučila jedriti, u divnom sjećanju mi je ostao period kad sam bila dio posade „Kodaka“, kad smo bili na mnogim regatama. Kad su klinci porasli, mogla sam se vratiti ribolovu i opet mu se više posvetiti. Volim loviti ribe, zato sam opet u ribolovu, uspjela sam se vratiti i u reprezentaciju gdje me nije bilo čak 18 godina.

Za izboriti status reprezentativke trebalo je biti ponovo u hrvatskom vrhu, ali i imati malo sreće da se pređe kriterijski prag.

– Bila sam ja redovito među prvih pet u državi, što je uvijek za plasman u doigravanje s dotadašnjim reprezentativkama, ali nekoliko godina nisam bila dovoljno dobra da ih pobijedim. Prvi put sam bila u reprezentaciji s 11 godina, bila sam prvakinja Jugoslavije u Zadru, zajedno s mojim Lovrancem Đanijem Uhačom, tada smo bili na svjetskom juniorskom prvenstvu u Portugalu. Dvije godine kasnije ušla sam u reprezentaciju Hrvatske. Bila sam na pet svjetskih juniorskih prvenstava, a kasnije sam izborila i ulazak u seniorsku selekciju gdje sam bila tri-četiri godine. Sad sam se nakon stanke uspjela vratiti, i kao osvajačica medalje automatski ću imati status reprezentativke i dogodine, to mi puno olakšava, nemam taj pritisak.

Na poslu u školi često djeci pričam o ribolovu

Biti uspješan ribolovac nije lako, potrebno je puno loviti, puno trenirati, imati znanja i iskustva, a ponekad i malo sreće.

– Najvažnije je vjerovati u sebe i ne biti nervozan. Ne smije se odustati ako se vidi da konkurenti love neke velike ribe jer se uvijek može preokrenuti situacija. Treba imati i dobru opremu, kvalitetno pripremljene predveze, štap mora biti dobar, mašinic brza. Puno je tu faktora za uspjeh, pa i faktor sreće, ali u ribolovu od tri dana sreća ne znači puno jer ne može se svaki dan imati sreće.

Marina je zaposlena kao učiteljica u produženom boravku škole u Ičićima, majka je troje djece, i još se stigne pripremiti da postane svjetska prvakinja.

– U noćni ribolov za gušt idem vrlo rijetko, stignem jedino ljeti kad su ferije u školi. To mi je najveći gušt, imati lampu na glavi, s dva štapa u moru, i loviti malo veću ribu. Priprema za službena natjecanja su nam razni kupovi kad se u pet sati treba koncentrirati i loviti najbolje što se može. Volim svoj posao u školi, često djeci pričam o ribolovu. Sad su me predivno dočekali kad sam se vratila iz Afrike, napravili su mi plakate, napisali pjesmu, baš su me iznenadili.

Vlastitu djecu je uspjela zaraziti s ribolovom, čak i muž lovi „na ruku“ kad su zajedno na barki. No, kod djece je ipak prevladala ljubav – za jedrenjem. ■■

*Treba imati i dobru opremu, kvalitetno
pripremljene predveze, štap mora
biti dobar, mašinic brza. Puno je tu
faktora za uspjeh... – Marina Mavrinac
Matulja*

*Zlatna Marina s odličjem svjetske
prvakinje*

Jasna Lulić Drenjak,
prva dobitnica Nagrade
Milka Milinković

Napisao: Boris PEROVIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Meni je kao Primorki i Riječanki bila izuzetna čast što sam bila prva osoba kojoj je dodijeljena Nagrada Milka Milinković, u spomen na slavnu hrvatsku paraolimpijku. Milka je jedna od naših najvećih sportašica i biti dobitnik takve nagrade ima posebnu težinu, kaže Jasna Lulić Drenjak, mama i tata hrvatskih plivačkih paraolimpijaca

Jasna je pokretač brojnih aktivnosti vezanih uz osobe s invaliditetom, rušila je neke barijere i time olakšala put ljudima koji dolaze iza nje

Među osnivačima Hrvatskog plivačkog saveza osoba s invaliditetom – Jasna Lulić Drenjak

Osobe s invaliditetom i djeca s teškoćama mogu biti vrhunski sportaši

Hrvatski paraolimpijski odbor je početkom prošle godine Jasni Lulić Drenjak dodijelio priznanje za dugogodišnji rad na razvoju sporta osoba s invaliditetom, koje je tada prvi put imalo naziv Nagrada Milka Milinković, u spomen na slavnu hrvatsku paraolimpijku.

– Meni je kao Primorki bila izuzetna čast što sam bila prva osoba koja je dobila tu nagradu kad je nazvana Milkinim imenom. Milka je jedna od naših najvećih sportašica i biti dobitnik takve nagrade ima posebnu težinu – s ponosom ističe Jasna Lulić Drenjak, diplomirani kineziolog i viši predavač na Fakultetu zdravstvenih studija Sveučilišta u Rijeci, dugogodišnja izbornica u plivanju osoba s invaliditetom, jedna od osnivačica Plivačkog kluba Forca i Hrvatskog plivačkog saveza osoba s invaliditetom. Nema dvojbe da je

ova Riječanka nagradu i te kako zaslužila, čitajući njezinu biografiju stječe se dojam da je uistinu teško naći osobu koja bi bila zaslužnija za sve što se postiglo u sportu osoba s invaliditetom i poboljšanju njihove kvalitete života.

– Na fakultetu, na kojem sam upisala smjer kineziterapije, sredinom devedesetih godina upoznala sam Anu Sršen, poznatu plivačicu paraolimpijku. Počele smo se družiti i zajedno raditi te sam 1999. godine postala izbornica plivačkog tima osoba s invaliditetom. Nakon što je došao novi zakon o sportu, 2005. godine smo osnovali plivački klub Forcu budući da su se klubovi osoba s invaliditetom morali odvojiti od standardnih klubova, a time i dobiti mogućnost povlačenja više sredstava za razvoj. Iza toga je bilo osnovano više takvih plivačkih klubova pa smo osnovali i plivački savez, sad je to Hrvatski paraplivski savez.

Riječka Forca prvi plivački klub osoba s invaliditetom

Paralelno je od 1999. godine Jasna odlazila na međunarodne edukacije za klasifikaciju u plivanju koja omogućava da natjecanje bude fer i pošteno.

– Postoji deset tjelesnih klasa, ovisno o tjelesnom oštećenju, a u svakoj mogu biti osobe s različitim vrstama invaliditeta, ali sa sličnom

pokretljivošću. Moj život izvan fakulteta vrtio se u smjeru razvijanja sustava plivanja za osobe s invaliditetom, razvijanja kluba i naše prisutnosti na međunarodnoj sceni vezano uz klasifikaciju u plivanju. Bila sam 19 godina tehnički klasifikator u paraplivanju pri Međunarodnom paraolimpijskom komitetu, u svijetu postoje samo dvije osobe koje su u tome bile duže od mene. To je jako naporan posao, svake godine smo morali usvojiti više od 300 stranica novih pravila, pisanih na engleskom, a trebalo je praktički po cijeli dan boraviti na bazenu.

Bila je pokretač puno aktivnosti vezanih uz osobe s invaliditetom, morala je rušiti neke barijere i time je olakšala put ljudima koji dolaze iza nje.

– Mislim da sam puno toga odradila, barem u tehničkom smislu. Ana Sršen me uvijek motivirala da se borim za osobe s invaliditetom i djecu s teškoćama. Ona se prva borila za promjenu statusa prema vrhunskim sportašima, a kasnije je puno radila na razvijanju plivačkih škola po Hrvatskoj. Moj veliki motivator je bila i Milka Milinković koja je imala umjereniju energiju, ali je imala izraženo izuzetno poštenje i dobrotu. Te dvije osobe su bile dosta važne u mojem izboru da se bavim ovim poslom.

Riječka Forca je bila prvi plivački klub osoba s invaliditetom, i u tome su Jasna Lulić Drenjak i njezini suradnici bili pioniri u Hrvatskoj.

– Mi smo već od 2002. godine na malom bazenu na Kantridi vodili plivačku školu za djecu s teškoćama, u suradnji s Udrugom osoba s dječjom i cerebralnom paralizom. Kad se zakon promijenio, shvatili smo da imamo ljude, da imamo tim – rehabilitatore, fizioterapeute i mene kao kineziologa – da osnujemo klub i počnemo razvijati našu viziju da svakom djetetu bude dostupno plivanje, da nauči plivati. Bilo je važno da djeca mogu koristiti vodu na rehabilitacijski način i da ako ne žele biti natjecateljski plivači mogu vodu koristiti kao medij u kojem su apsolutno slobodni. To je pogotovo važno za djecu koja imaju neka tjelesna oštećenja. Danas, za razliku od ranije, imamo puno više djece iz autističnog spektra. Dešavaju se i situacije da se djecu želi integrirati u standardno školstvo, a klubovi su odvojeni pa većina roditelja smatra da bi ta djeca trebala biti i u standardnim klubovima jer se tamo druže s djecom kao u svom razredu. Postoje dva sustava koji, nažalost, ne prate jedan drugog. Forca danas ima stotinjak članova, a imamo i grupu ljudi koji su naši korisnici isključivo ljeti na invalidskoj plaži Kostanj gdje radimo Halliwick metodu.

Istaknuti plivači

Kakav je danas status djece s invaliditetom kod nas? Kakve mogućnosti imaju u Rijeci i Županiji za bavljenje sportom?

– Danas imaju puno više mogućnosti nego u bliskoj prošlosti, pogotovo jer imamo jak i gradski i županijski Sportski savez za osobe s invaliditetom koji je u zadnje vrijeme povukao i dosta europskih

sredstava za razvoj. S druge strane, dobili smo još educiranih kadrova koje plaćaju Grad i Županija. Nisu tu prisutni svi sportovi, ali osim plivanja, imamo tenis, stolni tenis, boćanje, atletiku, streljaštvo, jahanje, odnosno veliku paletu sportova koju djeca mogu koristiti. U svakom slučaju, situacija se mijenja na pozitivnije, ali još uvijek nam nedostaje aktivnosti u školi koje bi bile integrirane u satnicu. Školskih obaveza je jako puno i to je najveći problem našim članovima da dolaze češće na treninge. Plivači bi za neka bolja natjecateljska dostignuća trebali trenirati dva do tri puta dnevno, što je nama nemoguća misija. Postoje neki mali pomaci, ali to nije uređeno hijerarhijski u školama i fakultetima.

U Hrvatskoj danas djeluje pet plivačkih klubova osoba s invaliditetom, uz još nekoliko grupa koje rade u manjim sredinama.

– Upravo je to Ana Sršen razvijala s trenerima Velikog srca, male grupe koje prakticiraju Halliwick i koje su nam dobar izvor budućih plivača. U tim malim sredinama bi bilo teško osnovati klub, ali tamo ipak šire ideju da bi bilo dobro da svako dijete nauči plivati. Klub s najviše natjecatelja je zagrebački Natator, najviše visokorangiranih plivača ima Split iako oni imaju manje plivača od nas. Nama u Rijeci su uvijek bitniji škola i fakultet od sporta, za što ja ljude uopće ne krivim. Albert Sirotich je jedan od naših najistaknutijih plivača, osvojio je brončanu medalju na Svjetskim igrama mladih za osobe s invaliditetom. Dobio je nagradu Novog lista Ivica Jobo Curtini i proglašen je najboljim sportašem s invaliditetom Grada Rijeke za 2018. godinu u kategoriji juniora. Redovito trenira i član je hrvatske reprezentacije. Međutim, studira strojarstvo, to je težak fakultet, i naravno da mu je to prioritet. Tu su i Sanja Polić koja je nastupila na Europskim igrama i Matija Maraš, oni su isto naši studenti, kod nas u plivanju je krenuo Antonio Franko, a sad je vrhunski paratriatlonac. Ima dosta djece koja su počela trenirati kod nas, a kasnije su prešla u neke druge klubove jer se plivanje može početi trenirati puno ranije, čak od tri godine starosti. ■■

Albert Sirotich je jedan od najistaknutijih plivača Force i najbolji sportaš s invaliditetom Grada Rijeke za 2018. godinu u kategoriji juniora (R. Brmalj)

Priča ide u dobrom smjeru

Od 1999. do 2012. godine Jasna Lulić Drenjak bila je izbornica reprezentacije u plivanju osoba s invaliditetom. Imala je puno uspjeha, u tom razdoblju osvojeno je 39 medalja na velikim natjecanjima, od toga četiri na Paraolimpijskim igrama, a isplivana su četiri svjetska i tri europska rekorda.

– Nakon Paraolimpijskih igara u Londonu odlučila sam prestati s tim poslom jer teško je bilo sama raditi puno toga. U doba kad sam počinjala bila sam i tajnica, i izbornica, i trenerica, sve i svašta. Bila sam među osnivačima Hrvatskog plivačkog saveza osoba s invaliditetom, sad sam njegov dopredsjednik. Sve smo napravili da posložimo osnovni sustav i kostur. Kao izbornica imala sam sreću što su plivali Ana Sršen i Mihovil Španja koji su zaista vrhunski sportaši i ljudi, bio je tu i Ferdinand Major koji je sad jedan od glavnih trenera u Plivačkom klubu Natator i Nataša Sobočan koja je sad naša tajnica u Savezu. To je ustvari ekipa koja i dalje razvija plivanje osoba s invaliditetom. Najviše sam ponosna što su iza mene ostali ljudi s kojima ta priča ide dalje u dobrom smjeru.

Otočki zaljubljenici igre sa 64 polja

Dva igrača. Pred njima ploča sa 64 polja. Svaki igrač ima 16 figura, jedan crne, a drugi bijele boje. Za obojicu vrijede jednaka pravila. Pobjedu će odnijeti onaj koji će bolje koristiti taktiku i strategiju, pri čemu sreća nema nikakav utjecaj. Igrati ga ravnopravno mogu igrači svih uzrasta, od najmlađih do najstarijih. Procjenjuje se da danas šah aktivno igra oko 600 milijuna ljudi širom svijeta. Među njima su i članovi Šahovskog kluba „Lošinj“ koji ove godine slavi pedesetu godišnjicu djelovanja.

Lošinjski šahovski klub utemeljen je 14. veljače 1969. godine pod nazivom Šahovsko društvo „Mladost“. Od 1972. do 1974. nosio je sponzorsko ime Šahovski klub „Jadranka“, od 1974. do danas ŠK „Lošinj“, s tim da je od 1978. do 1980. zajedno sa ŠK „Cres“ činio Šahovsko društvo „Cres-Lošinj“, a od 1984. do 1993. klubovi su bili spojeni u ŠK „Cres-Lošinj“. Od mnoštva postojećih sportskih klubova na Lošinju, jedino su Sportsko-ribolovno društvo „Udica“ i Jedriličarski klub „Jugo“ stariji od šahista, ali je Šahovski klub prvi s otoka koji se uključio u neko redovno sportsko ligaško natjecanje – odmah po osnivanju njegovi su članovi zaigrali na Prvenstvu Hrvatskog primorja i Gorskog kotara.

Novinar, odvjetnik, ljekarnik i recepcioner utemeljili klub

Utemeljiteljem Kluba smatra se Gašpar Purić, a uz njega Milan Kovačić, Ferdo Levinger i Marin Đakovac, redom istaknuti šahisti u mjestima gdje su prije živjeli. Lošinjanin Gašpar Purić šah je aktivno počeo igrati kao student i po povratku na rodni otok odlučio je pokrenuti klub.

Na slici iz 1975. tadašnja klupska ekipa s trofejima osvojenima u prvih pet godina kluba. Slijeva: Mirko Dragosavljević, Milan Kovačić, Gašpar Purić i Darko Fajdić

Lani je Lošinj prvi put osvojio Kup PGŽ, pobijedivši u finalu riječki Kvarner. Slijeva: Muškardin, Tomić, Tirkajla, Petrović

– U vrijeme studija u Osijeku, počeo sam krajem 1967. godine aktivno igrati šah u tek utemeljenom šahovskom klubu „Grafičar“. To me potaklo da i u Malom Lošinju pokrenem inicijativu za utemeljenje šahovskog kluba. Bilo je to zaista ambiciozno jer u Malom Lošinju nije postojala šahovska tradicija. Srećom postojalo je nekoliko šahista koji su bili aktivni ranijih godina u svojim bivšim sredinama. I tako je krenulo. Ugledni lošinjski odvjetnik Milan Kovačić, bivši zagrebački prvokategornik, odmah je prihvatio inicijativu za pokretanje šahovskog kluba. Veliku pomoć pružio je i lošinjski ljekarnik, prvokategornik Ferdo Levinger, a priključio se i trećekategornik Marin Đakovac, šef recepcije u hotelu „Istra“. Našoj se četvorki priključilo još desetak ljubitelja drevne igre i moglo se krenuti, zapisao je Gašpar Toić u uvodniku monografije „30 godina lošinjskog šaha“ izdane 1999. godine.

Predsjednik Kluba od njegovog osnivanja bio je Milan Kovačić, a tu je dužnost, uz kraće prekide, obavljao do smrti 1998. godine. Od 1998. do 2018. predsjednik kluba bio je Davor Golek, a od lani lošinjske šahiste vodi Boris Tomić. Gašpar Purić je, također uz kraće prekide, bio tajnik kluba od početka do svoje smrti 2000. godine i najzaslužniji je za pokretanje i dugogodišnje održavanje većine klupskih aktivnosti. 2000. godine dužnost tajnika kluba preuzima Bojan Purić, sin utemeljitelja Gašpara.

Šah okuplja ljude različitih generacija

Utemeljitelj kluba i dugogodišnji tajnik Gašpar Purić pedantno je prikupljao sav materijal vezan uz djelovanje kluba u njegovih prvih 30 godina te ga sistematizirao i objavio u monografiji izdanoj 1999. godine. Time je godinu dana prije smrti zaokružio svoj rad na promociji šaha i potaknuo mlađe naraštaje da se uključe u rad kluba.

– Ni sada, nakon 30 godina uspješnog djelovanja, klub ne posustaje. Uključuju se i mladi, za koje je šahovska aktivnost od posebnog značenja. Opće je poznato da šah razvija niz pozitivnih karakternih osobina, a već samo uključenje u rad kluba znači angažiranje mladih u jednu nadasve korisnu aktivnost i klub se tako uključuje u rad sa mladeži i njihovo pozitivno okupljanje. Želio bih također napomenuti da sam sva ova tri desetljeća

uz sve svoje privatne i radne obveze našao vremena predano, i nadam se uspješno, obavljati dužnost tajnika kluba i organizatora većine priredaba i natjecanja u režiji kluba. To navodim ne radi sebe osobno, već kako bih potakao druge mlađe članove da se više angažiraju u radu kluba, zabilježio je u monografiji Gašpar Purić i očito uspio u svom naumu.

Osim što je mjesto tajnika „naslijedio“ njegov sin Bojan, također uspješan šahist, šahovski sudac državnog ranga i FIDE-instruktor, u klub su se uključile mlađe generacije te u njemu danas djeluje 35 registriranih članova.

– Družimo se na redovnim klupskim turnirima, kroz školu šaha, u radno vrijeme kluba, tijekom putovanja na mečeve i turnire. Šah okuplja ljude različitih generacija, od djece iz nižih razreda do umirovljenika, raznih zanimanja i interesa u životu, kaže Bojan Purić.

Klub redovito organizira klupska prvenstva, a povremeno turnire, te uspješno sudjeluje na pojedinačnim i ekipnim prvenstvima. Tijekom pet desetljeća klupski prvak je najviše, čak devet puta bio Gašpar Purić, a šest puta Boris Tirkajla. U brzopoteznom šahu situacija je obrnuta, prvak Lošinja devet puta je bio Boris Tirkajla, a po šest puta Gašpar Purić i Mario Muškardin. Muškardin (rođen 1995.) je prema titulama i rejtingu najdalje dogurao od svih klupskih igrača jer je lani postao FIDE-majstor. Muškardin je dio tinejdžerske dobi odradio kao član riječkog ŠK Liburnija, osvajajući odličja na prvenstvima Hrvatske i nastupivši na Svjetskom i Europskom prvenstvu mladih kategorija.

Klupski uspjesi

Na pojedinačnim prvenstvima najveći domet klupskih igrača su naslovi regionalnog/županijskog prvaka u mlađim kategorijama. Boris Tomić je 1991. bio prvak riječke regije do 19 godina, a Mario Muškardin je 2006. bio županijski prvak do 11 godina. Muškardin je 2008. bio i treći na Prvenstvu Hrvatske do 13 godina.

Puno redovitije klub nastupa u ekipnim natjecanjima. U ligaškim natjecanjima najveći domet je bio plasman i igranje u Republičkoj ligi Zapad od 1984. do 1987. godine (uz osvojeno 2. mjesto 1985.), te sudjelovanje od 2009. do danas (s izuzetkom 2016.) u Drugoj hrvatskoj ligi Zapad. U kup-natjecanjima najveći uspjeh je osvajanje Kupa PGŽ 2018. i ulazak u završnicu Hrvatskog kupa. Djeca iz kluba su kao ekipa OŠ Mario Martinolić bili treći na prvenstvu Hrvatske 2007., a četvrti 2006. i 2008. godine. Posebno važan uspjeh je 1. mjesto na Momčadskom prvenstvu Hrvatske u dopisnom šahu, odigranom od 1993. do 1995. godine, ali ova šahovska disciplina je zamrla nakon što su u masovnu uporabu uvedena računala.

Klub je organizirao 18 otvorenih međunarodnih turnira u M. Lošinju, V. Lošinju, Cresu (s rekordnih 70 natjecatelja 1987. godine!) i Nerezinama. Prvih godina (od 1976.) turnir se igrao za Novu godinu

i uživao veliki ugled u šahovskim krugovima, a kasnije je prebačen u proljetne termine. Godine 2008. je u Malom Lošinju održan je zasad posljednji takav turnir, zbog nedostatka financija.

Šahovski klub „Lošinj“ bio je domaćin nizu simultanki, alternativnih simultanki i hendikep-mečeva. Na Lošinju su gostovali istaknuti velemajstori i međunarodni majstori kao što su Vlado Kovačević, Ivan Nemet, Krunoslav Hulak, Bojan Kurajica i Ognjen Cvitan.

Hrvatski šahovski savez od 2016. godine u Malom Lošinju organizira završnicu Hrvatskog kupa na kojoj nastupaju svi vodeći domaći šahisti što je još jedno priznanje ŠK „Lošinj“. Godine 2017. na Lošinju je odigrana i Prva hrvatska liga, a ove jeseni održat će se Europsko ekipno prvenstvo za veterane.

Prva tri uspješna desetljeća šahovskog kluba Lošinj sistematizirao je i objavio u pisanom izdanju Gašpar Purić, a ove godine, za 50. godišnjicu postojanja, u pripremi je monografija njegovog sina Bojana Purića. ■■

Mario Muškardin, ponajbolji šahist na otoku

Ekipa na slici iz 2004. koja je obuhvatila razne generacije. U prednjem redu Boris Tomić, Davor Golek, Boris Tirkajla i Bojan Purić, u zadnjem redu Darko Golek, Tomislav Okruglić, Ludvig Grego, Frančesko Knezić i Neven Petrović.

Simultanka u M. Lošinju odigrana 1976. godine. Krunoslav Hulak, tada aktualni državni prvak

Napisali:
Marinko BABIĆ i Walter SALKOVIĆ
Fotografije:
Marinko BABIĆ

Marinko Babić, autor fotografija
podvodnih ljepota Vranskog jezera

Fenomen Vranskog jezera

Vransko jezero je jedinstven hidrološki i hidrogeološki fenomen krša i najznačajniji prirodni rezervoar pitke vode na hrvatskim otocima. Smješteno je u središnjem dijelu otoka, dužine 5,5 i širinu 1,5 km, te površine 5,75 četvornih kilometara. U njemu se nalazi 220 milijuna metara kubičnih slatke vode izuzetne kakvoće. Jezero je najveća kriptodepresija u Hrvatskoj, razina mu je 13,13 metara iznad mora, a dno jezera je 61,3 metra ispod razine mora. Ubraja u oligotrofna jezera, što znači da je siromašno hranjivim tvarima i ima malu organsku proizvodnju.

Skrivene obale Vranskog jezera

Vransko jezero na otoku Cresu još uvijek krije mnoge tajne, iako su ga proteklih godina istraživali hidrolozi, geolozi, biolozi i drugi znanstvenici s raznih instituta i fakulteta. Nedavno je grupa francuskih znanstvenika, arheologa i paleontologa, uzela uzorke sa dna jezera kako bi istražili starost stijena te bolje upoznali porijeklo jezera. Prirodne ljepote Vranskog jezera privlače i fotografe, ali rijetki su imali prilike zaviriti kamerom ispod njegove površine. Posljednji je to učinio Marinko Babić, Slavonac s prebivalištem u Puli, zaljubljenik u prirodu i aktivni pobornik njezine zaštite. Budući da je, kako kaže, „nad vodom manje-više sve snimljeno“, odlučio se za podvodnu fotografiju.

– Ispod površine postoji puno mjesta i prizora koji još nisu zabilježeni fotoaparatom i to nije bez razloga. Na mnogim rijekama, jezerima, barama i lokvama u Hrvatskoj podvodna fotografija je gotovo „nemoguća misija“, ali ujedno i veliki izazov, prilika za pustolovinu i posebno zadovoljstvo, kaže Babić koji roni isključivo na dah, nesputan opremom, bez mjehurića i buke koju stvara ronilačka oprema, koristeći isključivo prirodno svjetlo, usredotočen samo na fotografiranje.

Najprozirnija hrvatska slatka voda

– Fotografije nastaju doslovno „između dva udaha“, a odmor između dva zarona koristim za opuštanje, meditaciju, ali i za pregled snimljenih fotki, analizu grešaka i planiranje. Vremenom se organizam prilagođava na manjak kisika i višak ugljikovog dioksida, pa mogu ostati duže pod vodom i roniti sve dublje. Kretanje kroz vodu postaje ekonomično, bez suvišnih pokreta i nepotrebnog trošenja energije. Tijelo opušteno i glatko klizi kroz vodu, sve manje se osjećam kao uljez, a sve više kao dio podvodnog okoliša u kojem se nalazim, opisuje Babić svoju fotografsku i ronilačku tehniku.

Nakon što je „obradio“ Plitvička jezera, vode oko Palagruže i Brijuna, rijeke Krupu, Zrmanju, Mrežnicu, Koranu i Dobru, u njima fotografirao raznovrsne ribe, ali i meduze, puževe golače, morske kozice, te sredozemnu medvjedicu i glavatu želvu, privukao ga je podatak da je Vransko jezero najprozirnija hrvatska slatka voda jer se vidljivost kreće između 10 i 24 metara. Tome nije mogao odoljeti.

– U Vranskom jezeru nije bilo velikih iznenađenja. Ipak, najviše su mi ostali urezani u sjećanje trenuci u kojima štuke proganjaju jata klenova te

nadrealni prizori podvodnih ograda i zrcaljenja dna na površini jezera. I svakako, situacija kada mi se pokvario motor pa sam po podnevnom suncu morao preveslati gotovo cijelo jezero. Sreća u nesreći je bila što sam na raspolaganju imao pitke vode u izobilju, kaže Babić koji je, zbog posebnih mjera zaštite jezera, za fotografiranje dobio svega tri dana.

Usprkos kratkom vremenskom roku, zabilježio je gotovo sve biljne i životinjske vrste koje žive u jezeru, te napravio nekoliko prekrasnih pejzažnih fotografija s obje strane vodene površine.

Jezerska fauna

Zbog izoliranosti u jezeru živi relativno mali broj životinjskih vrsta. Ihtiofaunu čine svega četiri vrste riba: europska štika (*Esox lucius*), linjak (*Tinca tinca*), primorski klen (*Squalius squalus*) i drlja (*Scardinius dergle*). Nekada je u jezeru obitavala i jegulja (*Anguilla anguilla*), ali njeno prisustvo nije potvrđeno više od 20 godina. Osim riba tu živi i slatkovodni školjkaš (*Anodonta anatina*), bjelonogi rak (*Austropotamobius pallipes*) te zmija ribarica (*Natrix Tessellata*).

Europska štika, koju lokalno stanovništvo zove luc, jedini je predstavnik porodice štika

(Esocidae) na europskom kontinentu. Veliki je grabežljivac, ima vitko tijelo, izuzetno je brza i okretna riba. Glava svojstvene građe završava s velikim čeljustima u obliku pačjeg kljuna na kojima je smješteno oko 700 oštrih zuba, a velike oči su smještene na vrhu glave. Tijelo je tamnozeleno do crne boje, prošarano svijetlim trakama, savršeno za prikrivanje među vodenim biljem. Živi u mirnim sporotekućim ili stajalim vodama bogatim vodenom vegetacijom. Mužjaci spolno sazrijevaju već u prvoj godini, a ženke u drugoj ili trećoj godini života. Mrijesti se u proljetnim mjesecima kada ženka polaže oko 20.000 jaja. Mlađ se hrani planktonom i ličinkama raznih kukaca, a kad dosegnu veličinu od 6 cm na jelovniku su joj prije svega ribe, ali i žabe, glodavci, ptice. Naraste do 150 cm i 25 kg. Dugovječna je riba, živi do 40 godina.

Linjak, lokalnog naziva tinkva, riba je iz porodice šarana (*Cyprinidae*) zelene, maslinaste ili žute boje. Izduženog je oblika, a koža mu je prekrivena debelom sluzi. Dug je do 70 cm i težak do 7,5 kg. Hrani se pridnenim životinjama i vodenim biljem. Aktivan u sumrak i noću. Rasprostranjen je u Europi i Aziji, obitava u mirnim vodama s muljevitim dnom i gustom vegetacijom. Mrijesti se od svibnja do srpnja.

Primorski ili bijeli klen je riba iz porodice šarana (*Cyprinidae*) smečkasto brončane boje, s narančastim ili crvenkastim prsnim, trbušnim i analnim perajama. Mužjaci spolnu zrelost dostižu sa 1-3, a ženke sa 3-5 godina. Životni vijek mu je do 15 godina, naraste do 60 cm. Hrani se različitom hranom životinjskog i biljnog porijekla, dok se veći primjerci hrane ribom. Područje rasprostranjenosti obuhvaća cijelu Italiju (slivno područje Ligurskog i Tirenskog mora, od Ženeve do južne Italije) te gotovo cijeli jadranski bazen (od južne Italije do Skadarskog i Ohridskog jezera).

Drlja je također iz porodice šarana (*Cyprinidae*)

Efekt zrcala

Vransko jezero, najznačajniji prirodni rezervoar pitke vode na hrvatskim otocima, istražio je pod vodom Marinko Babić, nakon što je već „obradio“ Plitvička jezera, vode oko Palagruže i Brijuna, rijeke Krupu, Zrmanju, Mrežnicu, Koranu i Dobru. Nije mogao odoljeti tajnovitosti koja prati priče o Vranskom jezeru, kao ni njegovoj fantastičnoj prozirnosti

Legenda o jezeru

Prema legendi, Vransko jezero je nekada bilo veliko polje gdje je su živjele dvije sestre Gavanke. Bogata, zla sestra je živjela u raskošnom dvorcu, a u blizini, u skromnoj kućici živjela je u njezina siromašna sestra. Da bi mogla prehraniti svoju obitelj radila je u dvorcu bogate sestre. Tamo je mijesila kruh na pregači od ovčje kože, a od komadića koji bi se zalijepili na pregaču mijesila bi kod kuće maleni kruh za svoju obitelj. Jednog dana siromah je pokušao na vrata i zamolio je za komadić kruha. Od onoga malenog kruščića kojeg je siromašna sestra jedva zamijesila, dala mu je komadić. Tog trenutka kruh je postao velika bijela pogača, a voda u bačvi postala je najbolje vino. Siromah joj je rekao da odmah s djecom napusti dolinu jer će zločesta sestra biti kažnjena. Na nju će pasti Božja kazna, potres i potop. Razrušen joj je i potopljen zamak. Ostaci zamka se prema priči i danas vide duboko na dnu jezera i samo se katkada, za oluja, čuje zvonjava iz vodenih dubina. Ribarima i danas zapinju mreže za krovove potopljenog dvorca.

Vransko jezero
najprozirnija hrvatska
slatka voda jer se vidljivost
kreće između 10 i 24
metara

Jato drlja, riba iz porodice šarana

Fotografije nastaju doslovno „između dva udaha“, a odmor između dva zarona koristim za opuštanje, meditaciju i za pregled snimljenog materijala. Vremenom se organizam prilagođava na manjak kisika i višak ugljikovog dioksida, pa mogu ostati duže i roniti sve dublje. Kretanje kroz vodu postaje ekonomično, tijelo opušteno i glatko klizi kroz vodu, sve manje se osjećam kao uljez, a sve više kao dio podvodnog okoliša, opisuje Babić

Zgrada vodocrpilišta Vranskog jezera

Voda za cijelo cresko-lošinjsko otočje

Vransko jezero je jedini izvor pitke vode za cijelo cresko-lošinjsko otočje. Izgradnja vodovoda počela je 1946. godine, 1952. godine vodu je na otoku prvi dobio Orlec, 1953. i Cres, dok je u Malom Lošinju jezerska voda iz slavina potekla 1962. godine. Jezero se nalazi pod zaštitom, zabranjeno je zadržavanje i napajanje stoke, upotreba umjetnog gnojiva u poljodjelstvu, sječa šuma, kampiranje i ribolov. Za potrebe vodocrpilišta i u svrhu znanstvenih istraživanja na jezeru se koriste se plovila isključivo na električni pogon.

Ribarica je neotrovn zmijska koja pod vodom može ostati 2 sata

ima visoko, bočno spljošteno tijelo srebrno-sivo-zelene boje, sa srebrno-bijelim trbuhom. Kod odraslih riba su sve peraje tamnosivo obojene. Mala usta su nakošena prema gore, prilagođena za prikupljanje hrane s površine. Naraste do 19 cm, spolno sazrijeva u trećoj i četvrtoj godini, mrijesti se u proljeće, u plićacima obraslim vodenom vegetacijom. Hrani se planktonom, vodenim biljem, faunom dna te kopnenim kukcima koji slučajno upadnu u vodu. Drlja je regionalni endem jadranskog sliva, rasprostranjena u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.

Školjke, zmijske i rakovi

Ljuštura slatkovodnog školjkaša je ovalnog oblika, sastoji se od dvije ljuske građene od kalcijeva karbonata koje su međusobno povezane ligamentom i bilateralno su simetrične. Boja ljušture je zelenkasto-žuta, smeđa ili crna. U prosjeku je ljuštura dugačka između 8 i 10 cm. Kreću se pomoću stopala, životni vijek im je preko 10 godina, u njima se često može pronaći biser. Rasprostranjena je na prostoru sjeverne Europe i Azije. Rupe na fotografiranim ljušturama vjerojatno je probio linjak koji je napravio i udubljenja na dnu u potrazi za školjkama i rakovima.

Bjelonogi rak je zeleno-brončane do sive boje s blijedom trbušnom stranom. Narastu do 14 cm, a mužjaci su uvijek veći nego ženke iste starosti. Spolnu zrelost obično dosežu u 2. ili 3. godini života, kada dostignu duljinu od 5,5 do 6,5 cm. Pare u listopadu, ženka nosi 25 do 50 jaja, a juvenilni rakovi se izlegu u proljeće. Aktivni su noću, hrane se vodenim biljem i sitnim beskralješnjacima. Nastanjuju područja od Atlantskog oceana do Jadrana. U Hrvatskoj obitavaju samo u rijekama jadranskog sliva od Istre do Konavla i u nekim jezerima.

Ribarica je neotrovn zmijska koja većinu života provodi u vodi i pod vodom može ostati 2 sata. Hrana su joj uglavnom male ribe, a ponekad i vodozemci. Rijetko grize, a kada je uhvaćena pravi se da je mrtva. Ženke su veće od mužjaka, naraste do veličine od 130 cm. Ima malu zašiljenu glavu, boja tijela varira, može biti sivkasta, smečkasta, žućkasta ili zelenkasta. Sezona parenja je od ožujka do svibnja kada se okuplja u velikim skupinama. Jaja, 10 – 30 komada, odlaže u srpnju, a mlade zmijske se izlegu početkom rujna. Živi u tekućim i stajaćim vodama Europe i Azije.

Jezerska flora

Jezero je okruženo mediteranskom vegetacijom, niskom šumom i makijom. Uz samu obalu dominiraju gusti grmovi prstaste konopljike (Vitex agnus-castus) uz pojedinačne busene tupocvjetnog sita (Juncus subnodulosus), a u plićacima sjevernog i južnog dijela jezera najbrojnija je trska (Phragmites australis). U vodi na dubinama do 8 m rastu morska podvodnica (Najas marina), češljasti mrijesnjak (Potamogeton pectinatus) i klasasti krocanj (Myriophyllum spicatum).

Prstasta konopljika pripada porodici sporiški (Verbenaceae), rodu konopljika (Vitex). Biljka navodno slabi libido, što se odrazilo i na njezino latinsko ime: angus – janje, castus - djevičanski. Primarno je naseljavala područja oko Sredozemnog mora preko Male Azije do Krima, da bi se kasnije kultivirala u mnogim područjima umjerene i suptropske klime. Grm može narasti do četiri metra, oblik i raspored listova sličan je konoplji. Cvjeta od srpnja do kolovoza, mali cvjetovi su sastavljeni u ljubičaste cvatove. Mesnati crveno-crni plodovi se koriste kao začim i anafrodizijak. Raste na vlažnim mjestima, najčešće uz rijeke i jezera. Na obalama Vranskog jezera je dominantna vrsta.

Trska je kozmopolitska zeljasta trajnica iz porodice trava (Poaceae). Stabljike su joj šuplje i glatke, narastu do 6 metara visine, ima do 50 cm dugačke plavo – zelene listove i do 50 cm dugačke metličaste cvatove. Cvate od srpnja do rujna. Raste u plitkim vodama stajaćicama i močvarama, obično u velikim skupinama. Na Vranskom jezeru dominira na njegovom sjevernom i južnom obalnom dijelu. Stanište je brojnim pticama i kukcima, a ribe nalaze zaštitu među podvodnim dijelovima njenih stabljika. Njezine suhe stabljike su se često rabile u građevinarstvu za pokrivanje krovova, za stropove, sjenila na parkiralištima. (Latinsko ime roda Phragmite potječe od grčke riječi phragma - ograda).

Tupocvjetni sit pripada porodici sitača (Juncaceae). Njegovi pojedinačni gusti buseni rasprostranjeni su duž obale cijelog Vranskog jezera.

Morska podvodnica pripada porodici podvodnica (Najadaceae). Kozmopolitska je vrsta, raširena u toplijim jezerima, barama, riječnim kanalima i sporim tekućicama. Možemo je naći na pjeskovitom i muljevitom dnu, u sasvim plitkoj vodi pa sve do dubine od 6 m. Naraste do 45 cm, Ima nazubljene listove dugačke do 4 cm. Dobro podnosi boćatu i alkalnu vodu.

Češljasti mrijesnjak pripada porodici mrijesnjača (Potamogetonaceae). Kozmopolitska je vrsta koja raste u slatkim i boćatim vodama na svim kontinentima osim Antarktika. Naraste do 1 m visine, listovi dugački 2-12 cm slični su listovima komorača ili kopra. Raste u plitkim i umjereno dubokim vodama jezerima, rijeka, potoka, kanala, ribnjaka. Dobro podnosi i boćate vode.

Klasasti krocanj pripada porodici Haloragaceae, rodu krocanja (Myriophyllum). Slabo razgranate, glatke stabljike narastu do 350 cm. Listovi su skupljeni po četiri u pršljenove, dugački su do 35 mm, sastavljeni su od 14 do 40 malih listića. Cvjetovi su skupljeni u klasaste cvatove dužine do 15 cm i izviru iz vode. Cvate od lipnja do kolovoza, a plodovi dozrijevaju u listopadu. Primarno je rasprostranjen na području Europe, Azije i sjeverne Afrike, odakle se proširio diljem svijeta. Raste u stajaćim ili sporo tekućim vodama, jezerima, barama, ribnjacima na dubinama do 4 metra.

Podvodne ograde

Pogodno za edukaciju i znanstvena istraživanja

Nakon što je dobro upoznao Vransko jezero, njegovu floru i faunu, Marinko Babić, kao promicatelj zaštite prirode, smatra da ga se može još više iskoristiti za edukaciju i znanstvena istraživanja.

– Vransko jezero kao akumulacija od 220 milijuna metara kubičnih pitke vode uživa posebnu zaštitu i ne može se eksploatirati u turističke svrhe, ali može biti izvrsno mjesto za edukativne izlete. Ako nam je cilj podizanje ekološke svijesti, ciljana skupina bi prije svega trebala biti djeca i to tako da prvo upoznaju, zavole i nakon toga izgrade pozitivan stav o zaštiti prirodne baštine. Isto tako, obala jezera bi mogla biti mjesto gdje će se smjestiti istraživačka postaja u kojoj bi mladi znanstvenici iz cijelog svijeta mogli istraživati hidrogeološki i biološki fenomen jezera, pisati o njemu doktorske disertacije i tako proširiti spoznaje koje se mogu iskoristiti u nastojanjima za još efikasniju zaštitu i očuvanje, zaključuje Babić. Jesu li njegove ideje previše utopističke ili sasvim realne pokazat će vrijeme. ■■

Bjelonogi rak

Linjak, lokalnog naziva tinkva, maslinaste je ili žute boje, izduženog oblika s kožom prekrivenom debelom sluzi. Dug je do 70 cm i težak do 7,5 kg

Kauzlarićevi dvori, Delnice
Grabanj 2, 51000 Delnice
Telefon: 051/831-260

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ
Snimio: Rino GROPUZZO

Ono što nas je privuklo je pozicija. Naime, objekt je smješten na raskršću s kojeg se može ne samo prema Zagrebu i Rijeci, već i Kupskoj dolini, Brodu na Kupi, Čabru te Sloveniji. Sve to jamči da ćemo mnogima biti na oku... – tako je počela priča o novoj gostioni „Kauzlarićevi dvori“

Goranska sezonska ponuda

Kroz „gostilnu“ želimo probuditi i održavati onaj starinski duh nekadašnjih gostiona, a to znači da ćemo uvijek u prvi plan stavljati tradicionalna jela ovog kraja te, naravno, poštivati sezonske odrednice vezane uz sve što čini jelovnik pa ćemo u pojedinim dijelovima godine nuditi jela vezana uz gljive, odnosno šumske plodove i slične sezonske gurmanske odrednice. Ono što želimo izbjeći su ona svuda prisutna jela poput pizze, čevapčića, pljeskavica... znam da bismo tom ponudom privukli još gostiju, ali jednostavno to ne želimo.

„Gostilna“ koju je teško zaobići

Otvoriti ugostiteljski objekt kakvog su imali naši stari, onu pravu nekadašnju gostionu, uvijek mi je bila želja, a ja i supruga Sandra uspjeli smo je ostvariti već kao iskusnji i poznati ugostitelji, govori nam Boris Kauzlarić koji je sa suprugom Sandrom u listopadu prošle godine u Delnicama otvorio „Kauzlarićeve dvore“, gostionu i restoran koji već privlači pažnju, kako onih starih Kauzlarićevih gostiju iz nikad prežaljenog „Jezera“ pa do onih koji tek otkrivaju njegove poznate i priznate kulinarske sposobnosti.

Odlazak iz „Jezera“ (koje, usput rečeno i dalje ne radi i pitanje je kad će i hoće li ikad) bio je šok, ističe Boris Kauzlarić i pojašnjava: „Ipak smo tamo kao zakupci zaista lijepog i mnogima od ranije znanog prostora proveli punih deset godina, stekli ime i ugled, uložili puno u opremu i vlastito znanje te se, na jedan način, srodili s tim prostorom i ljudima tog kraja. Nažalost, ostanak nije bio moguć, a po odlasku smo se oko dvije godine odmarali, odnosno tu i tamo radili ponešto u drugim ugostiteljskim objektima. No, želja da imamo vlastiti objekt i dalje nas je držala pa smo, u stvari, stalno tražili neki prostor u kojem bismo pokrenuli ugostiteljsku djelatnost. Nekoliko nam je lokacija bilo zanimljivo, a na kraju smo se odlučili za objekt koji se nalazi neposredno do objekta INA-ine benzinske u

Delnicama i koji prije nije imao ama baš nikakve veze s ugostiteljstvom jer se tu nalazila kvalitetna trgovina auto opremom.

Ono što nas je privuklo je pozicija. Naime, objekt je smješten na raskršću s kojeg se može ne samo prema Zagrebu i Rijeci, već i Kupskoj dolini, Brodu na Kupi, Čabru te Sloveniji. Sve to jamči da ćemo mnogima biti na oku pa smo

Pačja prsa na domaćem povrću iz woka – za 4 osobe

4 kom. pačjih prsa po cca 180-200 g
1 veća narezana mrkva narezana
1 manji poriluk, pola korjena celera
10 kom. mladih žutih mahuna
1 manja tikvica, manja žuta koleraba
0,05 l maslinovog ulja
0,1 l začinenog pilećeg temeljca

Na pačjim prsima zarežemo kožu na kockice do mesa, posolimo. U lagano zagrijanu tavu položimo prsa na kožu i na laganoj vatri pečemo dok se masnoća ne otopi. Prsa preokrenemo te stavimo u pećnicu na temperaturu od 180 C cca 7 minuta. Kad su prsa pečena izvadimo iz pećnice i tave da se prsa odmore nekoliko minuta. U međuvremenu wok tavu zagrijemo na najveću temperaturu po cijeloj stijenci tave zalijemo uljem i odmah dodamo povrće koje smo prethodno oprali i narezali na čim tanje rezance duge cca 4 cm. Povrće moramo brzo miješati da ne zagori. Čim počne malo „venuti“ zalijemo temeljcem i promiješamo, a kad tekućina prokuha, skinemo sve sa vatre. Odmah razdijelimo po tanjurima pačja prsa narežemo i poslažemo po povrću te prelijemo s malo masnoće od pačetine.

Domaći široki rezanci s marohljinom (smrčkom) – za 4 osobe

500 g domaćih širokih rezanaca
Jedna manja kapula sitno sasječena
Dva zrna češnjaka fino sasječena
8 većih smrčaka
Dvije žlice maslinovog ulja
4 žumanjka, sol i papar

Rezance skuhamo u slanoj vodi. Na maslinovom ulju prodinstamo kapulu dodamo češnjak. Kratko prodinstamo te dodamo smrčke narezane na trakice. Kratko dinstamo. Posolimo i popaprimo po želji. Dodamo rezance te dobro promiješano, podlijemo sa dvije do tri žlice vode u kojoj se kuhalo tijesto. Dobro promiješamo. Skinemo sa vatre te dodamo žumanjke i dobro izmiješamo. Odmah serviramo. Po želji možemo posuti peršinom ili permezanom.

odlučili iznajmiti taj prostor i urediti ga u stilu nekadašnjih, kako to Slovenci kažu, „gostilni“. I tako je počela priča o Gostioni „Kauzlarićevi dvori“. Izmjenili smo i obnovili unutrašnjost u velikoj mjeri, izgradili kamin koji nam povremeno služi i za kulinarske prezentacije, uredili jako kvalitetnu kuhinju, osmislili i terasu, a čim se vrijeme proljepša uredit ćemo i vani prostor s nekoliko klupa i stolova“, govori Kauzlarić ističući kako su, kad je riječ o gastro ponudi, početak rada svoje „gostilne“ zamislili tako da tijekom tjedna nude marende, a subota i nedjelja rezervirani su za posebnu a la carte ponudu:

„Smatrali smo da je ponuda marende nešto što je Delnicama potrebno i pokazalo se da smo u pravu. Svakog radnog dana nudimo pet jela po cijeni od 30 kuna pa naviše pri čemu posebno inzistiramo na obimnosti obroka što su naši gosti već uočili pa imamo vrlo dobar odaziv. Kad je o ponudi riječ opredijelili smo se za raznovrsna jela za koju treba kvalitetna priprema – paštica od

Još jedan izazov – Boris Kauzlarić

Stolovi kao u Igri prijestolja

Posebnost Kauzlarićevih dvora svakako su – vrlo veliki stolovi: „I sam volim dobro pojesti, a ja i supruga često smo u mnogim restoranima imali problem što nemaš kamo staviti sve što je na stolu. Baš stoga smo, kad smo odlučivali o stolovima, išli na znatno veće stolove. Za četiri osobe to je stol dimenzija 120 puta 120, a to znači da za njega, ako baš hoće, sjesti može i šestero ljudi. No, cilj nam je da svatko tko kod nas dođe nešto pojesti, uživa u prostoru i blaguje bez da misli gdje će što staviti. Uz to, naravno, prostor smo uredili u kombinaciji drva i stakla, a posebnu draž svemu svakako daje i lijepi kamin“, ističe Boris Kauzlarić.

naši

vaši

Tabitha Burrill,
Bribir

Napisao: Anto RAVLIĆ
Snimio: Sandro RUBINIĆ

Život u Bribiru je lijep život. Sve nam je blizu. Zatvorim ured i za pet minuta sam na plaži.

Gdje mogu stići za pet minuta kad zatvorim ured u Londonu, pita Tabitha Burrill koja je iz Londona preselila u Bribir, odakle trguje sa svijetom u biznisu sa staklom

Tabithine radnice preselile su iz Londona u Bribir, u Engleskoj je postalo nesnosno

Ovdje u Bribiru vidim svoj dom - Tabitha Burrill

Živjeti i raditi u Bribiru puno je ljepše nego u Londonu

Besmisleno. U Bribiru mi je predivno što u svakom trenutku mogu parkirati bez problema. Znete koliko to znači i znate li koliko je mjesta na svijetu gdje je parkiranje nemoguća misija. Uživamo u Hrvatskoj. Idemo u kazalište, sve je blizu, idemo u planine, idemo vidjeti medvjede, odemo do Italije. Sasvim drugačiji život no što smo imali u Londonu. Vrijeme je predivno, ljudi su divni, puno je pozitivnih stvari oko nas“, priča Engleskinja koja je svjesna da u čitavoj priči mora biti i nešto love.

Živite od stakla?

Ima biznis sa staklom. Posebnom tehnikom lomi staklo u svom Glass studiju u Bribiru i stvara sitne, do fantastije raznovrsne komadiće stakla koje izvozi širom svijeta. Od komadića stakla iz Bribira umjetnici širom svijeta dekoriraju svoje proizvode. Ako vam nije jasno što Tabitha radi, ne brinite. Nije jasno ni Bribircima.

„Od čega vi živite? Od ovih komadića stakla? Ma tko to kupuje“, pitaju u čuđenju Bribirci i kao po pravilu spomenu da je nekad u prostoru Glass studija radilo nešto konkretno. Mesnica. Tabithino staklo im je apstrakcija. No, bez obzira na čuđenje lokalnog pučanstva, Tabithino tržište je cijeli svijet.

„Da, radimo sa cijelim svijetom. Polovica tržišta nam je u Velikoj Britaniji, a sve više smo prisutni u Americi i Australiji“, kaže Engleskinja s bribirskom adresom.

Zahvaljujući Glass studiju i njegove četiri zaposlenice budućnost poštanskog ureda u Bribiru nije upitna. Paketi putuju u čitav svijet. Po 80 paketa iz malog poštanskog ureda podno frankopanske kule razmili se svijetom.

Međunarodna „posada“

Crikvenica i Bribir nisu bili slučajan odabir. Crikveničani Montanariji su kumovi pa su Tabitha i suprug dolazili na ljetovanje u Crikvenicu. Svidjela im se i odlučili su preseliti. Palac gore i za sve bolje

avionske veze. Nekad je vrijedilo „Kad staviš prst u more, povezan si sa cijelim svijetom“. Danas, kad svijet živi puno brže, moglo bi se reći da si povezan sa svijetom kad je aerodrom negdje na dva sata vožnje. U Crikvenici je aerodrom preko puta. Točnije, preko kanala.

Poslovanje u Hrvatskoj ne samo da je opuštenije već i jeftinije.

„Troškovi u Engleskoj bi bili puno veći, najam ureda je skuplji, materijali su skuplji, sve su to prednosti života i poslovanja u Bribiru.“

U Glass Studiu radi i Engleskinja koja se zaljubila u Hrvata, naša žena koja se zaljubila u Engleza i dovela ga u Bribir i riječka profesorica likovne umjetnosti koja je posao našla na plaži ušavši u razgovor s Tabithom. A zašto su i radnice preselile iz Londona u Bribir? U Engleskoj je postalo nesnosno, tempo je takav da te prisiljavava raditi 24 sata, sedam dana u tjednu. Čemu to?

Radno vrijeme u Glass studiju je za poželjeti. Šest sati dnevno. No, pravi zgoditak je slobodno vrijeme.

„Odemo do Krka, Rijeke, imamo mali brod na kojem uživamo, zimi idemo na Platak, na snijeg. Predivan kraj. Kad krenete, kopno, otoci, opet kopno pa opet otoci. Predivno more, različite boje koje se mijenjaju, ovisno o dobu, o vremenu“, priča engleska Bribirka.

Tabitha je po dolasku u Hrvatsku otvorila Glass studio u Crikvenici. U Frankopanskoj ulici. Vjerovala je da će crikvenički turisti kupovati njene umjetničke proizvode od stakla. Brzo je shvatila da od tog plana ništa.

Idealni rujan

„Turisti koji dolaze u Crikvenicu uglavnom nemaju novca za trošiti. Kreću se od apartmana do plaže. Slabi su potrošači. Sve sa sobom donesu u autu. Mislim da je pritisak tolikog broja turista u tako kratkom periodu opterećenje za zajednicu. Meni je rujan predivan. Kad završi ljeeto, pitaju me hoću li ići u Englesku. Ma kakva Engleska. Rujan je predivan, čemu ići u Englesku. Plaže su puste. Vrijeme idealno. Dovoljno toplo, a ne prevruće“, priča Tabitha.

Primjećuje Tabitha da su Hrvati možda malo prekritični prema sebi.

„Znam da ste ljuti na birokraciju, ali nemojte misli da je u Engleskoj drugačije. Drugi tip birokracije, ali slični problemi“, kaže gospođa iz Londona.

Uputit će i kritiku u kojoj će je Hrvati odreda podržati.

„Hrana je preskupa, a nije neke kvalitete. Fresh hrana je jeftinija u Engleskoj. Nevjerojatno. Uz vašu izvrsnu klimu morali biste imati vrhunske poljoprivredne proizvode. Italija i Francuska imaju puno skuplju hranu od Hrvatske, ali dobijete bolju kvalitetu“, smatra Tabitha.

Pohvalit će se kako sve bolje priča hrvatski.

„Učim, učim. Dva puta tjedno imam sate. Mlađa kćer od četiri godine razumije hrvatski i može pričati. Starija kćer od sedam godina ustručava se pričati jer se boji da krivo priča. Bitno je pričati, makar s greškama.

Unikatna pepeljara od bojanog stakla

Bribir je moj dom

Gdje sebe vidi Tabitha nakon koju godinu? Planira li se vratiti u Englesku?

„Ne, ovdje vidim svoj život. Malo brinem jer će mi jednog dana djeca možda živjeti u nekoj drugoj zemlji pa neću u potpunosti moći uživati kao baka, no... Kćer želi biti znanstvenica, a kaže mi: ako odem u Englesku, falit će mi moji hrvatski prijatelji. I ja sam našla ovdje prijatelje. Mislim da će Bribir ostati moj dom“, poručuje Engleskinja.

Restorani su posebna tema. Ne nedostaje kvalitete u Hrvatskoj.

„Volim restorane, evo večeras idemo u Didu, vodim djevojke, nismo išli za Božić pa idemo sad. Imali smo dobru prodaju ovaj tjedan.

Voljeli bi restoran u Bribiru. Da imamo nešto osim pizze ili sendviča.“

Tabitha optimistično gleda u hrvatsku budućnost. Uz napomenu da se nigdje ne živi dobro bez rada. Nevjerojatno joj je da kod nas žive ljudi koji se zadovoljavaju iznajmljivanjem nekretnina tri mjeseca i ne smatraju potrebnim raditi kroz povećati ostatak godine.

„Možda su oni u pravu, a ja u krivu koja radim cijelu godinu“, s osmijehom će se zapitati Engleskinja. ■■

Raznobojni stakleni materijal od kojeg zaposlenice stvaraju raznovrsne predmete, ukrase, broševe, lančice, narukvice, pa i slike

Hrvatska je puna mogućnosti

„Mislim da Hrvatska ima puno mogućnosti, danas kad je svijet zahvaljujući komunikacijama jedna cjelina, moguće je imati biznis u Hrvatskoj i raditi sa cijelim svijetom. Puno je prilika u Hrvatskoj. Vjerujem da će se ljudi vraćati. Hrvatska će biti opet progresivna“, smatra Tabitha.

Zahvaljujući Glass studiju i njegove četiri zaposlenice budućnost poštanskog ureda u Bribiru nije upitna. Paketi s proizvodima putuju po čitavom svijetu

Želim biti građanin svijeta

Brexit je aktualna tema. I u Engleskoj i u svijetu. Došla sam ovdje prije Brexita i Brexit nije utjecao na moju odluku da se preselim, no ja želim biti građanin svijeta, ne želim biti u zemlji koja nije dio svijeta. Ovdje, u Crikvenici i Hrvatskoj, mogu biti građanin svijeta“, rekla nam je Engleskinja udana za Portugalca koji se u Hrvatskoj bavi restauriranjem starih kuća i iznajmljivanjem kuće u Triblju.

Kad prirodi pristupaš s ljubavlju, ona će ti ljubav nagraditi, kaže Želimir Depoli, po struci inženjer strojarstva, a „po duši“ pčelar, dok pred petnaestak turističkih vodiča predstavlja svoje obiteljsko gospodarstvo u Jakusima, opatijskom zaleđu. Pritom je opušten kao da je cijeli život proveo u turizmu, plijeni pažnju jednostavnošću i energijom kojom govori o „poslu“ kojim se bavi svega nekoliko godina, a u kojem je već postao pravi stručnjak i dobitnik brojnih priznanja. Vješt u radu s rukama i bogate imaginacije, svoje imanje u Poljanama uredio je kao pravo „pčelarsko carstvo“ – haubu starog automobila pretvorio je u „pčelamobil“, od odbačenog bojlera stvorio je „košnicu“ kao znak prepoznavanja na ulazu u dvorište, a sam je u kršnom podzemlju iskopao konobu u kojoj goste nudi raznim vrstama meda, ali i fantastičnim kuglicama od lovranskog maruna.

– Moja supruga Vivien i ja nismo s „olovkom i papirom“ ušli u pčelarstvo, s nekom računicom,

Jakusima dio su inovativnih itinerara Feel & Taste osmišljenih u sklopu EU projekta Riviera-4-Season II koji je povezao Opatiju i Portorož u zajedničku turističku destinaciju. Ideja je međunarodnom tržištu predstaviti dvije rivijere u dvije države tijekom pomno osmišljenih itinerara što povezuju prirodne ljepote, sportske aktivnosti i autohtone, domaće proizvode prvenstveno malih obiteljskih gospodarstava.

Ponuda za svih 365 dana u godini

Uz medove Želimira Depolija, priliku da zažive na svjetskoj turističkoj pozornici imat će posebni i vrlo ukusni čajevi od veprine i kamelije udruge Veprina 519, keksi Betini koji se u Veprincu rade po tradicionalnoj recepturi staroj stotinama godina, maslinovo ulje i vino s osunčanih učkarskih obronaka obitelji Perišić na čijem je gospodarstvu i jezerce sa stotinjak „ribica ljubimica“, fantastične lutkice od lavande Senke Šikić, sireve obitelji Maliki proizvedene od mlijeka ovaca što su svoje dane provodile u slobodnoj ispaši na livadama Male Učke.

nego kao u projekt koji će nam ispuniti dane u mirovini, ali i omogućiti da stvorimo nešto novo. Pčela je divlja životinja, ali ona živi potpuno slobodno. Nije „vezana“ niti zatvorena u košnicama, ima mogućnosti otići i vratiti se... Mi ih ne eksploatiramo, uzimamo samo onaj višak koji nam daju. Ako ih ne poštujemo, one će otići, govori Želimir, čiji će med uskoro postati jedan od okusa po kojem će turisti pamtit Opatijsku rivijeru.

Naime, nagrađivani pčelinji proizvodi OPG-a Depoli i „hotel za pčele“ Želimira i Vivien u

– Odlična stvar kod projekta Feel & Taste jest što omogućuje turističku ponudu svih 365 dana u godini. Zaleđe je na Opatijskoj rivijeri dugo bilo zanemareno, posebice Poljane i Veprinac, a ovo područje krije neka fantastična iskustva koja oduševljavaju svih koji ih isprobaju. Moji kolege doista su osupnuti atrakcijama koje se predstavljaju ovim projektom, a za koje je dosad malo tko znao. Turizam 21. stoljeća temelji se na iskustvu, transformativnom doživljaju nekog prostora, a ovi itinerari su raritet i pružaju jedinstveno iskustvo u Hrvatskoj, jer pozivaju gosta u dom i konobu domaćina, daju mu priliku da prošee vinogradima, maslinicima i poljima lavande, upozna specifičnosti ovog kraja, govori Smilja Strika, turistički vodič s dugogodišnjim iskustvom, zadužena za vođenje svojih kolega na pilot-turi Feel & Taste itinerarima.

Srednjovjekovna ljekarna

Uz istraživanje biciklističkih i planinarskih staza Parka prirode Učka i šetnje stoljetnim jezgrama Veprinca i Voloskog, turisti će imati prilike upoznati lokalne umjetnike poput Vedrana Ružića, Žane Boyd i Claudia Franka, brati marune u gustim dobrečanskim šumama, s iskusnim škamparom isploviti u lov na ove cijenjene morske delicije. Moći će kušati delicije od puževa u matuljskom obrtu Helicikultura i smokvenjake u konobi obitelji Bistre u mirnoj oazi mjesta Kali iznad Medveje, uživati u pogledu na čitav Kvarner iz vinograda ispred konobe obitelji Rumac pijuckajući njihovu nacionalnim zlatom ovjenčanu malvaziju ili ušetati u srednjovjekovnu

Želimir Depoli i supruga Vivien u Jakusima

ljekarnu Gordana Grgurine koji svoje goste dočekuje kao vitez iz 15. stoljeća.

– Vojska je čuvala grad i jude va njemu, pop je čuval njihovu dušu, a za telo je tu bila srednjovjekovna ljekarna. Imamo 45 vrsta prirodnih lijekova, a planiramo i muzej živog bilja u kojem će posjetitelji moći upoznati ljekovito bilje našeg kraja, objašnjava Grgurina u čijoj se ljekarni mogu kušati mješavine različitih čajeva poput mente i kamilice za zdravlje dišnih puteva, bazge i kadulje za protuupalno djelovanje ili šipka za koji se nekad vjerovalo kako liječi bjesnoću.

U turizmu potrebni inventivni iskoraci

Šaroliku, zanimljivu i dosad uglavnom neotkrivenu ponudu opatijskog zaleđa u intrigantne je itinerare povezao Nedo Pinezić, poznati krčki turistički djelatnik koji je u turizam uključen od „malih nogu“. Za posjetitelje Opatijske rivijere „posložio“ je rute kao što je „Učka safari“ što ih vodi putevima mlikarica i uvodi u autentične konobe malih proizvođača u opatijskom zaleđu, „Health & Nature“ koji povezuje šetnju uz lungomare s posebnim wellness tretmanima, „Taste the Hidden Hinterland“ što će ih provesti šumama maruna, ali i „zatočiti“ u veprinačkoj tamnici...

– Danas, u vremenu kada konkurencija na turističkom području nikad nije bila veća, a kanali promocije nikad razgranatiji i lakše dostupni zahvaljujući internetu, ključno je

Nema većeg doživljaja od kušanja autohtone hrane (kod domaćina u njegovoj konobi)

osmisлити proizvod koji će gosta u destinaciji zadržati „dan duže“. Klasični turistički proizvod, more, plaža i sedam dana ručka u istom hotelu to više ne mogu napraviti, zato su nam potrebni inventivni iskoraci. Turisti danas traže autentičnost, žele osjetiti život lokalnog stanovništva, doživjeti nešto što je specifično samo za to mjesto. Milenijalci, koji će do 2025. godine postati dominantni u turističkim kretanjima, traže iskustvo, izvornost i uključenost u lokalnu sredinu, a projekt Feel & Taste pruža upravo to – mogu s domaćinom sjesti u njegovu konobu, kušati njegovo vino, med ili maslinovo ulje, doživjeti izvorno i autentično iskustvo, ističe Pinezić.

Povezivanje proizvođača i OPG-ova

Projekt Feel & Taste provodi se pod okriljem opatijske Turističke zajednice, a uskoro će biti predstavljen javnosti nizom promotivnih materijala. Kako ističe Daniela Grlaš, projektни menadžer u TZ Opatija, cilj projekta nije samo obogaćivanje turističke ponude Opatijske rivijere, već i međusobno povezivanje lokalnih proizvođača i OPG-ova u „Feel & Taste klub“.

– Ponuđači okupljeni u projekt Feel & Taste imaju međusobno komplementarne proizvode i zapravo su prirodno usmjereni jedni na druge, a zajedno stvaraju novu dodatnu vrijednost za lokalni turistički proizvod. Uz OPG-ove, u projekt su uključeni umjetnici, turistički vodiči, privatni iznajmljivači i hotelijeri, restorani i konobe, koji svi zajedno stvaraju cjeloviti doživljaj. Puno truda utrošeno je na istraživanje i u razgovore s domaćinstvima kako bismo ih uvjerali da su njihovi autentični proizvodi upravo ono što danas nedostaje na tržištu, odnosno da je netko spreman putovati stotinama kilometara samo da bi kušao njihove proizvode, zaključuje Grlaš. ■■

Gordana Grgurina svoje goste dočekuje kao vitez iz 15. stoljeća.

Napisao: Davor ŽIC
Snimio: Petar FABIJAN

Olivera Baljak je ikona HNK Ivana pl. Zajca, matične kuće u kojoj je tijekom proteka četiri desetljeća ostvarila brojne uspješne uloge – gotovo pa svaki Riječanin, ljubitelj kazališta, pamti je po nekoj roli u kojoj mu se „zavukla pod kožu“. Zbog iskrenosti i energije na sceni osvajala je srca publike i kritike, a kruna tog „života na sceni“ nedavna je odluka Ministarstva kulture kojoj joj je dodijeljen najveći status koji glumac može dobiti u kazalištu – titula nacionalne dramske prvakinje. – Ja to prihvaćam kao rezime mog rada, kao priznanje za sve ono što sam dala mom teatru, mom gradu i u što sam uložila puno truda, energije i ljubavi. Nisam zalutala na „daske koje život znače“. Još kao djevojčica sam „znala“ da ću biti glumica. Bila sam sitna, dubokog glasa i od pete godine, kad bi me netko pitao što ću biti kad odrastem, govorila sam – glumica. Zanimljivo, nikad se nitko nije nasmijao na to. Iz tog djetinjstva i danas se sjećam svoje prve „glume“. Gledala sam Disneyjevu „Trnoružicu“. I, naravno, nisam glumila nju, nego – vješticu. Jer je ona bila atraktivna, moćna, zanimljiva. Tada sam s nekom kuhačom hodala po kući kao žezlom, navlačila mamine štikle u koje sam nagurala čarape i dugačku haljinu... I bila sam vještica. Sa šesnaest godina krenula sam u amatersko kazalište „Viktor Car Emin“ koje je tada vodio, danas nažalost pokojni, redatelj u mirovini Anđelko Štimac. Došla sam nasmijana, vedra i puna entuzijazma, pitala mogu li s njima glumiti i objeručke su me primili. A profesionalno sam se s glumom počela baviti s 23 godine.

Važno mi je ovo kazalište i ovaj grad

Spadam pod one glumce, to je neki Čehovljanski proces u meni, da uistinu proživljavam te emocije. Nerado se služim tehnikom jer uvijek mislim da se to prepoznaje. Mislim da puno bolje dopireš do ljudi ako im daješ pravu emociju

Sada, kada iza sebe imam stotinjak uloga, mogu reći da svaka vas rola na izvjestan način obilježi. Svaka je na svoj način važna – Olivera u monodrami „Kurva“ Vedrane Rudan

1

Po životopisu čini se da ste imali i neke dodatne interese. Pa ste tako, primjerice, studirali pravo...

– Jesam, jer me moji nisu puštali na Akademiju, da gdje ću ja u Zagreb, da je to nesigurna profesija. A ja sam im govorila da ću svejedno biti glumica. Završila sam srednju školu kao fizioterapeut, odmah se zaposlila s 19 godina u lovranskoj bolnici i paralelno studirala pravo. Bila sam jako razočarana i tužna što nisam mogla na Akademiju, ali kad sam prošla pored kazališta, rekla sam sama sebi: „Olivera, ti ćeš kad tad stati na ove daske!“ I život je to upravo tako posložio. Jer pravi snovi se doista i ostvaruju. Bila sam već apsolvent prava kada me pozvao taj isti Anđelko Štimac jer su ga pitali ima li neku mladu curu koja bi igrala malu ulogu u profesionalnom kazalištu. Rekla sam mu: „Kako mi možete uopće postaviti takvo pitanje, naravno da hoću!“ Tako sam došla u kazalište, vrlo brzo sam dala otkaz u bolnici i sva se predala glumi.

2

I ostali ste četrdeset godina u istoj zgradi... Niste nikada razmišljali da promijenite sredinu?

– Bila sam '89. godine pozvana da dođem u ZKM. Ali mi je muž tada rekao da je siguran da ćemo se razvesti ako odem... A meni je ljubav užasno važna, a važno mi je i ovo kazalište i ovaj grad i na kraju sam ostala. Kad sve to saberem, nije mi žao. Jer da sam silno htjela otići, vjerojatno bih prihvatila tu ponudu. Ali, očito sam bila vezana za Rijeku i ovaj HNK.

3

Imate li neku ulogu koja je obilježila ta četiri desetljeća?

– Kada sam bila u kazalištu neke tri i pol godine, u istoj sezoni igrala sam u svih šest premijera, no jedna je „iskočila“. To je bila Claire u „Sluškinjama“ Jeana Geneta, koju je režirao dr. Vlatko Perković. To je bila rola za koju sam trebala biti nagrađena, ali zbog pravila udruženja glumaca nisam mogla dobiti nagradu – naime, nisam završila Akademiju, a nisam niti skupila četiri godine iskustva u profesionalnom kazalištu koje su tada bile minimum za nagradu. Pokojni Vanja Drach, koji je bio u komisiji, kazao je da mu je užasno žao što ih pravila priječe da mi dodijele tu nagradu za glumačku izvedbu. Ali, to je bila rola koja me „lansirala“, a kasnije su uslijedile neke druge krasne uloge koje su mi negdje duboko u duši i koje mi puno znače.

Sada, kada iza sebe imam stotinjak uloga, mogu reći da svaka vas rola na izvjestan način obilježi. Svaka je na svoj način važna. Zato što netko neće gledati onu rolu koja je meni važna, nego će doći u kazalište pogledati nešto drugo po čemu će vas pamtiti. Mladi glumci griješe kad misle da ne moraju dati sve od sebe u maloj roli. Uvijek moraš dati cijelog sebe, jer te uvijek netko vidi. Ne samo tvoji nadređeni, ili redatelji koji ti mogu dati neku veću ulogu kasnije, nego i publika, koja će te možda vidjeti samo taj jedan put u životu. Svako uložiti moraš se jednako predati. To naše predanje na sceni je jako važno. U tom trenutku čini se da je scena centar svih zbivanja, da je cijeli svijet negdje nestao i ostao si sam s publikom kojoj se potpuno predaješ sa svojom emocijom. To je čin davanja, ali i uzimanja. Jer publika kada

ti vrati emociju, kada nastane ta divna singerija, onda je to jedno krasno zajedništvo. Onda si potpuno ispunjen, sretan... A ponekad se desi neka čudna tišina, a ti se daješ i daješ i kao da ne možeš probiti zid, kao da ne možeš doprijeti do publike. I tada si duboko u sebi nesretan.

Često se zaboravlja da su i glumci samo ljudi, sa svojim problemima i nesigurnošću. Zato što smo tako izloženi, zato što otvaramo srce, otvaramo dušu i dajemo sebe, zapravo smo jako ranjivi. Samo što se puno puta pretvaramo da nismo.

4

Vjerujem da nije jednostavno, koliko god vježbali i koliko god iskustva imali, na svakoj predstavi, uvijek iznova proživljavati duboke emocije. Proživljavate li doista te emocije ili ih samo – glumite?

– Spadam pod one glumce, to je neki Čehovljanski proces u meni, da uistinu proživljavam te emocije. Nerado se služim tehnikom jer uvijek mislim da se to prepoznaje. Mislim da puno bolje dopireš do ljudi ako im daješ pravu emociju, ako je to „fejk“ netko će vidjeti tu razliku. Uza sve težine, padove i muke koje proživljavaš u procesu rada, sa svojom okolinom, ti ipak opstaješ – znači, ono što te drži je silna ljubav i fascinacija prema kazalištu. Život u kazalištu koliko je „tren“ – jer jedna predstava je neponovljiva i događa se u jednom trenutku – u tvom životnom vijeku je dugovječno. Treba opstati od prvih trenutaka do svoje mirovine. Treba opstati na sceni.

Uvijek iznova nađem neku energiju koju koju mogu dati, jer svako davanje na sceni ujedno je i punjenje ljubavlju i spoznajom da si nekome pružio nešto kvalitetno. Barem se osjećaš – pošteno. Nekad je čovjeku teško, imaš neki privatan problem, umoran si, a moraš doći na scenu i predati se. Shvatila sam u najtežim trenucima svog života, a bilo ih je, da imam „rezervno dugme“. U garderobi mislim da ću ovog časa umrijeti, da ne mogu više, ali kad dođem na scenu to dugme profunkcionira. A kad se ugasi svjetlo, kad se vratiš u garderobu i ostaneš sam sa sobom, vrati se sav taj umor i tuga. Ali za scenu si sav „tu“, nema „fejka“.

5

Uz kazališne uloge, publika vas pamti i po pjesmi. Obje ove umjetničke forme se izvode pred publikom, no postoji li neki različit pristup, je li trema drugačija?

– Pjesma je isto moja ljubav, studirala sam pjevanje dvije godine. Pjevala sam na nekoliko festivala, na Chansonfestu, imala svoje koncerte, nastupala u mjuziklima. To je isto sastavni dio mene i moje profesije. A to s tremom je zanimljivo... To jesu dva različita faha. Sjećam se jedne glumice koja je također lijepo pjevala, ali je rekla da je imala toliku tremu kad bi trebala

pjevati da nije mogla nastupiti u javnosti. Ja na sreću nemam taj problem, ali kad sam pjevala s Mirellom Toić ipak me je bila malo „stisnula“ trema. Imale smo dva koncerta u crkvi, pjevala sam s njom Ave Maria, Panis angelicus... Sjećam se da sam imala ogromnu tremu. Ali stisnula sam petlju i ipak mogla nastupiti. Postoje treme koje su destruktivne, koje te potpuno izbezume, no mene su takve srećom zaobišle. A nije to jednostavno. Imala sam prilike vidjeti neke ljude, političare ili osobe istaknute u javnim nastupima, koje su se „smrzle“ kad su došle na našu scenu. Imao je čovjek čak i papir u ruci s kojeg je trebao čitati, a sav mu se papir tresao... Scena ima neku svoju čudnu energiju. Ova naša scena je najveća, najšira u Hrvatskoj. Savladati tu scenu, da te publika čuje gore u galeriji, i na svim ložama, doista je zahtjevno. Zato kažem da tko stane na našu scenu, može svugdje ići.

Riječka scena je najveća, najšira u Hrvatskoj. Savladati tu scenu doista je zahtjevno. I tko je savlada, može svugdje ići – Olivera Baljak

Županijski upravni odjeli:

Ured Županije
Adamićeva 10/V, Rijeka
T ++385 51 351-612 • F ++385 51 351 613
E ured.zupanije@pgz.hr, skupstina@pgz.hr
Pročelnik: Goran Petrc, prof.

Upravni odjel za proračun, financije i nabavu
Slogin kula 2/IV, Rijeka
T ++385 51 351-672 • F ++385 51 351-673
E proračun@pgz.hr, financije@pgz.hr
Pročelnik: Krešimir Parat, dipl.oec.

Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša
Riva 10/I, Rijeka
T ++385 51 351-202 • F ++385 51 351-203
E graditeljstvo@pgz.hr
Pročelnica: doc.dr.sc. Koraljka Vahtar-Jurković

Upravni odjel za zdravstvo
Slogin kula 2/II, Rijeka
T ++385 51 351-922 • F ++385 51 351-923
E zdravstvo@pgz.hr
Pročelnica: izv. prof.dr.sc. Đulija Malatestinić

Upravni odjel za odgoj i obrazovanje
Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-882 • F ++385 51 351-883
E obrazovanje@pgz.hr
Pročelnica: mr. sc. Edita Stilin

Upravni odjel za gospodarenjem imovinom i opće poslove
Slogin kula 2/V, Rijeka
T ++385 51 351-822 • F ++385 51 351-803
E imovina@pgz.hr
Pročelnica: Branka Ivandić, dipl.iur.

Upravni odjel za pomorsko dobro, promet i veze
Slogin kula 2/VI, Rijeka
T ++385 51 351-952 • F ++385 51 351-953
E pomorstvo@pgz.hr
Pročelnica: Nada Milošević, dipl.iur.

Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj
Slogin kula 2/II, Rijeka
T ++385 51 351-260 • F ++385 51 351-263
E gospodarstvo@pgz.hr
Pročelnica: Melita Raukar, dipl.oec.

Upravni odjel za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima
Adamićeva 10/III, Rijeka
T ++385 51 351-900 • F ++385 51 351-909
E razvoj@pgz.hr
Pročelnik: izv. prof.dr.sc. Ljudevit Krpan

Upravni odjel za socijalnu politiku i mlade
Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-920 • F ++385 51 351-935
E socijalna.skrb@pgz.hr
Pročelnica: Dragica Marač, mag.psych.

Upravni odjel za kulturu, sport i tehničku kulturu
Ciotina 17b/1, Rijeka
T ++385 51 351-881 • F ++385 51 351-802
E kultura@pgz.hr, sport@pgz.hr
Pročelnica: v.d. Tamara Carević Baraba

Ustanove u kulturi i javne ustanove PGŽ

Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja
Muzejski trg 1, 51000 Rijeka
Ravnateljica:
Nikolina Radić Štivić
T ++385 51 553 667, 553 666
F ++385 51 213 578
E pomorski-povijesni-muzej@ri.t-com.hr
W www.ppmhp.hr

Prirodoslovni muzej Rijeka
Lorenzov prolaz 1, 51000 Rijeka
Ravnateljica:
dr.sc. Željka Modrić Surina
T: ++385 51 553-669
F: ++385 51 553-669
info@prirodoslovni.com
www.prirodoslovni.com

Ustanova Ivan Matetić Ronjgov
Ronjgi 1, 51516 Viškovo
Ravnatelj: Darko Čargonja
T ++385 51 351-952 • F ++385 51 351-953
E pomorstvo@pgz.hr
Pročelnica: Nada Milošević, dipl.iur.

Javna ustanova Priroda
Ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode u PGŽ
Grivica 4, 51000 Rijeka
Ravnateljica: mr. sc. Sonja Šišić
T 00385-51-352-400
F 00385-51-352-401
info@ju-priroda.hr
www.ju-priroda.hr

Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije
Splitska 2/II, Rijeka
Ravnatelj:
Adam Butigan
T ++385 51 351 772
F ++385 51 212 436
zavod@pgz.hr
www.zavod.pgz.hr

DOBITNICI NAGRADNE KRIŽALJKE IZ 48. BROJA ZIP-A

(pristiglo 396 koverti, dopisnica i razglednica)

3 ručka/večere za dvije osobe u gostionici „Vagabundina koliba“ Ravno 7, Bribir

Ivan Polić
Doli 19
51300 DELNICE

Melita Senfner
Klajner brdo 5
51326 VRBOVSKO

Darko Popović
Žminjska 11
51000 RIJEKA

3 poklon paketa trgovine slastice Vilma

Ljubica Petrović
Andrije Peruća 10/II
51000 RIJEKA

Branka Perušić
Turkovićeve 1
51262 KRALJEVICA

Mira Roberti
Omladinska 3
51222 BAKAR

3 poklon paketa PGŽ

Mile Kosanović
Niz 1/I
51326 VRBOVSKO

Ema Žeželić
Ričinska 11
51218 DRAŽICE

Draženka Špoljarić
Zametska 40
51000 RIJEKA

5 knjiga Petra Grabovca „Rijeka“

Ksenija Salamić
Mirka Čurbega 3/III
51000 RIJEKA

Josip Lulić
Silvire Tommasini 8
51550 MALI LOŠINJ

Anka Buterin
Žrtava fašizma 11
51415 LOVRAN

Ilija Kovačević
Marčelji 14
51216 VIŠKOVO

Tajana Čargonja
Šupijan 1
51219 ČAVLE

5 knjiga Bojana Zoričića „Moj stari Novi“

Vesna Mataija
Daničićeva 12
51370 SENJ

Damjan Sardot
Mihatovići 10 A
52446 NOVA VAS,
POREČ

Marko Vodeb
Rozmanova 21
6000 KOPER,
SLOVENIJA

Blaženka Kurtović
Šupijan 2
51219 ČAVLE

Damir Grgurić
Vankina 14
10020 ZAGREB

10 Knjiga „Fra Serafin Trsatski“

Luka Laloš
S.S. Kranjčevića 16
51300 DELNICE

Dijana Grgurić
43. Istarske divizije 1/8
51415 LOVRAN

Lorena Škiljan
A.G. Matoša 4
51300 DELNICE

Josip Zoretić
Škrljevo 128
51223 ŠKRLJEVO

Slobodan Bošković
Liburnijska 22
51414 IČIČI

Milena Zubčić
Put Puhari 1
51211 MATULJI

Nedeljko Jančica
Udatnoga 10
51000 RIJEKA

Davor Pjaca
Stara Baška 15
51521 PUNAT

Enzo Hrvatinić
Presika 46
52220 LABIN

Denis Ružić
Hreljin 55
51226 HRELJIN

5 knjiga Nikice Mrdena: „Ljubav i ljubomora“

Oktavija Ročić
Rtić 8
51328 LUKOVDOL

Melita Šimić
Ratka Petrovića 14
51000 RIJEKA

Orijana Kojanec
Štivar 7
51215 KASTAV

Natalia Renčić
Japlenički put 3
51512 NJIVICE

Jelena Ivanković
Franje Račkog 10
51322 FUŽINE

5 majica PGŽ

Zdenko Škrtić
Jadranski trg 1
51000 RIJEKA

Saša Vorkapić
Snježnička 34
51304 GEROVO

Lidija Burić
Hegedušićeva 15
51000 RIJEKA

Neli Mlinarić
Pomerio 3
51000 RIJEKA

Vlatko Polić
Begovo Razdolje 52 A
51315 MRKOPALJ

10 audio CD

Stiven Knaus
Kovačeva 1
51317 CRNI LUG

Laura Saletnik
Jankovićeve cesta 15
51211 MATULJI

Vesna Zorko
Tuška 1
51311 SKRAD

Nikola Rebrović
Belejš 92
51554 NEREZINE

Dina Peršić
Prolaz Matka Brajše 4
51410 OPATIJA

Ivica Šimičić
Čandekova 23D/III
51000 RIJEKA

Bogdan Jerković
D. Godine 7
51000 RIJEKA

Branimir Ivančić
Kovačeva 116
51314 RAVNA GORA

Mirella Mirković
Žarka Pezelja 16
51221 KOSTRENA

Snježana Kovačević-Ban
Grge Tuškana 13b
47000 KARLOVAC

Rješenja traženih pojmova i vašu adresu (najjeftinije na dopisnici), pošaljite (ili osobno donesite) do srijede 26. lipnja 2019. g. na adresu:

Primorsko-goranska županija, Magazin „Zeleno i plavo“ (za nagradnu križaljku), Adamićeva 10, 51000 Rijeka

Izvlačenje dobitnika bit će 27. lipnja 2019. na Kanalu RI u emisiji „Od mora do gorja – Županijske teme“, a rezultate objavljujemo u sljedećem broju.

Rješenja traženih pojmova iz prošlog broja:
SLAVENSKO BOŽANSTVO – **PERUN**; SPOMENIK PRIRODE NA UČKI - **VELA DRAGA**; PLANINARSKI DOM I PRIJEVOJ NA UČKI - **POKLON**; POZNATI RANČ NA UČKI – **BUBAČ**; ENDEMSKI UČKARSKI – **ZVONČIĆ**; NAJVIŠI VRH UČKE - **VOJAK**

Nagrade za točne odgovore iz broja 49 ZIP-a:

3 ručka/večere za dvije osobe u gostioni Kauzlarićevi dvori, Grabanj 2, Delnice

3 poklon paketa trgovine slastica „Vilma“

3 poklon paketa PGŽ

5 knjiga Petra Grabovca „Rijeka“

10 knjiga monografije „Čudesno lijepa“

10 knjiga: Fra Serafin Trsatski

5 majica PGŽ

10 audio CD-a

Priče iz primorsko-goranskog kraja
Tekst: Dragan Ogurić
Ilustracija: Vjekoslav Vojo Radočić

štorije

Susak, otok koji leži na stupovima

Otok Susak je naćudnovatiji otok na Jadranu i u cijelom Mediteranu. Jer, od 1185 jadranskih otoka i školja, priroda je jedino Susak stvorila od pijeska, odnosno prapora. To je otok za kojeg kažu da na njemu nema ni jednog jedinog kamenčića, pa ni grude zemlje. Sve kuće na otoku, a ima 684 broja, sagrađene su od dopremljenog istarskog kamena. Kakve su to sile pijesak nanijele na otvoreni rub Kvarnerskog zaljeva? I otkuda su pijesak donijele kad ga nadaleko nema?

Utroba otoka, morsko dno oko njega,

njegovi brežuljci i doline – sve je to od samoga pijeska. Neki tvrde da su sav taj silni pijesak na vapnenaćku kamenu ploću otoka Suska nanijeli vjetrovi s istoćnih Alpa. Drugi pak tvrde da su pijesak nanijele morske struje ćak s druge strane jadranske obale, s ućća talijanske rijeke Po. I za jednu i za drugu teoriju reći će vam i pokućati ih dokazati – znanstvenici. A ćto kažu Suććani?

Po njima je sasvim normalno da žive na pješćanom otoku ali ih brine ćto je kao takav – vrlo klimav. Postoji, naime, legenda da je Susak nekada poćivao na ćetiri stupa.

Sada više nije tako, ostala su samo dva, a ona druga dva su zubom vremena i silnim naletima oluja već davno prebijena. I stoga, kad bjesni jugo, ili se bura prolomi nad Suskom, kažu, ćuje se stenjanje iz njegove utrobe i pijesak se ugiblje, propada...

Svaka se oluja, u praznovjerici, sa strahom oćekuje. Pukne li još jedan stup, od dva koliko ih je ostalo, otok će potonuti u hladne morske dubine. Zato stanovnici ovoga otoka ne vole buru ni jugo, ne vole valove, i svakoga će uvjeriti kako se otok klima kao “bablji zub”.¹

¹ Naravno, ovo je samo legenda izvućena iz nekih davnih spisa, koju mi je svojedobno potvrdio danas pokojni Anton Picinić-Toninov, dugogodićnji tajnik mjesnog ureda i susaćki matićar. U njegovu pripovijedanju nema straha od potopa – ćak i ako se prekine pretposljednji stup, otok će se vezati sa svemirom. Legenda koja govori o klimavom otoku ima vjerojatno suvremeno opravdanje u izuzetnoj nesigurnosti pristajanja plovlja pri svakoj jaćoj buri ili jugu. Tome se prokletstvu donekle u novije vrijeme doskoćilo izgradnjom nove rive...

Litice klanca Triget

Divlja i očuvana priroda klanca Triget na otoku Krku

Tekst i foto: mr. sc. Marko Randić
Javna ustanova Priroda

S kamenitih ogoljenih strana u predjelu litica i točila na jugoistočnom dijelu obala otoka Krka, od rta Glavina do rta Matanovo, ruši se u more nekoliko strmih bujičnih udolina. To je područje divlje i neprohodne prirode koje nadlijeću bjeloglavi supovi i suri orlovi, a tek tu i tamo, gdje padine nisu toliko strme, zalaze ovamo i manja stada ovaca tražeći oskudnu ispašu.

Među nizom bujičnih udolina najmarkantniji je i najdublje u padine usječen klanac Triget kojemu pripadajuća bujica započinje svoj tok na rubu padina brda Diviška i utječe u more u uvali Jasenova. Ova jedinstvena prirodna geomorfološka pojava smještena je unutar zaštićenog područja ornitološkog rezervata Glavine – Mala luka (Kuntrep). Već i kratki obilasci u dio kanjona koji je dostupan običnom posjetitelju daju uvid u niz iznimnih krajobrazno-estetskih i prirodoslovnih vrijednosti koje skriva ovaj teško pristupačni kutak ornitološkog rezervata.

Proći cijeli kanjon sve do mora težak je poduhvat zbog brojnih litica i stjenovitih skokova, a mogu ga se latiti samo planinari vični penjačkim vještinama. Osim rijetkih i ugroženih petrofilnih (prilagođenih životu na liticama) vrsta ptičjeg svijeta, ovdje nailazimo na oskudan ali osebujan i vrijedan biljni svijet kanjona, što dijelom treba pripisati činjenici da do nekih stjenovitih mjesta i strmih polica teško mogu doprijeti čak i ovce. Osim planinske trave uskolisne šašike, koja se kanjonom spušta skoro do obale mora, na travnjacima i u pukotinama stijena nekoliko biljnih endema započinju cvatnju već na izmaku zime, primjerice jadranska ljubica, jadranska gromotulja, Weldenov šafran, a druge se mogu u cvatu vidjeti kasnije u proljeće, primjerice dalmatinska zečina, istarski zvončić...

Sve ovo bogatstvo biološke raznolikosti do danas je ostalo očuvano zahvaljujući teškoj dostupnosti i neprohodnosti kanjona, pa neka tako i ostane.